

Tuarascáil Bhliantúil 2015

Coimisiún na hÉireann um Chearta
an Duine agus Comhionannas
Irish Human Rights and Equality Commission

Clár

Tuarascáil do Thithe an Oireachtais	3
Acrainmneacha agus Giorrúcháin a Úsáidtear sa Tuarascáil Seo	4
Teachtaireacht ón bPríomh-Choimisinéir	5
Eolas faoin gCoimisiún	7

Cuid 1: Cúrsaí Beartais

Réamhrá	13
Tuairisciú Idirnáisiúnta	14
Tuairimí faoi Bhearta Reachtaíochta	15
Ráitis agus Aighneachtaí maidir le Cúrsaí Beartais	15

Cuid 2: Caidreamh Idirnáisiúnta, Réigiúnach agus Intíre

Réamhrá	19
Córais Idirnáisiúnta	20
Córais Réigiúnacha	20
Comhchoiste IHREC agus NIHRC	22
Rannpháirtíocht Intíre	23
Comhpháirtíocht i ndáil le clár forbartha achmhainne d'Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine	23

Cuid 3: Cúrsaí Dlí agus Eolais

Réamhrá	27
Feidhmiú Chumhachtaí faoin Dlí	28
Torthaí Dlíthíochta	28

Cuid 4: Rannpháirtíocht agus For-Rochtain

Réamhrá	35
Poiblíocht agus Cur Chun Cinn	36
Rannpháirtíocht	36
Príomhshruthú an Chomhionannais	37
Dualgas na hEarnála Poiblí	39
Comhdhálacha agus Imeachtaí Eile	40
Oideachas ar Chearta an Duine	40

Cuid 5: Seirbhísí Corparáide

Réamhrá	45
Rialú Airgeadais	46
Acmhainní Daonna	46
An tAcht um Shaoráil Faisnéise	48
An tAcht um Brústocaireacht a Rialáil 2015	48
Forléargas ar Chaitheamh Fuinnimh	48
Gníomhaíocht an Choimisiúin agus na bhFochoistí	48

Cuid 6: An Coimisiún agus na Meáin Chumarsáide 51

Cuid 7: Dualgas na hEarnála Poiblí

Tuarascáil an Choimisiúin maidir le Dualgas na hEarnála Poiblí 2015	55
Buaicphointí na Bliana 2015	55
Bearta a rinneadh maidir le dualgas na hearnála poiblí	55

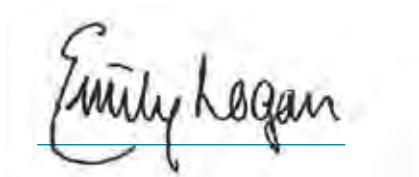
Aguisíní

Aguisín 1 – Comhaltaí an Choimisiúin	61
Aguisín 2 – Tinreamh Chomhaltaí an Choimisiúin	62
Aguisín 3 – Fochoistí an Choimisiúin	63
Aguisín 4 – Baill Foirne an Choimisiúin	64
Aguisín 5 – Rannpháirtocht ar Choistí Idirnáisiúnta	65
Aguisín 6 – Prionsabail Maidir le Stádas na nInstitiúidí Náisiúnta (Prionsabail Pháras)	66
Aguisín 7 – Fiosruithe a nDearna Seirbhís Eolais Phoiblí an Choimisiúin Próiseáil Orthu	69
Aguisín 8 – Foilseacháin an Choimisiúin	70
Aguisín 9 – Ráitis agus Eisiúntí an Choimisiúin sna Méain Chumarsáide	71

Tuarascáil do Thithe an Oireachtais

Cuirim leis seo Tuarascáil Bhliantúil Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas faoi bhráid Thithe an Oireachtais faoi réir Alt 28(1) den Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas, 2014.

Is í seo an chéad Tuarascáil Bhliantúil atá á cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais maidir le hobair Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas a bunaíodh i mí na Samhna 2014 agus a chlúdaíonn an tréimshe ó Samhain 2014 go 31 Nollaig 2015.

A handwritten signature in black ink that reads "Emily Logan". The signature is written in a cursive style and is positioned above a thin blue horizontal line.

Emily Logan
Príomh-Choimisinéir
Meitheamh 2016

Acrainmneacha agus Giorrúcháin a Úsáidtear sa Tuarascáil Seo

CEDAW	An Coinbhinsiún maidir le gach cineál Idirdhealaithe in aghaidh na mBan á Dhíothú
DPP	An Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí
ECRI	An Coimisiún Eorpach i gcoinne an Chiníochais agus na hÉadulaingthe
ENNHRI	Líonra Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine
ESCR	An Coiste Eorpach um Chearta Sóisialta
ENAR	An Líonra Eorpach i gcoinne an Chiníochais in Éirinn
GRETA	Grúpa Saineolaithe Chomhairle na hEorpa faoi Ghníomhaíocht i gcoinne Gháinneáil ar Dhaoine
HRC SL	Coimisiún Chearta an Duine i Siarra Leon
ICC	Coiste Comhordaithe Idirnáisiúnta na NA maidir le nInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine
ICESCR	An Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíochta, Sóisialta agus Cultúrtha
IHREC	Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas
ISL	Teanga Chomharthaíochta na hÉireann
LGBT	Leisbiach, Aerach, Déghnéasach, Trasinscneach
MRCI	Ionad Chearta na nImlirceach in Éirinn
NHRI	Institiúid Náisiúnta um Chearta an Duine
NIHRC	Coimisiún Thuaisceart Éirinn um Chearta an Duine
OHCHR	Oifig an Ard-Choimisinéara um Chearta an Duine
OSCE	An Eagraíocht um Shlándáil agus Comhar san Eoraip
PSSC	Ionad Comharsheirbhíse Pá-rolla
UNDP	Clár Forbartha na Náisiún Aontaithe
UPR	Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteanna

Teachtaireacht ón bPríomh-Choimisinéir

Tá áthas orm, thar ceann Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas, an chéad Tuarascáil Bhliantúil a chur faoi bhráid an Oireachtais.

Bunaíodh an Coimisiún mar aon eintiteas amháin faoin dlí i mí na Samhna 2014 mar chumasc dhá chomhlacht – an tÚdarás Comhionannais agus an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn. Is é an t-athrú is suntasaí i ndáil le Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas an leibhéal nua neamhspleáchais mar institiúid agus comhaltaí uile an Choimisiúin á gceapadh ag an gCeann Stáit, an tUachtarán Micheál D. Ó hUiginn, agus iad freagrach don Oireachtas. Dá thoradh sin, is i gcomhréir leis an dualgas reachtúil nua faoi Alt 28 an Achta fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014 a leagfar an Tuarascáil Bhliantúil os comhair Thithe an Oireachtais i mí Meitheamh 2016.

Cé go raibh béim mhór ar an taobh amuigh ar an gcumasc idir dhá fhoras, ní raibh fanta tráth bhunú an Choimisiúin ach ceathrar ball foirne ó gach aon cheann de na seanchomhlachtaí. Bhí béim i rith na bliana féilire tosaigh ag an gCoimisiún i mbun feidhme mar institiúid, mar atá le tabhairt faoi deara ag léitheoirí na tuarascála seo, ar théama an fhoráis agus aird faoi leith ar na córais, an fhoireann agus an t-infreastruchtúr a chur ar bun a chinnteodh gur féidir a leagtar de shainchúram ar an gCoimisiún faoin reachtaíocht a chomhlíonadh go fadtéarmach. Is fiú a thabhairt chun aire nach bhfuil ach cúig cinn den 33 comhlacht comhionannais san Eoraip agus den 17 institiúid náisiúnta creidiúnaithe um chearta an duine a bhfuil an dá ról leagtha de chúram orthu. Fágann sin go bhfuil an Coimisiún ag treabhadh mar a bheadh talamh bán ann ó thaobh fianaise eimpíreach a bheith ar fáil maidir le feidhmíocht fhorais cumaisc.

Ar cheann de na réimsí contúirte a ghabhann le cumasc, de réir mar atá curtha in iúl ag Colin Harvey, tá go gcruthaítear iomaíocht maidir le gnéithe de na seanchomhlachtaí a choinneáil ar bun, le geallsealbhóirí agus na daoine a aistríonn go dtí an comhlacht nua ag cuardach lorg an tseanchomhlachta ar an gceann nua, nó á leagan sin amach mar shlat tomhais dá gcuid féin. Cé go

bhfuil meas againn ar a ndeachaigh romhainn, táthar díocasach maidir le comhlacht nua a chruthú.

I ndáil leis an gcomhthéacs nua sin, bhí buntábhachta ag an gCoimisiún i rith na bliana 2015 tuiscint a fháil ar a bhfuil daoine ag tnúth leis ó obair an Choimisiúin go fadtéarmach. Chuathas ar dtús i mbun suirbhéireachta ar shampla níos mó ná míle duine maidir leis an meon agus na tuairimí atá acu faoi chearta an duine agus cúrsaí comhionannais. Cé gur cosúil daoine a bheith ar a gcompord le comhionannas mar théarma, ní raibh an cleachtadh céanna acu ar choincheap chearta an duine agus iad den tuairim gur beag ceangal idir cearta agus an saol a chaitheann siad féin. Ba é an t-ábhar dóchais ba mhó ón tsuirbhéireacht seo an tuiscint go bhfuil dea-chlú ar Éirinn go hidirnáisiúnta maidir le cearta an duine agus gur mian le daoine go gcruthódh Éire gur ceannródái an stát maidir le cearta an duine agus leis an gcomhionannas sa tír féin chomh maith.

I rith na bliana 2015, chuir an fhoireann Rannpháirtíochta agus For-Rochtain den chéad uair chuig croíphrionsabail an Choimisiúin maidir le rannpháirtíocht an phobail agus caidreamh díreach a chur i bhfeidhm. Ar an mbeart ba shuntasai, rinne an mheitheal sin comhordú ar bheart comhairliúcháin náisiúnta a bheadh mar lón eolais maidir leis an Ráiteas Straitéise 2016-2018 a fhorbairt. Thaistil an Coimisiún ar fud na tíre ag cruinniú tuairimí ó dhaoine faoi na ceisteanna maidir le cearta an duine agus leis an gcomhionannas is dóigh leosan a bheith ar na cinn is tábhachtaí d'Éirinn agus ag lorg moltaí maidir leis an obair a dhéanfaidh an Coimisiún san am atá romhainn. Tháinig 61 aighneacht i scríbhinn isteach chugainn chomh maith agus líon 58 duine suirbhé ar líne. Bhí ardphiúntas, i ndáil leis an bpleanáil straitéiseach a rinne an Coimisiún, leis an léargas a gnóthaíodh ó na bearta comhairliúcháin seo agus is sampla soiléir é ar an ról bunriachtanach atá leis an rannpháirtíochta maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais a chur chun cinn go críochnúil.

Leagtar feidhmeanna éagsúla maidir le cúrsaí forfheidhmiúcháin agus comhlíontais ar an gCoimisiún faoi Acht na bliana 2014 agus rinne Meitheal Dlíodóireachta an Choimisiúin mionobair scóipeála agus anailíse i rith na bliana 2015 maidir leis na feidhmeanna sin d'fhonn pleanáil straitéiseach a dhéanamh i ndáil leis an tionchar ionchais a d'fhéadfadh a bheith ag baint leo go fadtéarmach. Tháinig sin anuas ar an obair leanúnach maidir le clár oibre beo éagsúil de chásanna nua agus de sheanchásanna agus ar an obair anailíse agus comhairle dlí i ndáil le hobair an Choimisiúin agus na foirne.

D'oibrigh an Coimisiún go dlúth leis an Meitheal Beartais i ndáil le caidreamh a dhéanamh in Éirinn agus go hidirnáisiúnta faoi réimse ceisteanna polasaí, le geallsealbhóirí éagsúla, ina measc Tithe an Oireachtais, comhlachtaí poiblí, an tsochaí shibhialta, forais léinn agus eagraíochtaí idirnáisiúnta. Ar chuid den obair sin, bhí tuairimí a chur ar fáil faoi reachtaíocht bheartaithe, ráitis a eisiúint faoi bheartais, agus tuairiscí idirnáisiúnta ar leibhéal na NA a chur ar fáil maidir lena leagtar de dhualgas ar an Stát faoin gCúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha, faoin gCoinbhinsiún maidir le gach cineál Idirdhealaithe in aghaidh na mBan á Dhíothú agus faoin gCoinbhinsiún maidir le Cearta an Linbh. Is cuid chroílárnach d'obair an Choimisiúin an bheartaíocht sin. Is den tábhacht a lua, i ndáil leis an obair maidir le tuairiscíocht idirnáisiúnta leis na Náisiúin Aontaithe, gur léir nach bhfuil tuiscint rómhaith ag daoine ar a bhfuil i gceist leis an obair sin – gur córais oibre atá i gceist trína dtugtar léirbhreithniú mion géar ar an dlí, ar bheartais agus ar chleachtais i gcrích atá bunaithe ar chearta an duine agus ar chúrsaí comhionannais ionas go gcothaítear cultúr níos fearr taobh istigh den Stát maidir le cearta an duine agus leis an gcomhionannas. Ligfidh an méadú ar líon na foirne ag teannadh le deireadh na bliana 2015 don Choimisiún leathnú leis an gclár oibre maidir leis na bearta buntábhachtacha idirnáisiúnta seo i rith na mblianta seo romhainn.

Bhí an Coimisiún gnóthach ar an leibhéal idirnáisiúnta i rith na bliana 2015 ag leanúint leis an obair a bhí ar siúl ag na comhlachtaí ar thángthas i gcomharbacht orthu i mbun caidreamh gníomhach a dhéanamh leis na comhlachtaí comhchéime san Eoraip trí Equinet agus ENNHRI, córais maidir le cúrsaí comhionannais agus cearta an duine. Ina ainneoin sin, ba é an beart ba shuntasáí ag

an gCoimisiún ar an leibhéal idirnáisiúnta i rith na bliana 2015 creidiúnú foirmiúil mar institiúid náisiúnta do chearta an duine le 'Stádas A' a ghnóthú ó Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta na Náisiún Aontaithe. Is deimhniú an creidiúnú le 'Stádas A' go gcomhlíontar go hiomlán i gcás an Choimisiúin caighdeáin na Náisiún Aontaithe maidir le neamhspleáchas na hinstitiúide, faoi mar a leagtar síos i bPrionsabail Pháras. Cuireann an creidiúnú ar chumas an Choimisiúin tabhairt faoi ról ceannródaíochta go hidirnáisiúnta trí chomhordú a dhéanamh le hinstitiúidí comhchéime ar an leibhéal idirnáisiúnta agus an leibhéal réigiúnach agus trí pháirt a ghlacadh i seisiúin de chuid Chomhairle na NA maidir le Cearta an Duine.

Tríd is tríd, feictear dúinn gur pobal cineálta báúil atá ionainn, mar a léiríodh le bliain anuas le cuid mhór den díospóireacht phoiblí faoi chomhionannas pósta agus an seasamh leis na dídeanaithe atá i gcruachás mar atá á chur in iúl i gcásanna de leithéid na bpictiúr cráiteach de chorp Aylan Kurdi, trí bliana d'aois, arna chur le bruth faoi thír isteach ar an trá sa Tuirc. Os a choinne sin, tá na réamhchlaonta leathcheilte sin le sonrú freisin a bhaineann ón dearcadh sin orainn mar phobal cineálta aireach. Bhí trácht ar réamhchlaonta den chineál sin chomh fada ó bhaile leis an New York Times ar ar foilsíodh tuairisc gur gairid a lean bá le muintir Uí Chonchúir agus Uí Loingsigh i gCarraigh Mhaighin nuair a bhí athlonnú na dteaghlach sin i gceist, agus iad faoi mhéala, agus sin mar gheall gur den lucht siúil iad.

Mar is léir ón Tuarascáil Bhliantúil seo, rinneadh cuid mhór den bhunobair i rith na bliana 2015, an bhliain tosaigh i mbun feidhme ag an gCoimisiún, a mbeidh mórtábhacht léi i ndáil leis an sainchúram mar chomhlacht náisiúnta neamhspleách na hÉireann maidir le cearta an duine agus an comhionannas a chomhlíonadh agus sinn ag tosú amach ar ré feidhme an chéad Ráiteas Straitéise de chuid an Choimisiúin agus ar an mbeartaíocht d'fhonn Éire shoicheallach a chur chun cinn ina mbíonn meas ar chearta an duine agus ar an gcomhionannas, iad á gcosaint agus iad ar fáil ag an uile dhuine san uile áit.

Emily Logan
An Príomh-Choimisinéir

Eolas faoin gCoimisiún

Is é Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas institiúid náisiúnta na hÉireann maidir le cearta an duine agus comhionannas.

Cuireadh an Coimisiún ar bun i mí na Samhna 2014 mar chomhlacht poiblí neamhspleách ar a leagtar sainordú faoin Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014 (Acht na bliana 2014). Faoi Acht na bliana 2014, déantar feidhmeanna reachtúla an Choimisiúin um Chearta an Duine in Éirinn, mar a bhíodh, agus an Údarás Comhionannais, mar a bhíodh, a chumasc agus cuirtear thairis sin le cumhacht an Choimisiúin trí chumhachtaí nua faoin reachtaíocht maidir le cearta an duine agus comhionannas a chur chun cinn agus a chosaint a thabhairt san áireamh freisin.

Is é is cuspóir leis an gCoimisiún, de réir mar a leagtar síos sa dlí nua seo, cearta an duine agus comhionannas a chosaint agus a chur chun cinn in Éirinn agus cultúr a chothú ina mbíonn meas ar chearta an duine, ar an gcomhionannas agus ar an tuiscint idirchultúrtha ar fud shochoaí na hÉireann ar fad.

Tá 15 comhalta ar an gCoimisiún, iad á gceapadh ag an gCeann Stáit, an tUachtarán Micheál D. Ó hUiginn, ar an 31 Deireadh Fómhair 2014, tar éis do dhá Theach an Oireachtais rún a rith. Tá na comhaltaí, go ginearálta, mar a bheadh léiriú ar nádúr iléagsúil shochoaí na hÉireann ann. Feidhmíonn an Coimisiún neamhspleách go hiomlán ar an Rialtas agus tugtar ráthaíocht maidir leis an neamhspleáchas institiúide sin i reachtaíocht bhunaithe an Choimisiúin.

Is léiriú é ballraíocht an Choimisiúin ar ilghnéitheacht shochoaí na hÉireann go ginearálta. Cé go ndéanann an Coimisiún gach iarracht cinntí a dhéanamh ar bhonn comhthola, caitheamh vóta maidir le hábhair ar leith a léirigh éagsúlacht tuairime i measc bhallraíocht an Choimisiúin. I measc na n-ábhar seo bhí moltaí chuig Comhlachtaí Monatóireachta Conartha na NA i dtaca le hAirteagal 40.3.3 de Bhunreacht na hÉireann mar aon le tuairimí ar an mBille Oideachais (Ligean Isteach i Scoileanna) 2015.

Is é ról atá leis an gCoimisiún cearta an duine agus an comhionannas a chosaint agus a chur chun cinn, rud a dhéantar ar bhealaí éagsúla. Is minic go n-úsáidtear an ról cur chun cinn ar bhealach níos poiblí chun eolas ar chúrsaí chearta an duine agus comhionannais a chur ar fáil agus tuiscint ar na cúrsaí sin a chothú. I ndáil le cearta an duine agus an comhionannas a chosaint, is minic a dhéantar caidreamh níos foirmeálta leis na hoifigigh atá i mbun reachtaíocht a dhréachtú, leis an bparlaimint de réir mar a théann Bille trí Thithe an Oireachtais. Ina chomhthéacs sin, déantar athbhreithniú maidir le héifeachtúlacht an dlí maidir le cearta an duine agus an comhionannas, cúrsaí polasaí agus cleachtais sa Stát agus i gcomhlachtaí poiblí. Oibrítear freisin le pobail agus leis an tsochaí shibhialta chun monatóireacht a dhéanamh ar thaithí dhaoine i mbun an tsaoil dáiríre dóibh ar chearta an duine agus ar an chúrsaí comhionannais.

Is féidir leis an gCoimisiún cúnamh dlí a thairiscint i gcásanna áirithe a bhaineann le cearta an duine agus comhionannas, iarratais a dhéanamh leis an Ard-Chúirt nó leis an gCúirt Uachtarach ag lorg saoirse chun feidhmiú mar *amicus curiae* (cara na cúirte) in imeachtaí atá os comhair na nUaschúirteanna, agus imeachtaí dlíthiúla a thionscnamh in ainm an Choimisiúin féin maidir le cearta an duine.

Oibrítear i gcomhar le grúpaí éagsúla agus le comhlachtaí poiblí ionas gur féidir athrú a thabhairt i gcrích a mbeidh tionchar chun sochair aige ar shaol dhaoine agus d'fhonn teacht chun cinn an chultúir ina bhfuil meas ar chearta an duine, ar an gcomhionannas agus ar an tuiscint idirchultúir a spreagadh.

Cibé an ag freagairt fiosrúcháin faoi ábhar imní ag aon duine amháin a bhítear, i mbun caidrimh leis an bparlaimint, leis an rialtas nó le comhlachtaí poiblí faoi chúrsaí polasaí agus nósanna imeachta, nó ag cothú tuisceana i measc an phobail faoi chearta an duine agus faoin gcomhionannas, is é a chuirtear romhainn sochaí chóir shoicheallach a chothú ina mbíonn cearta an duine agus an comhionannas á gcosaint agus á gcur chun cinn.

Fís

Éire shoicheallach ina bhfuil meas ar chearta an duine agus ar an gcomhionannas, iad á gcosaint agus iad á gcomhlíonadh don **uile dhuine, san uile áit**.

Misean

Sochaí chóir shoicheallach a chothú ina mbíonn cearta an duine agus an comhionannas in Éirinn á gcosaint agus á gcur i bhfeidhm.

Sainordú

Cuireadh Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas ar bun an 1 Samhain 2014 faoin Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014. Ag dul i mbun a leagtar de shainordú air don Choimisiún, tá de cheangal air faoi alt 10(3) an Achta na feidhmeanna a oibriú d'fhonn an fhorbairt a spreagadh agus a chothú:

- ina bhfuil meas ar chearta an duine i ndáil le gach duine faoi leith agus cosaint do na cearta sin
- ina bhfuil meas ar dhínit agus ar fhiúntas an uile dhuine
- nach dtarlaíonn acmhainn dhuine a theacht in inmhe go hiomlán á bhac ag réamhbhreithniúnas, idirdhealú, faillí ná iompar toirmeasctha
- ina bhfuil deis chóir chothrom ag gach duine páirt a ghlacadh i saol eacnamaíochta, polaitíochta, sóisialta nó cultúrtha an Stáit, agus
- ina bhfuil meas ag daoine ar a chéile, aicmí daoine san áireamh, bunaithe ar thuiscint an uile dhuine ar an bhfiúntas atá le hiléagsúlacht i sochaí na tíre agus ar mheas ar chomhionannas agus ar chearta an duine.

Thuas, ón taobh clé: An Príomh-Choimisinéir Emily Logan, Teresa Blake SC, Frank Conaty, Heydi Foster-Breslin, Liam Herrick, David Joyce BL, Mark Kelly, Sunniva McDonagh SC, an tOllamh Siobhán Mullally, Dr Mary Murphy, an tOllamh Ray Murphy, Dr Fidèle Mutswarasibo, Orlagh O'Farrell, Betty Purcell agus Kieran Rose.

Thíos: A séalái oifige á mbronnadh ag an Uachtarán Micheál D. Ó hUiginn ar an bPríomh-Choimisinéir agus Comhaltaí an Choimisiúin in Áras an Uachtaráin.

HAVE YOUR SAY

and
rights
Ireland."

LAUNCH
our plan
10th Dec
2015

there are
106
mission

OUR ISSUES

zero
contracts

and we want
to do it
ourselves

GOV
We want
Government
to ~~ACT~~
issues of

especially
eco
ineq

WHAT WE CARE ABOUT.....

and

WHAT THE COMMISSION CAN DO ABOUT

Cuid 1

Cúrsaí Beartais

Réamhrá

Ó bunaíodh an Coimisiún i mí na Samhna 2014, rinne Meitheal Beartais agus Athbhreithnithe an Choimisiúin iniúchadh ar réimse forleathan gnéithe polasaí, sa chomhthéacs náisiúnta, réigiúnach agus idirnáisiúnta, agus tugadh tuairisc ar an obair. I ndéanamh na hoibre sin, rinneadh caidreamh le geallsealbhóirí éagsúla, ina measc, Tithe an Oireachtais, comhlachtaí poiblí, an tsochaí shibhialta, forais léinn, eagraíochtaí idirnáisiúnta agus daoine ar spéis leo an t-ábhar a bhfuil cónaí orthu in Éirinn.

Bhí an Coimisiún i mbun oibre i rith na bliana 2015 maidir le céimeanna éagsúla den mhonatóireacht idirnáisiúnta ar leibhéal na Náisiún Aontaithe, ag tabhairt tuairisc ar dhualgais an Stáit faoi chonarthaí éagsúla idirnáisiúnta, go háirithe an Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha (ICESCR). Thug an Coimisiún tuairisce freisin do Chomhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine i gcomhthéacs Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteann a bheith ar siúl - próiseas trína mbíonn deis ag Ballstáit na Náisiún Aontaithe Éire a cheistiú faoi ghné ar bith de chlú na tíre maidir le cearta an duine agus moltaí a dhéanamh leis an Stát maidir le modhanna feabhsúcháin. Is gné dhilis de chuntas a éileamh ar Éirinn i ndáil leis an mhonatóireacht a dhéantar faoi chonradh na Náisiún Aontaithe agus den Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteann atá i ról an Choimisiúin maidir le hanailís neamhspleách neamhchlaon a chur ar fáil faoi chomhlíonadh na ndualgas ag an Stát.

Ar na feidhmeanna a leagtar ar an gCoimisiún faoin reachtaíocht, tugtar de shainordú tograí reachtaíochta a scrúdú agus tuairisc a thabhairt ina leith i ndáil lena mbeadh i gceist maidir le cearta an duine nó leis an gcomhionannas. Chuir an Coimisiún tuairim chun cinn i rith na bliana 2015 faoi dhréachtaí de bhillí éagsúla agus rinneadh monatóireacht ina dhiaidh sin ar an dul chun cinn le linn díospóireachtaí parlaiminte maidir leis na billí a rith. Mar gheall ar an gcúnamh taca ón meitheal beartais agus athbhreithnithe, féadadh caidreamh ghníomhach a chothú freisin le Fo-Choiste an Oireachtais um Chearta an Duine i ndáil le cúrsaí Dlí agus Cirt agus Comhionannais.

Tugtar de shainordú don Choimisiún freisin moltaí a chur faoi bhráid an Rialtais maidir le cearta an duine agus an comhionannas a neartú, a chosaint agus a chur i bhfeidhm sa Stát. I rith na bliana 2015, d'fhoilsigh an Coimisiún ráitis agus aighneachtaí faoi réimsí éagsúla polasaí, ina measc: deis ar phósadh sibhialta, cúrsaí gnó agus cearta an duine, an togra maidir le haisghairm a dhéanamh ar *Human Rights Act 1998* na Ríochta Aontaithe, an ghéarchéim maidir le dídeanaithe, an dóiteán ar láithreán stad sealadach don lucht siúil i gCarraig Mhaighin, gáinneáil ar dhaoine agus teacht i dtír ar oibrithe imirce i dtionscal na hiascaireachta agus Ibrahim Halawa a choinneáil gan a thriail san Éigipt.

Tuairisciú Idirnáisiúnta

I rith na bliana 2015, anuas ar an gcion tairbhe a rinneadh don Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteann, próiseas de chuid Chomhairle na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine, bhí an Coimisiún i mbun bearta éagsúla tuairiscíochta idirnáisiúnta agus gníomhartha athleantacha ar leibhéal na Náisiún Aontaithe i ndáil le comhlachtaí éagsúla a thagann faoi scáth chonradh chearta an duine na Náisiún Aontaithe.

Tuairisciú Chomhlachtaí Conartha

Ag leanúint ar aghaidh ón gcaidreamh réamhsheisiúin i ndeireadh na bliana 2014 le **Coiste na NA ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha**, d'ullmhaigh an Coimisiún tuarascáil chuimsitheach chomhthreomhar i mí Bealtaine 2015 don Choiste, chun tosaigh ar scrúdú na hÉireann i mí Meithimh. D'fhreastail toscaireacht de chuid an Choimisiúin ar an éisteacht sa Ghinéiv ag ar thug an Príomh-Choimisinéir Emily Logan ráiteas ó bhéal faoi phríomhthuaisirí an Choimisiúin faoi theist oiris na hÉireann faoi Chúnant na NA ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha. B'ábhar mór buartha ag an gCoimisiún an toradh a bhí ag an gcúlú eacnamaíochta agus ag bearta déine ar an teacht ar sheirbhísí poiblí agus ar an ardú ar rátaí bochtaineachta agus anáis, go háirithe i measc dhreamanna imeallaithe agus dhreamanna sobhuailte. Tagann Tuairimí Deiridh an Choiste go mór faoi anáil roinnt de na príomh-mholtaí a luaitear in aighneacht an Choimisiúin. D'fháiltigh an Coimisiún roimh fhoilsiú na dTuairimí Deiridh, agus táthar ag leanúint den áiteamh maidir leis na moltaí sin a chur i bhfeidhm.

D'éiligh Coiste Chearta an Duine na NA i rith na bliana 2015 go gcuirfeadh Rialtas na hÉireann tuarascáil athleantach faoi bhráid i ndáil le roinnt de na moltaí a d'eascair as scrúdú na hÉireann sa bhliain 2014 faoin g**Cúnant Idirnáisiúnta ar Chearta Sibhialta agus Polaitiúla**. San éileamh ar thuairisc athleantach, shonraigh Coiste Chearta an Duine ceisteanna maidir le drochíde do mhná agus do leanaí in institiúidí, simfiseatóime, agus socruithe coinneála. D'ullmhaigh an Coimisiún tuarascáil athleantach dá chuid féin faoi chora nua in Éirinn ó thráth scrúdú na bliana 2014 d'fhonn cuidiú leis an gCoiste dul chun cinn na hÉireann a mheas. Tugadh an tuarascáil sin chun críche i

mí Meán Fómhair 2015 agus cuireadh faoi bhráid Choiste Chearta an Duine í.

Cuireadh tús leis na céimeanna tosaigh maidir leis an gcéad scrúdú eile ar chás na hÉireann faoin g**Coinbhinsiún maidir le Gach Cineál Idirdhealaithe in aghaidh na mBan a Dhíothú (CEDAW)** i mí na Samhna 2015 le cruinniú de chuid Ghrúpa Oibre an Choiste CEDAW sa Ghinéiv. Tionsaíodh 'Liosta Saincheisteanna' ag an gcruinniú sin a bheidh ina bhonnábhar iniúchta ag scrúdú an Choiste CEDAW ar chás na hÉireann sa bhliain 2017. Chuaigh an Coimisiún go díreach i mbun an phróisis sin, cuireadh aighneacht mhionsonraithe ar fáil faoi chomhlíonadh an Choinbhinsiúin ag Éirinn agus thug Sinéad Gibney, Stiúrthóir an Choimisiúin, ráiteas mionsonraithe ó bhéal os comhair an Ghrúpa Oibre inar leagadh amach príomhábhar buartha an Choimisiúin. Leanfaidh an Coimisiún de pháirt ghníomhach a ghlacadh i bpróiseas CEDAW i rith na bliana 2016 agus go dtí go dtarlaíonn an scrúdú ar shéú agus seachtú tuarascáil na hÉireann (arna gcomhcheangal) faoin gcoinbhinsiún i rith earrach na bliana 2017.

I ndeireadh na bliana 2015, thug an Coimisiún tuarascáil chomhthreomhar chun críche maidir le déanamh na hÉireann de réir **Choinbhinsiún na NA um Chearta an Linbh**. Cuireadh an tuarascáil sin faoi bhráid **Choiste na NA um Chearta an Linbh** i mí na Nollag 2015 chun tosaigh ar an tríú agus an ceathrú scrúdú (arna gcomhcheangal) ar chás na hÉireann faoin gconradh sa Ghinéiv i mí Eanáir 2016.

Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteann

I rith na bliana 2015, chuir an Coimisiún tús freisin leis an obair maidir leis an dara scrúdú ar chás na hÉireann faoi phróiseas **Chomhairle na NA um Chearta an Duine maidir le hAthbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteanna (UPR)**. Beidh sin á thabhairt chun críche i rith fhómhar na bliana 2016. Bhain an Coimisiún leas ar an réimse iléagsúil oibre a dhéantar chun an dul chun cinn a mheas atá déanta ag Rialtas na hÉireann maidir leis na moltaí ar glacadh leo sa bhliain 2011, i rith an tsraith oibre UPR roimhe seo, a chur i bhfeidhm. Bhí comhairliúchán poiblí ina chuid lárnach den obair seo agus d'eagraigh an Coimisiún sraith d'ócáidí réigiúnacha comhairliúcháin faoi chearta an duine ar fud na tíre, comhdháil i mBaile Átha Cliath san áireamh a eagraíodh i gcomhar le Comhairle na

hÉireann um Chearta an Duine. Baineadh leas as an lón comhairle sin agus aighneacht an Choimisiúin á dréachtú. Chuir an Coimisiún an aighneacht chríochnaithe faoi bhráid Chomhairle Chearta an Duine i mí Meán Fómhair 2015. Tá réimse téamaí éagsúla maidir le cearta an duine faoi thrácht san aighneacht, dualgais idirnáisiúnta na hÉireann, athchóiriú bunreacht agus an t-infreastruchtúr maidir le cearta an duine agus an comhionannas san áireamh.

Tuairimí faoi Bhearta Reachtaíochta

D'fhoilsigh an Coimisiún tuairimí faoi dhréachtaí éagsúla reachtaíochta le linn dheireadh na bliana 2014 agus 2015:

- *IHREC Observations on the Garda Síochána (Amendment No 3) Bill 2014*, Samhain 2014
- *Moltaí maidir leis an mBille um Leanaí agus Cónaí Teaghlaigh 2015* (arna fhoilsiú i mí Márta 2015)
- *Moltaí maidir leis an Scéim Ghinearálta i ndáil leis an mBille um Chosaint Idirnáisiúnta 2015* (arna foilsiú i mí Meitheamh 2015)
- *Moltaí maidir leis an mBille Oideachais (Ligean Isteach i Scoileanna) 2015* (arna fhoilsiú i mí Deireadh Fómhair 2015).

Bhí an Coimisiún gníomhach freisin maidir le hobair Fho-Choiste an Oireachtais um Chearta an Duine i ndáil le cúrsaí Dlí agus Cirt agus Comhionannais.

Tá de shrian ar an bhFo-choiste, áfach, nach féidir ábhar a phlé nach dtagann faoi scáth chúram Chomhchoiste an Oireachtais um Dhlí agus Ceart, Cosaint agus Comhionannas. D'eisigh an Coimisiún ráiteas poiblí i mí na Nollag 2014 ina moltar Coiste Oireachtais faoi leith a chur ar bun maidir le Cearta an Duine agus Comhionannas go sonrach – moladh a d'áitigh an Coimisiún arís agus arís eile i rith na bliana 2015, sna haighneachtaí mar shampla a cuireadh faoi bhráid Chomhairle Chearta an Duine agus Choiste na NA um Chearta an Linbh.

Ráitis agus Aighneachtaí maidir le Cúrsaí Beartais

D'fhoilsigh an Coimisiún ráitis agus aighneachtaí éagsúla le linn dheireadh na bliana 2014 agus 2015 i ndáil leis an réimse iomlán oibre i gcúrsaí beartais agus taighde. Pléitear sna ráitis agus sna haighneachtaí sin le réimsí éagsúla beartais d'fhonn ceisteanna maidir le cearta an duine agus leis an gcomhionannas a thabhairt chun suntais

agus, nuair is gá, d'fhonn moltaí a leagan amach a chuirtear faoi bhráid an Rialtais faoi bhearta is féidir a dhéanamh ionas go gcinntítear go ndéantar de réir na gcaighdeán idirnáisiúnta agus réigiúnach maidir le dlí chearta an duine.

Ar Lá um Chearta an Duine, 10 Nollaig 2014, d'fhoilsigh an Coimisiún a chéad ráiteas beartais ó bunaíodh é, ag leagan amach sraith de mholtaí láidre i dtaca leis an gcóras soláthar díreach agus réimeas cosanta idirnáisiúnta na hÉireann. Eisíodh an ráiteas seo sa tréimhse chéanna a thionól an Coimisiún cuairteanna ar Ionaid Soláthar Díreach ar fud na tíre i le linn an gheimhridh 2014 / earrach na bliana 2015.

I mí Eanáir 2015, d'eisigh an Coimisiún ráiteas ag fáiltiú roimh fhoilsiú na dtéarmaí tagartha maidir leis an **gCoimisiún Imscrúdúcháin maidir le hÁrais Máithreacha agus Naíonán agus Nithe Áirithe Gaolmhara**.

I mí Feabhra 2015, d'eisigh an Coimisiún ráiteas polasaí gairid maidir leis an **teacht ar phósadh sibhialta**, i rith an tréimhse roimh an reifreann maidir le comhionannas pósta i mí Bealtaine 2015. Bhí lón eolais sa ráiteas don Rialtas agus don Oireachtas faoi na caighdeáin ábhartha maidir le cearta an duine agus ceisteanna comhionannais, caighdeáin atá ag teacht chun cinn agus cora nua sa dlí i ndlínsí eile san áireamh. Léirigh an Coimisiún gur ábhar comhionannais agus cearta an duine é pósadh sibhialta idir beirt, gan beann ar a ngnéas. Fáiltíodh freisin roimh an toradh dearfach ar an reifreann i mí Bealtaine 2015.

I mí Márta 2015, chuir an Coimisiún moltaí faoi bhráid na Roinne Gnóthaí Eachtracha agus Trádála faoin **bPlean Gníomhaíochta Náisiúnta maidir le Gnó agus Cearta an Duine** mar a bhí á bheartú ag an am agus de rún ag an Stát a úsáid chun Prionsabail Treorach na NA maidir le Gnó agus Cearta an Duine a chur i bhfeidhm.

I mí Iúil 2015, chuir an Coimisiún aighneacht faoi bhráid **Oifig an Ard-Choimisinéara um Chearta an Duine (OHCHR)** faoi Thuarascáil na hOifige sin maidir le **Spás na Sochaí Sibhialta** d'fhonn dualgais an Choimisiúin a leagan amach chomh maith leis na pleananna maidir le caidreamh le sochaí sibhialta na hÉireann.

I mí Meán Fómhair 2015, rinne an Coimisiún, in éineacht le Lónra Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine, éileamh ar rialtais an AE beart práinneach a dhéanamh maidir le **géarchéim na**

ndídeanaithe. D'eisigh an Coimisiún ráiteas poiblí ag fáiltiú roimh fhógraí Rialtas na hÉireann maidir le hathlonnú agus tugadh chun aire tascfhórsa idir-rannach a bheith á chur ar bun, faoi chathaoirleacht na Roinne Dlí agus Cirt agus Comhionannais, chun comhordú a dhéanamh ar ghnéithe loighistice agus oibriúcháin den chlár athlonnaithe, chomh maith leis an gcomhairliúchán beartaithe le pobail áitiúla, eagraíochtaí neamhrialtais agus soláthraithe seirbhíse. Thapaigh an Coimisiún an deis freisin a mholadh go seasfadh an Rialtas leis an leasú bunúsach is gá i ndáil le Rialachán Bhaile Átha Cliath an AE maidir le cosaint idirnáisiúnta.

I mí Deireadh Fómhair 2015 d'eisigh an Coimisiún ráiteas mionsonraithe maidir leis an **dóiteán ar láithreán stad sealadach don Lucht Siúil i gCarraig Mhaighin**, deisceart Bhaile Átha Cliath, a bhfuair deichniúr bás mar gheall air. Luadh i ráiteas an Choimisiúin gurbh ábhar buartha an freagra poiblí i ndáil leis an tragóid sin agus na bacanna a bhíonn roimh an Lucht Siúil arbh léiriú glé orthu an tragóid. Leagtar béim sa ráiteas go bhfuil de dhualgas ar an Stát faoin dlí idirnáisiúnta faoi chearta an duine an ceart deis a bheith ar thithíocht leordhóthanach a chur chun cinn go forbheartach. Luadh mar ábhar foláirimh chomh maith nach é amháin go bhféadfadh cóiríocht ar dhroch-chaighdeán don Lucht Siúil a bheith ina shárú ar dhualgas a leagtar ar údarais áitiúla faoin reachtaíocht, ach go bhféadfadh anuas air sin, é a bheith ina shárú ar chearta faoin mbunreacht i gcásanna áirithe. Tarraingíodh aird sa ráiteas chomh maith ar dhualgas nua ar an earnáil phoiblí a ndéantar foráil dó faoi Alt 42 den Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014. Leagtar de dhualgas ar chomhlachtaí poiblí i mbun a gcuid feidhmeanna, údarais áitiúla san áireamh, aird a bheith ar an ngá atá le hidirdhealú a chur ar neamhní, comhionannas deiseanna a chur chun cinn agus cearta an duine a chosaint. Ag tagairt don leibhéal íseal infheistíochta ag údarais áitiúla i gcóiríocht oiriúnach don Lucht Siúil, thug an Coimisiún le fios go raibh de rún caidreamh a dhéanamh go díreach leis na húdarais áitiúla faoi Alt 42 an Acha d'fhonn plé leis na ceisteanna is ábhar buartha don Choimisiún maidir le cibé an bhfuil nó nach bhfuil cearta an duine agus cóir chomhionann i ndáil leis an Lucht Siúil á suíomh mar is cuí ar an dóigh a ndéanann na húdarais áitiúla ag tabhairt faoi na dualgais tithíochta a chomhlíonadh.

I mí Deireadh Fómhair 2015, tháinig scéalta nuachta chun cinn maidir le **líomhaintí faoi gháinneáil ar dhaoine agus teacht i dtír ar oibrithe imirce i dtionscal na hiascaireachta.** D'eisigh an Coimisiún ráiteas ina luaitear go raibh leordhóthanacht na cigireachta agus na rialála maidir le cúinsí oibre san earnáil sin ina ábhar buartha agus go bhfuil baol dá bharr sin go dtarlódh drochíde a imirt ar oibrithe imirce atá sobhuailte agus teacht i dtír orthu. Mhol an Coimisiún do dtabharfaí stádas dhaoine sobhuailte nach náisiúnaithe bhallstát de chuid an AE, agus ar tharla dúshaothrú orthu san ionad oibre i dtionscal na hiascaireachta, a thabhairt chun rialtachta agus fáiltíodh roimh an ráiteas ón Aire Simon Coveney gurbh é ba mhian leis go gcuirfí próiseas den sórt sin ar bun.

I mí na Samhna 2015, d'eisigh an Coimisiún ráiteas gairid ag fáiltiú roimh shíniú Choinbhinsiún Chomhairle na hEorpa maidir le foréigean in aghaidh na mban a chosc agus a chomhrac (**Coinbhinsiún Iostanbúl**) ag an Stát. Tugadh chun suntais sa ráiteas tráthchlár an Stáit maidir leis an gCoinbhinsiún a dhaingniú i ndlí na hÉireann agus tarraingíodh aird ar bhearta bunriachtanacha faoi leith, ina measc an Bille um Cheartas Coiriúil (Íospartaigh na Coireachta) agus an Bille um Fhoréigean Baile; seirbhís chomhordaithe náisiúnta líne cabhraí a thabhairt isteach i ndáil le foréigean baile agus foréigean gnéasach, agus cistíocht leordhóthanach do dhídeanaithe agus do ghníomhaireachtaí cúnta.

Ar an 18 Nollaig 2015, d'eisigh an Coimisiún ráiteas inar cuireadh in iúl gur ábhar mór buartha cás **Ibrahim Halawa, saoránach 19 bliana d'aois de chuid na hÉireann atá curtha ar a choinneáil gan triail san Éigipt** le breis agus dhá bhliain. Leag an Coimisiún béim ar cheisteanna tromchúiseacha maidir le cearta an duine a bheith ag baint leis na cúinsí inar tharla an tUasal Halawa a ghabháil, ina measc é a ghabháil agus a choinneáil ina mhionaoiseach dó, a laghad a bhí triail chóir ar fáil aige ná de cheart aige i gcomhthéacs olltrialach, agus a cheart ar shaoirse ó chéastóireacht agus ó íde mhídhonna agus táireach. D'iarr an Coimisiún ar an Rialtas leanúint mar bheart práinne leis an mbrú ar an leibhéal is airde ag éileamh go seasfaí ceart Ibrahim Halawa faoin dlí idirnáisiúnta maidir le cearta an duine.

Tugtar liosta mionsonraithe, arna lua de réir ord ama, de ráitis agus eisiúintí an Choimisiúin in Aguisín 9 leis an tuarascáil seo.

Tuathalach ón mbarr: Seisiún oiliúna i Siarra Leon mar chuid de chlár forbartha acmhainne d'Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine; Comhalta an Choimisiúin Frank Conaty, an Príomh-Choimisinéir Emily Logan agus Comhalta an Choimisiúin Mary Murphy ag freastal ar Choiste na NA ar Chearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha sa Ghinéiv; IHREC agus NIHR ag freastal ar chruinniú Chomhchoiste i dTeach Farmleigh; Geataí na NA ag foirgneamh Palais Wilson sa Ghinéiv.

Cuid 2

Caidrimh Idirnáisiúnta, Réigiúnach agus Intíre

Réamhrá

Tá sé sainithe i bhfeidhmeanna an Choimisiúin go rachfaí i mbun chomhairluicháin le, réigiúnacha agus Éireannacha agus bhí caidreamh gníomhach le comhlachtaí den sórt sin ina chuid lárnach den obair i rith na bliana 2015.

Déanann an Coimisiún maith maidir leis an sainchúram a leagtar air tríd an gcaidreamh le córais réigiúnacha agus idirnáisiúnta maidir le comhordú ar obair na n-institiúidí náisiúnta i ndáil le cearta an duine agus na gcomhlachtaí náisiúnta maidir le cúrsaí comhionannais. Gné chinniúnach maidir le ról an Choimisiúin go hidirnáisiúnta is ea an creidiúnú le Coiste Comhordaithe Idirnáisiúnta (ICC) na NA maidir le hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine. Dheonaigh an ICC creidiúnú le stádas "A" don Choimisiún nua-bhunaithe sa bhliain 2015, rud a chinntíonn gur féidir ról suntasach a bheith ag an gCoimisiún sa chomhthéacs idirnáisiúnta agus sa chomhthéacs réigiúnach san am atá romhainn.

I rith na bliana 2015, d'eascair malartú fiúntach smaointeoireachta, deiseanna foghlama agus eolas ar an sárchleachtas de thairbhe ón gcaidreamh réigiúnach le comhghleacaithe san Eoraip, in institiúidí náisiúnta do chearta an duine agus i gcomhlachtaí maidir le cúrsaí comhionannais araon. Faoi scáthréimse leathan Chomhairle na hEorpa, chothaigh an Coimisiún caidreamh leis na córais chuí faoi shainréimsí éagsúla ábhair, ina measc tithíocht údaráis áitiúil a chur ar fáil, bearta in aghaidh gháinneáil ar dhaoine agus bearta chun ciníochas agus éadulaingt a chomhrac. Bhí gnóthaí Ghníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha, na hEagraíochta um Shlándáil agus Comhar san Eoraip agus Fo-choiste na NA maidir le Céastóireacht a Chosc ar chlár oibre an Choimisiúin freisin i rith na bliana 2015, agus bhí rannpháirtíocht ghníomhach i gceist i ndáil le tionsnaimh éagsúla.

Luaitear go sonrach comharobair le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine mar chuid de shainordú an Choimisiúin faoin reachtaíocht bhunaithe, agus sin ag eascairt ó na prionsabail a chumhdaítear i gComhaontú Aoine an Chéasta. I rith na bliana 2015, tháinig an dá Choimisiún le chéile, tríd an gcomhchoiste atá ar bun eatarthu, chun ceisteanna a phlé atá ina n-ábhar buartha acu araon. Cothaíonn an Príomh-Choimisinéir caidreamh dlúth freisin lena comhghleacaithe comhchéime sna dlínsí éagsúla in aice láimhe sa Ríocht Aontaithe (Sasana agus an Bhreatain Bheag, Tuaisceart Éireann agus Albain) agus rinneadh malartú eolais i rith na bliana 2015 leis na hInstitiúidí náisiúnta do chearta an duine agus leis na comhlachtaí náisiúnta maidir le cúrsaí comhionannais sna dlínsí sin.

Níos gaire do bhaile, chaith an Coimisiún am agus acmhainní i rith na bliana 2015, le caidreamh tairbheach le comhlachtaí poiblí in Éirinn agus leis an tsochaí shibhialta. Ar na réimsí beartais a pléadh lena linn sin, bhí siad seo a leanas: cúrsaí póilíneachta, soláthar díreach, aitheantas mar mhionlach eitneach don Lucht Siúil, bearta in aghaidh gháinneáil ar dhaoine, aitheantas d'inscní, daoine faoi mhíchumas, foréigean baile, agus an daingniú agus an mhonatóireacht ar chonarthaí maidir le cearta an duine.

Ba chúis áthais don Choimisiún freisin i rith na bliana 2015, an dea-thoradh ar chlár comhpháirtíochta maidir le cothú acmhainne, a ndearna Cúnamh Éireann maoiniú air.

Bhí oiliúint, cúnamh taca agus imeachtaí éagsúla caidrimh i gceist leis na tionscadail sa Mhaláiv agus i Siarra Leon, chomh maith le cruinnithe leis na hInstitiúidí náisiúnta do chearta an duine sna tíortha páirtnéireachta.

Córais Idirnáisiúnta

Ba í an bhliain 2015 an chéad bhliain féilire ag an gCoimisiún i mbun feidhme faoin sainordú nua. Ar na bearta príomhthábhachta ag an gCoimisiún i rith na bliana 2015, bhí **creidiúnú a ghnóthú le Coiste Comhordaithe Idirnáisiúnta (ICC) na NA maidir le hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine**. Tá an ICC, a cuireadh ar bun sa bhliain 1993, ina chraobhchóras domhanda ag institiúidí náisiúnta do chearta an duine. Déanann an ICC comhordú maidir leis an gcaidreamh idir na hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine agus córas chearta an duine na Náisiún Aontaithe trí athbhreithniú a dhéanamh ar na hInstitiúidí Náisiúnta agus a fheabhas atá Prionsabail Pháras na NA á gcomhlíonadh acu agus trí chreidiúnú a thabhairt ina leith sin. Faoi Phrionsabail Pháras ar ghlac Coimisiún na Náisiún Aontaithe um Chearta an Duine leo sa bhliain 1992 agus Comhthionól Ginearálta na NA ina dhiaidh sin sa bhliain 1993, déantar athbhreithniú agus scrúdú ar stádas agus ar fheidhmiú na n-institiúidí náisiúnta maidir le cearta an duine a chosaint agus a chur chun cinn. I mí na Samhna 2015, mar chuid den iarratas ar chreidiúnú foirmeálta leis an ICC, chuir an Coimisiún Tuarascáil Gníomhaíochta mhionsonraithe ar fáil don ICC ina leagtar amach obair an Choimisiúin ó thráth a bhunaithe i mí na Samhna 2014. Ba mhór ag an gCoimisiún, ar an 25 Samhain, cinneadh an ICC **creidiúnú ar stádas "A"** a dheonú. Is deimhniú creidiúnú ar stádas "A" leis an ICC go bhfuil Prionsabail Pháras á gcomhlíonadh go hiomlán ag an gCoimisiún. Tugtar de cheart don Choimisiún dá réir sin páirt iomlán a ghlacadh in obair idirnáisiúnta agus in obair réigiúnach na n-institiúidí náisiúnta; a bheith i seilbh oifige i mBiúró an ICC nó ar aon fho-choiste dá gcuireann an Biúró ar bun; agus páirt iomlán a ghlacadh i seisiúin de chuid Chomhairle na NA um Chearta an Duine.

Córais Réigiúnacha

I bhfianaise gur foras cumaisc an Coimisiún, bíonn gá le caidreamh a dhéanamh ar leibhéal réigiúnach na hEorpa le comhlachtaí a fheidhmíonn maidir le cearta an duine agus le comhlachtaí a fheidhmíonn maidir le cúrsaí comhionannais. Ó thaobh na beartaíochta i ndáil le córais comhordúcháin réigiúnacha, rinneadh bearta tairbheacha agus idirghabhála trí **Líonra Eorpach na nInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine (ENNHRI)** agus

Líonra Eorpach na gComhlachtaí Comhionannais (Equinet). Bhí caidreamh rialta idir an Coimisiún freisin agus aonaid éagsúla taobh istigh den Chomhairle Eorpach agus de chomhlachtaí réigiúnacha eile.

ENNHRI

Tá comhaltacht ag an gCoimisiún ar an n**Grúpa Comhairleach de chuid ENNHRI a stiúran cúrsaí taighde agus modheolaíochta i ndáil leis an tionscadal maidir le Cearta Dhaoine Scothaosta agus Cúram Fadchónaí**. Tá de chuspóir leis an tionscadal pan-Eorpach seo: caighdeán maidir le cearta an duine agus cur chuig bunaithe ar chearta an duine a thabhairt isteach i ndáil le haire fhadtéarmach do dhaoine scothaosta; cur leis an tuiscint ar chearta an duine scothaosta atá faoi chúram fadtéarmach san Eoraip nó á lorg sin; agus acmhainn na gComhlachtaí Náisiúnta maidir le Cearta an Duine monatóireacht a dhéanamh agus seasamh le polasaithe maidir leis an réimse seo atá bunaithe ar chearta an duine a thabhairt chun cinn agus a neartú.

Ar an 30 Samhain agus an 1 Nollaig, d'fhreastail an Príomh-Choimisinéir agus daoine den fhoireann ar Chomhthionól Ginearálta an ENNHRI in Utrecht na hÍsiltíre. Mar chuid d'imeachtaí an Chomhthionóil Ghinearálta, cuireadh seimineár leathanréimseach ar siúl faoi cheisteanna atá á gcur os comhair na gComhlachtaí Náisiúnta ar fud na hEorpa, mar shampla, cúrsaí tearmainn agus imirce; cearta eacnamaíochta agus sóisialta; Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDG), agus Comhlachtaí Náisiúnta do Chearta an Duine atá ag feidhmiú i gcásanna coimhlinte.

Equinet

Déanann an Coimisiún tairbhe maidir le hobair Equinet tríd an gcomhaltacht ar an nGrúpa Oibre maidir le Cúrsaí Beartais agus ar an nGrúpa Oibre maidir le Cúrsaí Inscne. Chomh maith leis sin, rinne an Coimisiún cion tairbhe i rith na bliana 2015 maidir le caidreamh Equinet leis an gCoimisiún Eorpach faoi straitéis nua de chuid an AE maidir le comhionannas idir fir agus mná a thabhairt chun cinn, leis an bhfoilseachán *The Persistence of Discrimination, Harassment and Inequality for Women: The work of equality bodies informing a new European Commission Strategy for Gender Equality – An Equinet Perspective* (foilsíodh Meitheamh 2015).

Rinne an Coimisiún cion tairbhe freisin maidir le hobair Equinet ar an athbhreithniú lár téarma ar Straitéis an Aontais Eorpaigh maidir le Cúrsaí Míchumais leis an bhfoilseachán *Realising Rights: Equality Bodies and People with Disabilities: Supporting the Review of the European Disability Strategy 2010–2020 – An Equinet Perspective* (arna fhoilsiú i mí Feabhra 2015).

Bhí baint ag an gCoimisiún freisin leis na foilseacháin seo a leanas de chuid Equinet:

- *Equality Bodies and the Gender Goods and Services Directive: An Equinet Report* (foilsíodh Deireadh Fómhair 2014),
- *The Bigger Picture: Equality Bodies as part of the National Institutional Architecture for Equality – An Equinet Perspective* (foilsíodh Feabhra 2015),
- *Advancing Equality by making Policy Recommendations: An Equinet Good Practice Guide* (foilsíodh Márta 2015),
- *Harassment on the Basis of Gender and Sexual Harassment: Supporting the Work of Equality Bodies: An Equinet Report* (foilsíodh Feabhra 2015), agus
- *A Growing Agenda: The Work of Equality Bodies on the Ground of Religion or Belief – An Equinet Perspective* (foilsíodh Meán Fómhair 2015).

D'fhreastail comhalta de chuid an Choimisiúin agus ball den fhoireann CGB Equinet sa Bhruiséil i mí Deireadh Fómhair 2015. Tháinig ceannasaithe agus daoine den lucht bainistíochta sinsearach sa chuid is mó de na comhlachtaí náisiúnta atá ina gcomhaltaí in Equinet le chéile ag an CGB le saineolaithe seachtracha, ionadaithe ó Institiúidí an AE agus geallsealbhóirí mórthábhachtacha chun na cora tábhachtacha i réimse an chomhionannais a phlé agus dul i mbun caidrimh faoi na bearta príomhthábhachta seo le comhlachtaí comhionannais.

Bhí daoine de Mheitheal Dlíodóireachta an Choimisiúin i láthair freisin ag comhdháil a d'eagraigh Equinet i bPáras i mí na Nollag 2015 faoin teideal *'Equality Bodies and the New Freedom of Movement Directive – Challenge or Opportunity?'*.

Comhairle na hEorpa

I mí Meithimh 2015, tháinig iarratas ó **Ionad Dlí Pobail Bhaile Munna ar chúnamh taca maidir le comhghearán a ullmhú faoin gCairt Shóisialach Eorpach Leasaithe**, maidir le cúrsaí tithíochta. Tá an gearán sin curtha isteach chuig an gCoiste Eorpach ar Chearta Sóisialta (ECSR) ag an gCónaidhm Idirnáisiúnta um Chearta an Duine (FIDH). Áitítear ann nach bhfuil cinntithe ag Rialtas na hÉireann go ndéantar roinnt d'airteagail na Cairte a chur i bhfeidhm go sásúil, go háirithe maidir le tithíocht údaráis áitiúil agus na cearta atá ag dreamanna éagsúla daoine ina leith sin. Tá aontaithe ag an gCoimisiún cúnamh airgid a chur ar fáil i ndáil leis an obair thaighde agus an rannpháirtíocht a bhaineann leis an ngearán.

I mí Iúil 2015, d'eagraigh **Grúpa Saineolaithe faoi Ghníomhaíocht i gcoinne na Gáinneála (GRETA)** de chuid Chomhairle na hEorpa ceardlann i mBaile Átha Cliath faoi mholtaí GRETA i ndáil le gáinneáil ar dhaoine agus a gcomhlíonadh i gcás na hÉireann. Bhí baill foirne de chuid an Choimisiúin, ón meitheal Beartais agus an meitheal dlíodóireachta, i láthair agus cuireadh eolas i láthair faoin ról atá leis an gCoimisiún i ndáil leis an réimse sin.

I mí na Samhna 2015, d'fhreastail baill foirne de chuid an Choimisiúin ar chomhdháil de chuid Chomhairle na hEorpa/na Roinne Dlí agus Cirt agus Comhionannais faoi **Phlean Gníomhaíochta Chomhairle na hEorpa maidir le Cúrsaí Míchumais 2006–2015**.

I mí na Samhna 2015, d'fhreastail an Coimisiún ar ócáid comhairliúcháin de chuid na Roinne Dlí agus Cirt agus Comhionannais faoin gceathrú Tuarascáil Náisiúnta de chuid na hÉireann faoi **Chreat-Choinbhinsiún Chomhairle na hEorpa maidir le Mionlaigh Náisiúnta a Chosaint**.

Caidrimh réigiúnacha eile

I rith na bliana 2015, bhí baint ag **an gCoimisiún le hobair an Choimisiúin Eorpaigh i gcoinne an Chiníochais agus Éadulaingte (ECRI)**, a thagann faoi Chomhairle na hEorpa, tar éis don ECRI caidreamh a dhéanamh leis an gCoimisiún i mí Eanáir 2015 i ndáil leis an gceathrú tuarascáil monatóireachta agus moltaí an ECRI i ndáil le hÉirinn (arna eisiúint sa bhliain 2012). Chuir an Coimisiún eolas ar fáil don ECRI maidir le cur i bhfeidhm an Stáit ar na moltaí príomhthábhachta i dtuarascáil an ECRI.

Ceapadh duine de chomhaltaí an Choimisiúin, **David Joyce BL, ar Bhord Bainistíochta Ghníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha (FRA)** i mí Iúil 2015. Is é an tOllamh Ray Murphy, comhalta eile de chuid an Choimisiúin, an comhalta sealaíochta thar ceann na hÉireann.

Bhí cruinniú ag baill sinsearacha d'fhoireann an Choimisiúin le **toscaireacht de chuid Choiste Pharlaimint na hEorpa maidir le Cearta na mBan agus an Comhionannas** a tháinig ar cuairt i mí Meán Fómhair 2015.

I mí na Samhna 2015, d'fhreastail an Príomh-Choimisinéir agus daoine d'fhoireann an Choimisiúin ar chruinniú **de chuid Choiste Treisithe an OSCE maidir le Gné an Duine** i Vín. Coireacht fuatha a bhí mar phríomhábhar ag an gcruinniú agus cuireadh i láthair na torthaí maidir le tuarascáil ODIHR sa bhliain 2014 ar choireacht fuatha. Rinne an Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais cur i láthair deonach ag an gcruinniú inar leagadh amach an chúis atá ag an stát leis an reachtaíocht atá i bhfeidhm in Éirinn faoi láthair agus tugadh le fios go bhfuil an tAire tugtha d'athbhreithniú a dhéanamh ar an reachtaíocht. Labhair an Príomh-Choimisinéir faoi ról chomhlachtaí NHRI i gcreatchóras intíre maidir le cearta an duine.

I mí na Samhna 2015, bhí duine de Mheitheal Dlíodóireachta an Choimisiúin i láthair ag cruinniú de gheallsealbhóirí náisiúnta a d'eagraigh Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha (FRA) i Vín.

I mí na Samhna 2015, d'eagraigh an Príomh-Choimisinéir agus foireann an Choimisiúin cruinniú iltaobhach le hionadaithe ó lontaobhas na hÉireann um Athchóiriú an Chórais Choiriúil agus leis an Ollamh Malcolm Evans, Cathaoirleach Fhochoiste na NA maidir le Céastóireachta a Chosc d'fhonn plé a dhéanamh ar **Chóras Náisiúnta Coiscithe OPCAT**.

I mí na Nollag 2015 d'fhreastail an Príomh-Choimisinéir ar chomhchruinniú 'ceithre dhlínse' chomhlachtaí NHRI na hÉireann, Thuaisceart Éireann, na hAlba agus Shasana/na Breataine Bige i Londain. Deis a bhí sa chruinniú sin eolas a mhalartú agus comhghleacaithe a chur ar an eolas faoi chora nua maidir le cearta an duine sna dlínsí éagsúla.

Comhchoiste Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas (IHREC) agus Choimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine (NIHRC)

Faoi reachtaíocht bhunaithe, tá ceangailte ar Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas páirt a ghlacadh i gComhchoiste le Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine i gcomhréir leis an gComhaontú Ilpháirtí a chuirtear de cheangaltán le Comhaontú na Breataine agus na hÉireann (de réir mar a mhínítear faoin Acht um Chomhaontú na Breataine-na hÉireann 1999)".

Bhí á leagan amach faoin gComhaontú Ilpháirtí go mbeadh comhchoiste ar bun ar a mbeadh ionadaithe an dá Choimisiún um Chearta an Duine, an Coimisiún ó thuaidh agus an Coimisiún ó dheas, agus an comhchoiste sin ina fhóram don phlé ar cheisteanna maidir le cearta an duine ar oileán na hÉireann. Bhí an fheidhm sin á déanamh roimhe seo ag an gCoimisiún um Chearta an Duine in Éirinn mar a bhíodh ar bun ag an am. I mí Bealtaine 2014, mar shampla, d'éirigh thar barr le comhdháil a d'eagraigh Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine (arna cheapadh) agus an NIHRC i gcomhar ar an téama "*A Human Rights Approach To Tackling Poverty and Social Inequality*".

Ó cuireadh Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine ar bun, leanadh de chruinnithe tráthrialta an Chomhchoiste agus thug sin deis don dá Choimisiún oibriú as lámha a chéile maidir le haidhmeanna a aontaítear a bheith i gcoiteann acu. Ar an 25 Meitheamh 2015, tháinig **an Coimisiún agus Coimisiún Thuaisceart Éireann um Chearta an Duine i láthair os comhair Chomhchoiste an Oireachtais maidir le Comhaontú Bhéal Feirste (Aoine an Chéasta) a chur i bhfeidhm**.

Sa chomhaitheasc, leag an Príomh-Choimisinéir Emily Logan (IHREC) agus Les Allamby (NIHRC) amach na torthaí ionchais a d'fhéadfadh a theacht ón aisghairm bheartaithe ag rialtas na Ríochta Aontaithe ar an Human Rights Act 1998 sa dlínse sin. Leag an dá Choimisiún béim faoi leith ar an ról lárnach atá leis an Human Rights Act 1998 agus leis an gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine maidir leis an tsíocháin a chinntiú i dTuaisceart Éireann agus luadh gur gné lárnach de Phróiseas na Síochána agus den idirbheartaíocht maidir leis an gComhaontú, seachas aguisín leo sin, atá

sa chosaint ar chearta an duine. Tar éis dóibh a theacht os comhair an Choiste Oireachtais, d'eisigh an dá Choimisiún ráiteas i gcomhar ina gcuirtear in iúl gurbh ábhar buartha an dóigh ina bhféadfaí cur isteach ar théarmaí Chomhaontú Bhéal Feirste (Aoine an Chéasta) dá leanfadh rialtas na Ríochta Aontaithe lena raibh á bheartú agus an Human Rights Act a aisghairm agus tarraingt siar ón gCúirt Eorpach um Chearta an Duine.

Rannpháirtíocht Intíre

I mí Feabhra 2015, bhí cruinniú ag an Príomh-Choimisinéir le Coimisinéir an Gharda Síochána, Nóirín O'Sullivan, chun plé a dhéanamh ar a mbeadh i ndán maidir le **caidreamh straitéiseach an Choimisiúin i ndáil le cúrsaí póilíneachta agus cearta an duine** i bhfianaise a dtugtar de chumhacht nua don Choimisiún faoi Acht na bliana 2014 agus próiseas an Choimisiúin maidir leis an bpleanáil straitéiseach.

I mí Márta 2015, bhí cruinniú idir comhaltaí de chuid an Choimisiúin agus **Grúpa Oibre an Rialtais maidir leis an bPróiseas Cosanta** agus rinneadh cur i láthair i ndáil le Córas don Soláthar Díreach agus leis an bpróiseas cosanta go ginearálta. Bhí an cur i láthair bunaithe ar ráiteas beartais an Choimisiúin agus ar eolas a bailíodh le linn cuairteanna suímh ar Ionaid Soláthar Díreach ar fud na tíre idir mí na Nollag 2014 agus mí an Mhárta 2015.

Bhí an Coimisiún páirteach i gcruinniú comhchéime i mí Iúil 2015 arna eagrú ag an **Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais maidir leis an gceist faoi aitheantas mar mhionlach eitneach a thabhairt don Lucht Siúil**. Rinne an Coimisiún cur i láthair faoin obair roimhe seo maidir leis an réimse sin agus faoi obair atá ar bun go leanúnach. Chuir an tAire Stáit maidir le Pobail Nua, Cultúr agus Comhionannas in iúl go raibh aontú láidir ar an taobh polaitíochta leis an gceist seo a thabhairt chun cinn agus leanfaidh an Coimisiún i mbun na beartaíochta maidir leis an réimse.

I mí Lúnasa 2015, bhí cruinniú ag an gCoimisiún le hoifigigh de chuid an **Aonaid Náisiúnta Frithgháinneála sa Roinn Dlí agus Cirt agus Comhionannais chun an Dara Plean Gníomhaíochta Náisiúnta i ndáil le gáinneáil ar dhaoine a chomhrac** a phlé.

I mí Deireadh Fómhair 2015, chuir duine de Mheitheal Dlíodóireachta an Choimisiúin lón eolais ar fáil ag cruinniú comhchéime arna eagrú ag an Roinn Oideachais agus Scileanna i ndáil leis an tionchar a bheadh ag an Acht um Inscne a Aithint 2015 ar na scoileanna.

I rith na bliana 2015, d'fhreastail comhaltaí de chuid an Choimisiúin agus baill den fhoireann ar chruinnithe de chuid Bhuanchoiste na nEagraíochtaí Neamhrialtais maidir le Cearta an Duine arna n-eagrú ag an Roinn Gnóthaí Eachtracha agus Trádála. Pléadh réimse ceisteanna a bhaineann le hobair an Choimisiúin, ina measc an pháirt a bheadh ag Éirinn go gairid san Athbhreithniú Tréimhsiúil Uilechoiteann agus in iniúchadh CEDAW agus daingniú choinbhinsiúin réigiúnacha agus idirnáisiúnta éagsúla maidir le cearta an duine faoi dhlí na hÉireann.

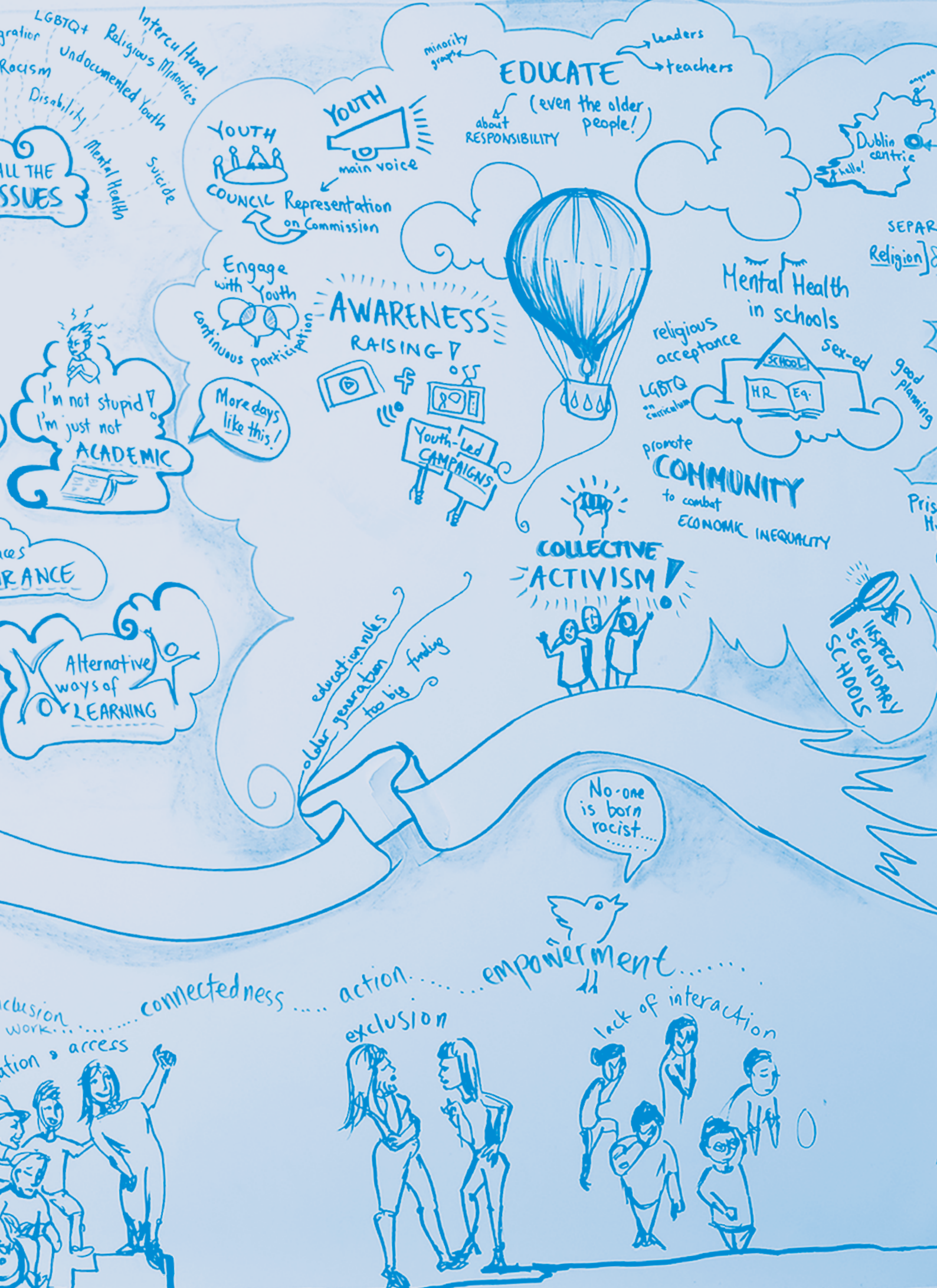
I mí na Samhna 2015, bhí baill d'fhoireann an Choimisiúin i láthair ag **ócáid comhairliúcháin phoiblí a d'eagraigh an tÚdarás Náisiúnta Míchumais faoi Straitéis Náisiúnta maidir le Cúrsaí Uilechuimsitheachta agus Daoine faoi Mhíchumas**. Rinneadh cion tairbhe maidir leis an bplé ar dhréacht d'aidhmeanna na straitéise ó thaobh chearta an duine agus chúrsaí comhionannais.

I mí na Samhna 2015, d'fhreastail baill foirne de chuid an Choimisiúin ar ócáid comhairliúcháin arna riar ag an Aire Dlí agus Cirt agus Comhionannais, i ndáil leis an **Dara Straitéis Náisiúnta maidir le Foréigean Baile, Gnéasach agus Bunaithe ar Inscne**.

Comhpháirtíocht i ndáil le clár forbartha achmhainne d'Institiúidí Náisiúnta um Chearta an Duine (NHRI)

Tugadh an bhliain deiridh de Chlár Comhpháirtíochta trí bliana maidir le hAcmhainn Comhlachtaí NHRI a Chothú chun críche i rith na bliana 2015. Clár é seo a bhí á mhaoiniú ag Cúnamh Éireann agus arb é an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn ba chúis lena thionscnamh, comhlacht a dtáinig an Coimisiún seo i gcomharbacht air. Cuireadh an clár i bhfeidhm trí dhá bheart páirtnéireachta, ceann le Coimisiún Chearta an Duine i Siarra Leon agus an dara ceann le Coimisiún Chearta an Duine sa Mhaláiv. Seo a leanas na bearta is mó a rinneadh faoi scáth an tionscadail seo le bliain anuas:

- I mí Feabhra 2015, cuireadh oiliúint ar fáil do Choimisiún Chearta an Duine i Siarra Leon (HRC SL) maidir le hobair taighde agus scríobh tuarascálacha. Bhí Cathaoirleach HRC SL, triúr Coimisinéirí agus 25 ball foirne i láthair ag an gcúrsa dhá lá. Rinne UNDP, OHCHR agus Cúnamh Éireann cur i láthair freisin ag an Seisiún Tosaigh agus ag an Seisiún Clabhsúir.
- I mí Márta 2015, thapaigh an Coimisiún an deis ag cruinniú bliantúil an Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta sa Ghinéiv chun caidreamh a dhéanamh go díreach leis an gCoimisiún Chearta an Duine i Siarra Leon agus le Coimisiún Chearta an Duine sa Mhaláiv agus chun plé a dhéanamh idir na Príomh-Choimisinéirí agus Cathaoirligh na gcomhlachtaí NHRI éagsúla faoi dhul chun cinn an tionscadail.
- Tháinig an Stiúrthóir maidir le hOideachas faoi Chearta an Duine, Cumarsáid agus Oiliúint ó Choimisiún Chearta an Duine i Siarra Leon ar cuairt chuig an gCoimisiún i mBaile Átha Cliath i mí Bealtaine 2015 ar mhaithe le Foghlaim Ghairmiúil. D'éirigh thar cionn leis an gcuairt agus eagraíodh réimse cruinnithe go himheánach agus go seachtrach lena linn, chomh maith le cruinniú comhchéime le hEagraíochtaí Neamhrialtais, cruinniú le hAonad Chearta an Duine sa Roinn Gnóthaí Eachtracha, páirt a ghlacadh i gcomhdháil maidir le CERD, cruinniú le comhaltaí parlaiminte de chuid na hÉireann ar champas an Oireachtais, agus freastal ar ócáid cheiliúrtha ar Lá Saoirse Shiarra Leon i mBaile Átha Cliath le hAmbasadóir na hÉireann chun Siarra Leon.
- Cuireadh oiliúint maidir le hobair taighde agus le tuarascálacha a scríobh do chomhlachtaí NHRI ar fáil i mí Meitheamh 2015 do 30 ball foirne ó Choimisiún Chearta an Duine sa Mhaláiv. Eagraíodh cruinnithe freisin le roinnt geallsealbhóirí a oibríonn maidir le cúrsaí chearta an duine agus rialachais sa Mhaláiv, iad seo a leanas san áireamh: OHCHR; Comhordaitheoir Cónaitheach na NA agus Ionadaí Cónaitheach an UNDP; Cúnamh Éireann; agus Smacht Reachta Idirnáisiúnta na hÉireann.
- Anuas ar na bearta thuasluaite, cuireadh cúnamh agus comhairle theicniúil ar fáil maidir le hacmhainní pearsanra, bainistiú cáis, córais TFC agus láithreáin gréasáin a fhorbairt i gcomhar leis na comhlachtaí páirtnéireachta NHRI.

Cuid 3

Cúrsaí Dlí agus Eolais

Réamhrá

Tá meitheal dlíodóireachta an Choimisiúin freagrach as bonn treise a chur faoi chomhlíonadh a leagtar d'fheidhmeanna ar an gCoimisiún faoin Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas ('Acht na bliana 2014'), chomh maith le seirbhís dlí inmheánach a chur ar fáil d'fhoireann agus do chomhaltaí an Choimisiúin.

Cuireann an meitheal dlíodóireachta bonn treise freisin faoi chomhlíonadh na bhfeidhmeanna sin a leagtaí roimhe seo ar an Údarás Comhionannais agus ar an gCoimisiún um Chearta an Duine in Éirinn arna n-aistriú go dtí an Coimisiún faoi Acht na bliana 2014, i ndáil le réimsí de leithéid fhógraíocht idirdhealaitheach agus idirdhealú maidir le háitreabh ceadúnaithe.

Tá comhairle a chur ar fáil ag baint leis an obair a dhéanann an meitheal dlíodóireachta chomh maith le bearta dlíthíochta a rith, go háirithe i ndáil leis na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta 1998 – 2015, na hAchtanna um Stádas Comhionann 2000 – 2015, an tAcht fán gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003 agus 2014, agus go ginearálta i ndáil le cearta an duine agus an comhionannas a chosaint agus a chur chun cinn faoin dlí bunreachtúil agus faoin dlí idirnáisiúnta maidir le cearta an duine.

Déanann an meitheal dlíodóireachta ionadaíocht thar ceann an Choimisiúin os comhair bhinsí reachtúla agus chúirteanna na hÉireann agus déanann idirghabháil thar ceann an Choimisiúin i ndáil le himeachtaí os comhair cúirteanna idirnáisiúnta. Feidhmíonn aturnaetha meitheal dlíodóireachta an Choimisiúin freisin thar ceann dhaoine aonair a bhfuil cúnamh dlí á chur ar fáil dóibh ag an gCoimisiún. Tá saineolas speisialtóireachta i ndáil le réimsí éagsúla dlí, mar shampla an dlí maidir le tithíocht, leas shóisialach, sláinte mheabhrach agus oideachas, tugtha chun cinn ag an meitheal dlíodóireachta le linn dóibh an obair sin a dhéanamh.

I rith na bliana 2015 – an chéad bhliain iomlán feidhme ag an gCoimisiún faoi Acht na bliana 2014 – chuir an meitheal dlíodóireachta tús le hiniúchadh ar **réimse feidhmeanna forfheidhmiúcháin agus comhlíontais an Choimisiúin** faoi mar a fhoráiltear dóibh faoi Chuid 3 d'Acht na bliana 2014, i ndáil le gnóthaí de leithéid chóid cleachtais a chur le chéile, athbhreithniú comhionannais a reáchtáil, fiosrúchán a reáchtáil, cúnamh dlí a chur ar fáil do dhaoine aonair, agus imeachtaí dlí a thionscnamh in ainm an Choimisiúin féin.

Chomh maith leis sin, chuir an meitheal dlíodóireachta bonn treise faoi obair an Choimisiúin trí chomhairle dlí a chur ar fáil i ndáil le hAcht na bliana 2014 a léirmhíniú agus lena chur i bhfeidhm, i ndáil leis na feidhmeanna a chomhlíonadh ar bhealach níos ginearálta na sin, agus i ndáil le freagraí ar cheisteanna dlí a tharraing na meithle de chuid an Choimisiúin maidir le seirbhísí corparáide, caidreamh poiblí, taighde agus beartais anuas. Rinne an meitheal dlíodóireachta maoirseacht freisin ar obair an Choimisiúin maidir leis an bhfeidhm **eolas a chur ar fáil don phobal** trí eolas a chur ar fáil do dhaoine aonair, go háirithe i ndáil le comhionannas fostaíochta agus le hidirdhealú maidir le hearraí agus seirbhísí. Tá tábla maidir leis na fiosruithe ar fad a ndearna feidhm eolais poiblí na meithle próiseáil orthu ar fáil in Aguisín 7 leis an tuarascáil seo.

Triúr aturnaetha a bhí ar an meitheal dlíodóireachta i rith an chuid is mó den bhliain 2015. Le baill breise foirne a earcú ag teannadh le deireadh na bliana, Ceannasaí Dlí ina measc, tá meitheal iomlán dlíodóireachta ar fáil anois. Cuireann sin ar chumas na meithle dlíodóireachta dul i ngleic le hiarratais ar chúnamh dlí a rinneadh leis na comhlachtaí ar tháinig an Coimisiún i gcomharbacht orthu agus na hiarratais sin a mheas. Chuir earcú na mball breise foirne ar chumas na meithle dlíodóireachta freisin leanúint den iniúchadh maidir le feidhmeanna forfheidhmiúcháin agus comhlíontais an Choimisiúin d'fhonn dul i mbun na bhfeidhmeanna sin.

Feidhmiú Chumhachtaí faoin Dlí

Bhain an Coimisiún leas as cumhachtaí faoin dlí trí iarratais a dhéanamh leis na Cúirteanna Uachtaracha a theacht os a gcomhair mar *amicus curiae*, trí chúnamh dlí a chur ar fáil agus trí iarratais maidir le fiosrúcháin a chur ar bun i gcásanna sonracha a mheas.

I mí na Samhna agus mí na Nollag 2014 fuair an Coimisiún seacht n-iarratas ar chúnamh dlíthiúil faoi réir Alt 40 den Acht. Le linn na tréimhse seo, dheonaigh an Coimisiún cúnamh dlí uair amháin agus cinneadh gan cúnamh dlí a dheonú ar ócáid amháin i ndáil le hiarratais a dhéanamh chuig an iarÚdarás Comhionannais agus Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine.

I rith na bliana 2015, bhí suas le 45 cás idir lámha ag an gCoimisiún inar tharla cúnamh dlí a dheonú do dhaoine den phobal faoi alt 40 den Acht. Áirítear orthu sin cásanna inar dheonaigh an tÚdarás Comhionannais, mar a bhíodh, agus an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn, mar a bhíodh, cúnamh dlí a thabhairt agus a tháinig le hoidhreacht ina dhiaidh sin ag Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas. Tugtar briseadh síos de réir téamaí éagsúla ar chlár cásanna beo na rannóige dlí in iarscríbhinn leis an gcaibidil seo.

Tháinig 32 iarratas ar chúnamh dlí de bhun alt 40 faoi bhráid an Choimisiúin i rith na bliana 2015. Cheadaigh an Coimisiún cúnamh dlí i gcúig chás a bhain le cearta an duine agus leis an gcomhionannas. Shocraigh an Coimisiún gan cúnamh dlí a cheadú i ndáil le 26 iarratas agus bhí 29 iarratas eile a rabhthas ag feitheamh le cinneadh ina leith ag deireadh na bliana 2015.

Rinne an Coimisiún iarratas i dhá chás i rith na bliana 2015, go ndéanfaí an Coimisiún a lua *amicus curiae* le himeachtaí dlí maidir le cearta an duine. Bhí dhá chás eile ina ndearna an Coimisiún an cheist maidir le hiarratas ar a lua mar *amicus curiae* a mheas agus inar socraíodh gan iarratas den sórt sin a dhéanamh.

Ar an 31 Nollaig 2015, bhí baint go fóill ag an gCoimisiún leis na himeachtaí dlí seo a leanas:

- *Laurence Pullen, Carol Pullen, et al. v Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath*;
- *Digital Rights Ireland Limited v An tAire Cumarsáide, Mara agus Acmhainní Náidúrtha, An tAire Dlí agus Cirt, Comhionannais agus*

Athchóirithe Dlí, Coimisinéir an Gharda Síochána, Éire agus an tArd-Aighne; agus

- *An tArd-Aighne v. ACD agus ACD .v. an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí.*

Rinne an Coimisiún cinneadh i rith na bliana 2015 maidir le 14 iarratas fiosrúcháin a chur ar bun faoi alt 35 d'Acht na bliana 2014. Níor tharla aon chinneadh fiosrúcháin a chur ar bun i ndáil leis an bhfeidhm sin. Tháinig naoi gcinn d'iarratais nua faoi bhráid i rith na tréimhse faoi chaibidil agus bhí 11 iarratas ar an 31 Nollaig 2015 a rabhthas ag feitheamh le cinneadh ina leith.

Cuireadh 43 fógra faoi bhráid an Choimisiúin i rith na bliana 2015 de bhun alt 6 den Acht fán gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003 agus 2014.

Faoi réir Alt 6 den Acht fán gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine 2003 agus 2014, tugtar fógra don Choimisiún i dtaca le himeachtaí dlí a bhaineann le gearánaí atá ag iarraidh dearbhú go bhfuil foráil reachtúil nó rial an dlí i gcoimhlint le dualgas an Stáit faoin gCoinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine.

Torthaí Dlíthíochta

Amicus Curiae

Ó bunaíodh é, d'fheidhmigh an Coimisiún mar *amicus curiae* i gcúig chás a shroich torthaí:

Tháinig an Chúirt Uachtarach ar bhreithiúnas MR v An t-Ard Chláraitheoir i mí na Samhna 2014. D'fheidhmigh an tÚdarás Comhionannais agus Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn mar *amici curiae* sna himeachtaí os comhair na Cúirte Uachtaraí. **D'éirigh an cás as comhaontú máthairionadaíochta, áit a ndeachaigh lánúin nárbh fhéidir páistí a shaolú i mbun chomhaontaithe le máthair ionad.** Thug máthair ghéiniteach an chúpla dúshlán do chinneadh an Ard-Chláraitheora inar diúltaíodh í a chlárú mar mháthair an chúpla. Chinn an Chúirt Uachtarach go raibh sé de cheart ag an reachtóir ar an gcéad dul síos cinneadh a dhéanamh conas cearta bunreachtúla na bpáistí agus na máthar a aithint agus a cheadú.

D'fheidhmigh an Coimisiún mar *amicus curiae* in **P v Ard-Cheannfort Bhiúró Náisiúnta an Gharda Síochána um Inimirce et al.**, cás maidir le bean as Vítneam a ghabháil agus a ionchúiseamh tar éis don Gharda teacht uirthi faoi ghlas i 'dteach fais' cannabais. D'áitigh an bhean go ndearnadh

gáinneáil uirthi. Ba é breith na hArd-Chúirte i mí Aibreán 2015 **nár bh leordhóthanach scéim riaracháin an Stáit maidir le híospartaigh gháinneáil ar dhaoine a aithint agus a chosaint chun na dualgais a leagtar ar an Stát faoi dhli an AE a shásamh.**

D'fheidhmigh an Coimisiún mar *amicus curiae* i gcás **McDonnell v Gobharnóir Phríosún Ghort na Cruithneachta**, cás maidir le príosúnach a tháinig faoi réir réimeas 23 uair a chloig sa lá faoi ghlas a bhí ar siúl ar feadh aon mhí dhéag an tráth ar reáchtáladh an chéad éisteacht ar an gcás. Chuir an Coimisiún aighneachtaí os comhair na hArd-Chúirte i dtús na bliana 2015 ag plé leis an gceart ar iomláine coirp faoin mbunreacht a bhfuil iomláine síceolaíochta an duine ina ghné amháin de. Pléadh in aighneacht an Choimisiúin freisin leis an gceart ar chosaint ar ide atá mídhonna nó táireach mar a leagtar amach sa Choinbhinsiún Eorpach um Chearta an Duine. Tugadh breith i bhfabhar an ghearánaí agus rinne an Gobharnóir achomharc ag ar tháinig an Coimisiún i láthair arís mar *amicus*. **Tugadh breith na Cúirte Achomhairc i mí Iúil 2015, agus cuireadh breith na hArd-Chúirte, go raibh cearta bunreachtúla an ghearánaí á sárú mar gheall ar a choinneáil go fadtéarmach i ngéibheann aonair, ar ceal leis an mbreith sin.**

D'eisigh an Chúirt Uachtarach breith i mí Feabhra 2015 maidir leis an gcás **Stokes v Ardscoil na mBráithre Críostaí, Cluain Meala**. Ba chás é seo maidir le duine den Lucht Siúil a rinne gearán, trína mháthair, leis an mBinse Comhionannais go ndearnadh idirdhealú ina choinne go hindíreach. Sheas an Binse leis an ngearán san éisteacht céadchéime. Ina ainneoin sin, níor éirigh leis an mbuachaill ar achomharc a thabhairt os comhair na Cúirte Cuarda agus os comhair na hArd-Chúirte agus rinneadh achomharc eile ina dhiaidh sin leis an gCúirt Uachtarach. In aighneachtaí an Choimisiúin maidir le cúrsaí *amicus* sa chás seo, díriodh ar léirmhíniú na nAchtanna um Stádas Comhionann i bhfianaise treoracha ábhartha de chuid an Aontais Eorpaigh maidir le comhionannas. **Ba é breith na Cúirte Uachtaraí nach mar ba chóir a rinne an Ard-Chúirt an tástáil maidir le 'míbhuntáiste faoi leith' a chur i bhfeidhm agus nach raibh fianaise leordhóthanach os comhair an Bhinse Comhionannais ná os comhair na Cúirte Cuarda go gcinntí gur fhulaing an gearánaí 'míbhuntáiste faoi leith' mar gheall ar pholasaí iontrála na scoile.**

D'eisigh an Ard-Chúirt breith i mí Bealtaine 2015 maidir leis an gcás **An tArd-Aighne v ACD**. Is cás seo maidir le hiarratas ó na Stáit Aontaithe go ndéanfaí ACD a eiseachadadh lena chur ar a thriail maidir le dhá chion a bhaineann le cúrsaí sceimhlitheoireachta. Bhí na himeachtaí eiseachadta sin ina n-ábhar freisin le dhá iarratas a rinne ACD ar athbhreithniú breithiúnach a ndearnadh iad a éisteacht i ndeireadh báire in éineacht leis na himeachtaí eiseachadta. Bhain na himeachtaí maidir le hathbhreithniú breithiúnach le dhá chinneadh a rinne an Stiúrthóir Ionchúiseamh Poiblí (DPP) gan ACD a ionchúiseamh sa dlínse seo. D'aitigh ACD le linn na n-imeachtaí sin go raibh de dhualgas ar an DPP cúiseanna a lua le cinneadh den sórt sin. Dhiúltaigh an Ard-Chúirt ACD a eiseachadadh sa chás gurbh é breith na Cúirte, bunaithe ar an bhfianaise, go raibh baol suntasach go ndéanfaí ACD, dá gciontófaí é, a chur i ngéibheann i bpríosún uasmhéid slándála ina gcuirfí i ngéibheann aonair é ar feadh 18 mí ar a laghad, rud a bheadh ina shárú ar a chearta ACD faoin mbunreacht. I ndáil leis na himeachtaí gaolmhara ar athbhreithniú breithiúnach, chuir an Ard-Chúirt cinntí an DPP ar ceal, sa chás gurbh é breith na Cúirte go raibh de dhualgas ar an DPP ceist fóraim a chur san áireamh (i.e cibé ar cheart nó nár cheart na cionta líomhnaithe a thriail in Éirinn). **Níor pléadh i ndeireadh báire sa bhreith leis an gceist maidir lena bheith de dhualgas ar an DPP na cúiseanna le cinneadh a lua.**

Tá achomharc á dhéanamh ag an Ard-Aighne agus ag an DPP in aghaidh bhreith na hArd-Chúirte agus tá an chúis os comhair na Cúirte Achomhairc faoi láthair.

Cúnamh Dlí faoi Alt 40 (cearta an duine)

– Teaghlach – Tástáil DNA ar leanaí is Saoránaigh de chuid na hÉireann

Shocraigh an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn, mar a bhíodh, cúnamh dlí a cheadú i mí na Nollag 2013 sa chás seo i ndáil le cearta an linbh lena mbaineann. Bhí máthair linbh ina cónaí in Éirinn ón mbliain 2008. Saoránach de chuid na hÉireann an leanbh agus deonaíodh cead cónaí sa Stát faoin dlí don mháthair sa bhliain 2013, bunaithe ar í a bheith ina tuismitheoir ag leanbh is saoránach de chuid na hÉireann. Bhain an cheist leis an gcoinníoll de chuid Sheirbhís Eadóirseachta agus Inimisce na hÉireann (INIS) go gcuirfí tástáil DNA ar an

iníon is saoránach de chuid na hÉireann d'fhonn a dheimhniú cibé an mar is ceart a chláraítear atharthacht an chailín sin ar an teastas breithe. D'fhéach INIS le cónaí leanúnach an teaghlaigh a bheith ag brath ar an iníon is saoránach de chuid na hÉireann a chur faoi thástáil DNA gan an chúis ba bhonn leis an tástáil a lua ná an bunús faoin dlí lena iarraidh go ndéanfaí an tástáil.

Thángthas ar réiteach maidir leis an gceist sa chás gur aontaigh INIS leis an gCoimisiún go dtarraingeofaí siar an choinníoll go gcuirfí an iníon is saoránach de chuid na hÉireann faoi thástáil DNA. Tugadh cead cónaí dá réir don teaghlach.

– Teaghlach “K” – daoine gan dídean

Dheonaigh an Coimisiún cúnamh dlí i ndáil le teaghlach ar diúltaíodh teacht ar thithíocht shóisialta agus ar chóiríocht éigeandála dóibh, rud a d'fhág an teaghlach ag codladh amuigh agus a choisc deis ar oideachas ag na leanaí.

Tar éis don Choimisiún comhfhreagras a sheoladh chuig an gComhairle Contae thar ceann an teaghlaigh, d'aontaigh an Chomhairle athbhreithniú a dhéanamh ar an measúnóirecht a rinneadh i ndáil leis an teaghlach agus bhí de thoradh air sin gur cinneadh iad a chur ar an liosta tithíochta agus cóiríocht éigeandála a chur ar fáil.

Cúnamh Dlí faoi Alt 40 (Na hAchtanna um Stádas Comhionann)

– 16 gearánaí (thar ceann 16 mionaoiseach) v Roinn Rialtais agus Comhlacht Seirbhíse Poiblí - idirdhealú líomhnaithe ar fhoras creidimh

Dhonaigh an tÚdarás Comhionannais, mar a bhíodh, cúnamh dlí do 16 gearánaí i gcás inar áitigh siad, thar ceann a gcuid leanaí, go ndearnadh idirdhealú ar fhoras creidimh maidir leis an teacht ar sheirbhís phoiblí. Chuir an Coimisiún ionadaíocht dlí ar fáil don 16 gearánaí.

D'aontaigh na gearánaithe dul i mbun eadrána agus thángthas ar réiteach maidir le hábhar na ngearán lena linn sin trí chomhaontú eadrána rúnda.

– Noreen McQuaid v An Roinn Coimirce Sóisialaí – idirdhealú líomhnaithe ar fhoras stádas

teaghlaigh agus ar fhoras stádais shibhialta

Chuir an Coimisiún ionadaíocht dlí ar fáil do Ms McQuaid i ndáil le hachomharc a rinne an Roinn Coimirce Sóisialaí maidir le cinneadh de chuid an Bhinse Comhionannais, mar a bhíodh, a thug de bhreith go raibh an Scéim Intéirneachta JobBridge a chosc ar dhaoine a raibh Sochar Teaghlaigh Aontuismitheora á fháil acu ina idirdhealú ar fhoras stádas teaghlaigh nó ar fhoras stádais shibhialta. D'aontaigh an Roinn leis an gCoimisiún ina dhiaidh sin go dtarraingeofaí siar an t-achomharc, rud a fhágann gur ceangailteach go fóill cinneadh an Bhinse Comhionannais.

– Ms A (thar ceann a hiníne B) v Scoil Dara Leibhéal do Chailíní (Dec-S/2015/001)

Rinne an Coimisiún ionadaíocht ar son Ms A thar ceann a hiníne B i ndáil le héileamh go ndearna scoil idirdhealú in aghaidh na hiníne ar fhoras cine agus/nó ar fhoras stádas teaghlaigh nuair nár tairgeadh áit di mar dhalta sa chéad bhliain. Bhain an polasaí iontrála a cuireadh i bhfeidhm le dáta an iarratais maidir leis an leanbh. Rinneadh iníon an ghearánaí a uchtú as tír iasachta agus bhí sí i gcás níos mifhabharáí ná leanaí a rugadh in Éirinn agus iad ag cur iarratais isteach chuig an scoil. Ba é breith an Oifigigh Comhionannais go raibh an polasaí iontrála ina idirdhealú in aghaidh an ghearánaí ar fhoras cine, arna áitiú go chuir polasaí iontrála a thug tús áite d'iarratasóirí bunaithe ar dháta an iarratais leanaí a ndearnadh a n-uchtú as tír iasachta faoi mhíbhuntáiste i gcomórtas le leanaí a rugadh in Éirinn agus a bhí faoi chúram agus faoi choimeád a gcuid tuismitheoirí fola. Ní raibh cruthaithe ag na freagróirí go raibh cúis mhaith go hoibiachtúil leis seo mar gheall ar aidhm dhlísteanach, ná go raibh sé cuí riachtanach.

Cúnamh Dlí faoi Alt 40 (Na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta)

– Fostaí v Fostóir - idirdhealú líomhnaithe ar fhoras inscne

Rinne an Coimisiún ionadaíocht thar ceann iarfhostaí i ndáil le gearán maidir le dífhostú idirdhealaitheach ar fhoras inscne. D'áitigh an fostaí go ndearnadh a dífhostú tar éis a chur in iúl don fhostóir go raibh sí torrach.

Thángthas ar réiteach maidir leis an gcás trí chomhaontú socraithe rúnda.

- *Calor Teoranta v Sharon Brierton EDA/1510*
– Cinneadh de chuid na Cúirte Oibreachais – idirdhealú líomhnaithe i ndáil le pá comhionann ar fhoras aoise

Rinne an Coimisiún ionadaíocht thar ceann Ms Brierton os comhair na Cúirte Oibreachais i ndáil le gearán ar fhoras aoise maidir le pá comhionann. Achomharc a bhí sa chás seo a rinne Calor Teoranta maidir le cinneadh an Bhinse Comhionannais i bhfabhar Ms Brierton. Bhí ionadaíocht déanta roimhe sin ag an Údarás Comhionannais, mar a bhíodh, thar ceann Ms Brierton le linn an gearán a bheith os comhair an Bhinse.

Rinne an Chúirt Oibreachais an t-achomharc a dhícheadú agus breith an Bhinse Comhionannais a dheimhniú.

- *G v An Roinn Coimirce Sóisialaí*

Rinne an Coimisiún ionadaíocht thar ceann G os comhair na hArd-Chúirte sa chás G v An Roinn Coimirce Sóisialaí, cás a bhaineann le teideal ar íocaíocht is ionann le sochar máithreachais a chosc ar bhean as Éirinn a raibh leanbh aici trí shocrú maidir le máthair ionaid sna Stáit Aontaithe.

I mí Iúil 2015, thug an Ard-Chúirt de bhreith gur fhulaing an bhean idirdhealú ar fhoras míchumais mar gheall nach raibh ar a cumas leanbh a thabhairt ar an saol tar éis histireachtóime ach, ina ainneoin sin, nach bhféadfaí na hAchtanna um Stádas Comhionann a fheidhmiú chun scéim reachtúil eile a shárú, an scéim reachtúil sa chás seo trína rialaítear teideal ar shochar máithreachais agus ar shochar uchtaíoch.

Clár 1. Cásanna reatha faoi réir Alt 40

Cearta an Duine	Na hAchtanna um Comhionannas Fostaíochta	Na hAchtanna um Stádas Comhionann
4	15	26
		Iomlán = 45

Clár 2. Na forais ar ar tugadh cásanna faoi réir na nAchtanna um Stádas Comhionann

Foras	
Inscne	1
Stádas Sibhialta	1
Stádas Teaghlaigh	2
Claonadh Gnéis	0
Creideamh	16
Aois	0
Míchumas	7
Cine	2
Bheith ar dhuine den Lucht Siúil	0
Iomlán	29
Bhí trí chás faoi alt 40 a raibh níos mó ná aon fhoras amháin idirdhealaithe i gceist leo.	

Clár 3. Na forais ar ar tugadh cásanna faoi réir na nAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta

Foras	
Inscne	4
Stádas Sibhialta	0
Stádas Teaghlaigh	1
Claonadh Gnéis	1
Creideamh	1
Aois	8
Míchumas	1
Cine	1
Bheith ar dhuine den Lucht Siúil	0
Iomlán	17
Bhí dhá chás faoi alt 40 a raibh níos mó ná aon fhoras amháin idirdhealaithe i gceist leo.	

RIGHT
enormum.... I don't

SING

independent

Cuid 4

Rannpháirtíocht agus For-Rochtain

Réamhrá

Tá rannpháirtíocht an phobail ar na prionsabail bhunúsacha maidir le hobair an Choimisiúin agus leag an Coimisiún buntábhacht ar chaidreamh a chothú leis an bpobal agus aird a thabhairt ar a gcuid tuairimí i rith na bliana tosaigh seo ag an gCoimisiún i mbun feidhme.

Chuir an fhoireann Rannpháirtíocht agus For-Rochtana chuig an obair i rith an tréimhse 'tionscanta' seo ag an gCoimisiún mar dheis chun an clár oibre a mhúnlú de réir dhá phrionsabal a ghabhann le cearta an duine, rannpháirtíocht an phobail agus caidreamh díreach. Ba léir an cur chuige sin nuair a shiúil an Coimisiún an tír i rith samhradh na bliana 2015 ag bailiú tuairimí na ndaoine faoi na ceisteanna is tábhachtaí maidir le cearta an duine agus an comhionannas in Éirinn chomh maith lena gcuid moltaí faoin obair a dhéanfaidh an Coimisiún san am atá romhainn.

Ó tharla go mba 'branda' nua sinn nach raibh eolas ag pobal na hÉireann go fóill air, bhí an-fhonn orainn an teachtaireacht a chur in iúl go bhfuil an Coimisiún ar bun chun Éire shoicheallach a chruthú ina bhfuil meas ar chearta an duine agus ar an gcomhionannas, iad á gcosaint agus iad ar fáil ag an uile dhuine san uile áit. Rinne an fhoireann Rannpháirtíocht agus For-Rochtana sin trí obair chomhairliúcháin phoiblí chomh maith le himeachtaí suntasacha, feachtais ar na meáin chumarsáide agus feachtais fógraíochta a eagrú, agus trí scéal na heagraíochta a chur i láthair ar an idirlíon agus ar na meáin shóisialta. Ar na buaicphointí maidir le clár na n-imeachtaí i rith na bliana 2015 agus leis na bearta chun tuiscint a chothú, bhí an chomhdháil i mí Feabhra faoin teideal *Beijing+20, A Woman's Place is in the World*, a ndearna níos mó ná 300 duine freastal uirthi agus ag ar labhair Máire Mhic Róibín agus Lakshmi Puri; agus *Make Rights Real*, an feachtas ilardáin náisiúnta tuisceana poiblí a bhí ar siúl ó mhí Deireadh Fómhair go mí na Nollag 2015.

Le linn na hoibre ar fad maidir le hathrú eagrúcháin agus caidreamh poiblí, bhí an Coimisiún an-dúthrachtach freisin maidir leis an bhfreagracht cur in athuair leis an obair fhorbartha a rinne an tÚdarás Comhionannais agus an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn a chuaigh roimh an gCoimisiún seo. Lean an Coimisiún d'acmhainní a chur ar fáil, de chlár oideachais agus de thionscadail cúnta a fhorbairt a chuireann le cumas na sochaí sibhialta cearta an duine agus an comhionannas a chur chun cinn agus a chosaint.

Bhí béim lárnach maidir le clár oibre caidrimh phoiblí an Choimisiúin ar thuiscint an phobail ar chúrsaí comhionannais agus ar chearta an duine a chothú. Leanadh d'eolas ar chearta an duine agus ar chomhionannas a chur ar fáil ar bhealaí áisiúla agus i bhformáidí éagsúla i sraitheanna leabhrán eolais, ar líne eolais teileafóin agus trí theacht i láthair ag imeachtaí náisiúnta chun caint ar chearta an duine agus ar chúrsaí comhionannais a spreagadh.

B'fhéidir gurbh é an beart oibre ba spéisiúla a cuireadh le clár oibre an Choimisiúin i rith na bliana 2015 tuiscint a scaipeadh ar an dualgas nua na hearnála poiblí cearta an duine agus an comhionannas a chur chun cinn agus a chosaint. Tá an Coimisiún den tuairim go bhfuil i ndán go gcruthófaí athrú bithbhuan dáiríre mar gheall ar an dualgas sin ó thaobh na modhanna a gcuireann comhlachtaí poiblí chuig a gcuid oibre agus gur mór an mhaith a bheidh ann maidir le cearta agus comhionannas a thabhairt i gcrích do phobal na hÉireann.

Poiblíocht agus Cur Chun Cinn

Taighde maidir le meon dhaoine

I mí Márta 2015, thug an Coimisiún faoi shuirbhé náisiúnta d'fhonn a dtuigeann daoine den ghnáthphobal faoi chearta an duine agus faoi chúrsaí comhionannais agus an meon ina leith a mheas d'fhonn bonnlíne a bheith ar fáil mar lón eolais ag an gCoimisiún i mbun na hoibre.

Díríodh leis an suirbhé, agus le bearta athshuirbhéireachta i rith an tsamhraidh ina dhiaidh sin, ar na leibhéil feasachta agus tuisceana maidir le cearta an duine agus le cúrsaí comhionannais, meon dhaoine i ndáil le cearta an duine agus le cúrsaí comhionannais, agus an t-eolas atá ag daoine ar a bhfuil de cheart acu féin agus ar na príomh-mhodhanna inar féidir leo a gcuid ceart a chosaint. Foilsíodh tuarascáil ar an obair suirbhéireachta i mí Iúil 2015, agus seo a leanas roinnt de na torthaí is tábhachtaí:

- Gairid roimh an reifreann i mí Bealtaine 2014 maidir le Bunreacht na hÉireann a leasú agus foráil do chomhionannas pósta, ba é tuairim 41 faoin gcéad go raibh Éire chun cinn san Eoraip ó thaobh cúrsaí chearta an duine do mhuintir na tíre; bhí ardú ar an bhfigiúr go dtí 54 faoin gcéad tar éis an reifrinn.
- Creideann mórchuid mhór na ndaoine a cuireadh faoin suirbhé – 79 faoin gcéad – go bhfuil níos mó fós a d'fhéadfadh Éire a dhéanamh maidir le cearta an duine agus comhionannas a chosaint.
- Creideann 96 faoin gcéad go bhfuil tábhacht le dlíthe trína gcosnaítear cearta an duine ionas go gcruthaítear sochaí is córa agus is cothroime agus tá 93 faoin gcéad ar cás go mór leo Éire a bheith ina háit maireachtála níos cothroime.

Make Rights Real

Idir mí Deireadh Fómhair agus mí na Nollag 2015, d'eagraigh an Coimisiún feachtas chun tuisceant níos fearr a chothú ar chearta an duine agus ar chúrsaí comhionannais.

Feachtas náisiúnta maidir le tuisceant an phobail a bhí in Make Rights Real – a raibh cúnamh ina leith faoi Chlár PROGRESS an AE. Bhí fógraí ar na páipéir náisiúnta agus fógraí ar stáisiúin raidió náisiúnta agus áitiúla i gceist leis an bhfeachtas chomh maith le clár fógraíochta faoin aer agus fógraíocht

ar líne. Chuaigh an feachtas i gcion ar dhaoine ar fud na tíre ar fad. Ba é príomhtheachtairacht an fheachtais gur féidir sochaí shoicheallach a thabhairt chun cinn ach oibriú le chéile agus spreag an feachtas an pobal ar bhealach tairbheach leis an smaoineamh faoi oibriú i gcomhar chun cultúr a chothú inar cuid dáiríre den saol an comhionannas agus cearta an duine. Dhirigh fógraíocht uile an fheachtais daoine ar láithreán gréasáin faoi leith don fheachtas (www.makerightsreal.ie) ar ar cuireadh eolas ar fáil faoi chearta faoi reachtaíocht an chomhionannais agus faoi reachtaíocht chearta an duine, chomh maith le hábhar taca eile, sraith de scéalta pearsanta san áireamh ó dhaoine a chuaigh i mbun gnímh maidir lena gcuid ceart (arna gcur ar fáil dúinn ag na heagraíochtaí neamhrialtais). Treisíodh leis an mbeartaíocht sin trí obair sheasta ar Twitter agus ar Facebook.

Tháinig deireadh le hobair an fheachtais sin ar Lá Chearta an Duine, an 10 Nollaig nuair a bhí branda Make Rights Real ar mheirgí le céanna na Life. Rinneadh sraith d'íomhánna saindeartha agus de chúlaí próifíle maidir le Lá Chearta an Duine a dháileadh ar dhaoine aitheantais sna heagraíochtaí neamhrialtais ar fad agus ar an lucht tacaíochta go dtabharfaidís sainchóiriú maidir le Lá Chearta an Duine ar íomhánna ar líne. Foilsíodh foireann uirlisí don lucht tacaíochta agus liosta náisiúnta imeachtaí ar mhicrealáithreán Make Rights Real. Chuaigh an Coimisiún i bpáirt le sraith chlub leabhar an Irish Times gur cuireadh an tionscadal Writing Rights ar siúl trínar coimisiúnaíodh scríbhneoirí éagsúla de chuid na hÉireann le dréacht a chur ar fáil a mbeadh airteagal ar bith dá rogha féin i nDearbhú Uilechoiteann Chearta an Duine ina spreagadh leis.

Rannpháirtíocht

Teagasc d'Eagraíochtaí Neamhrialtais

Eagraíodh ócáid mionteagaisc d'Eagraíochtaí Neamhrialtais i mí Meitheamh 2015 in áitreabh nua an Choimisiúin. Tháinig ionadaithe 40 eagraíocht i láthair.

Tugadh eolas faoi bheartaíocht gach ceann de mheithleacha an Choimisiúin, tuairisc ar fhorbairt na heagraíochta go dtí sin, ar an bpróiseas maidir le creidiúnú a fháil ar leibhéal na NA agus ar na pleananna don chomhairliúchán poiblí maidir le Plean Straitéise an Choimisiúin 2016–2018.

Thug an ócáid mionteagaisc deis do na heagraíochtaí neamhrialtais plé a dhéanamh ar chúrsaí is ábhar buartha dóibh agus ceisteanna a fhiafraí faoin gCoimisiún nua.

Comhairliúchán

Sheol an Coimisiún an chéad bheart comhairliúcháin poiblí i mí Meitheamh 2015 maidir leis an bPlean Straitéise. Reáchtáladh an bheart comhairliúcháin 'Have Your Say' ar fud na tíre ar fad ar feadh tréimhse cúig mhí d'fhonn lón eolais a fháil maidir leis an bhforbairt ar an gcéad phlean straitéise ag an gCoimisiún i ndáil leis an tréimhse 2016-2018. Bhí sraitheanna éagsúla ag baint leis an mbeart comhairliúcháin, aighneachtaí i scríbhinn, cruinnithe poiblí agus caidreamh seachtrach ina measc, d'fhonn rannpháirtíocht éagsúlacht dreamanna agus eagraíochtaí a spreagadh i ndáil le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais.

D'eagraigh an Coimisiún sraith ocht gcinn de chruinnithe comhairliúcháin poiblí, i gCorcaigh agus i bPort Láirge ar dtús agus i Luimneach, Gaillimh, Longfort, Leitir Ceanainn, Sligeach agus Baile Átha Cliath ina dhiaidh sin. Tháinig 290 duine ar fad chuig na cruinnithe poiblí sin.

Chomh maith leis na cruinnithe ar fud na tíre ar fad, bhí seastán ag an gCoimisiún i mí Meán Fómhair 2015 ag an gComórtas Náisiúnta Treabhdóireachta, an taispeántas faoin aer is mó san Eoraip a ndearna 281,000 duine freastal air. Bhí an Príomh-Choimisinéir agus Uachtarán na hÉireann, Micheál D. Ó hUigín i láthair ag an seastán ar an gcéad lá den taispeántas.

Scríobh an Coimisiún chuig lón mór eagraíochtaí sa tsochaí shibhialta, in earnáil an stáit, i measc lucht léinn agus sna hearnálacha eacnamaíochta agus sóisialta ag tabhairt cuireadh dóibh cur leis an bpróiseas comhairliúcháin. Tugadh cuireadh do dhaoine den phobal freisin aighneachtaí a chur faoi bhráid nó suirbhé ar líne a líonadh isteach. Tháinig 61 aighneacht i scríbhinn faoi bhráid agus líonadh isteach 58 foirm suirbhéireachta ar líne. Rinneadh bolscaireacht maidir leis an mbeart comhairliúcháin poiblí ar na meáin chlóite náisiúnta agus áitiúla, ar an raidió áitiúil agus trí na meáin shóisialta.

Rinne an Coimisiún comhairliúchán freisin le daoine aonair agus le grúpaí a mbíonn taithí díreach acu ar chúrsaí idirdhealaithe agus chearta an duine, ina measc oibrithe gan cáipéisí imirce, daoine a d'úsáideadh drugaí agus na daoine atá ag fulaingt go díreach ón mbochtaineacht.

Príomhshruthú an Chomhionannais

Lean an Coimisiún d'obair an Údaráis Comhionannais maidir leis an gclár oibre chun príomhshruthú a dhéanamh ar chúrsaí comhionannais agus tugadh cúnamh maidir le sé cinn de thionscnaimh le bliain anuas a bhí dírithe ar ionad oibre soicheallach a chur chun cinn.

Faoi dara sraith, tugadh cúnamh d'ocht soláthraí breisoideachais agus breis oiliúna trí shaineolaithe ar chúrsaí comhionannais a bheith ar fáil acu chomh maith le cúnamh teicniúil chun caighdeán comhionannais a chur i bhfeidhm agus oiliúint a chur ar fáil i gcúrsaí comhionannais agus sa phleanáil ar ghníomhaíocht ar mhaithe leis an gcomhionannas a chur chun cinn.

Ar na tionscadail thábhachtacha ar tugadh cúnamh dóibh faoin dá shraith, tá siad seo a leanas:

- Rinne an Líonra Aerach agus Leisbiach (GLEN) taighde agus tiomsú ar **Innéacs Comhionannais an Ionad Oibre**, ar modh atá ann chun caidreamh a dhéanamh le fostóirí maidir le dícheall na heagraíochta dul i ngleic le hidirdhealú a mheas agus ionad oibre a chruthú atá soicheallach roimh an bhfostaí atá leisbiach, aerach, déghnéasach nó trasinscneach (LGBT). Rinneadh Innéacs Comhionannais an Ionad Oibre a sheoladh agus tháinig iarratais ina leith ó fhóistóirí éagsúla san earnáil phríobháideach agus san earnáil phoiblí. Tá ag éirí go han-mhaith le hInnéacs Comhionannais an Ionad Oibre eagraíochtaí a chur i ngleic le cúrsaí iléagsúlachta LGBT agus le tagarmharc náisiúnta maidir leis an soicheall.
- D'oibrigh Ionad Chearta an Imircigh in Éirinn (MRCI) le roinnt geallsealbhoirí mórtábhachta, mar shampla SIPTU, Cumann na gCúramóirí in Éirinn, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte, Comhaontas Chúramóirí Éireann agus Aoisghníomhaíocht Éireann, chun **Caighdeán Fostaíochta d'Oibrithe Cúramóireachta Baile** a fhorbairt. Tapaíodh cur chuig an chomhair ar an gcaoi seo d'fhonn uilechuimsitheacht

a chinntiú agus freastal don chomharobair ar fud chúramóirí teaghlaigh, oibrithe inimirce, gluaiseacht na gceardchumann agus eagraíochtaí na bhfostóirí. Chuir an MRCI páipéar polasaí agus treoirlinnte i dtoll a chéile maidir le cearta fostaíochta agus ceisteanna comhionannais mar a bhaineann le cúramóirí baile, chomh maith le moltaí feabhais i dtaca lena gcoinníollacha oibre agus le caighdeán an chúraim sa bhaile.

- Chuir an Chomhairle um Inimircigh in Éirinn (ICI) le hobair a rinneadh roimhe seo maidir le **Bearta Frithchiníochais in Earnáil an Iompair** trí cheisteanna reatha agus leanúnacha i dtionscal na dtacsaíonna maidir le heachtraí ciníochais a thabhairt chun suntais agus tuairisc a thabhairt orthu. Cuireadh oiliúint ar fáil d'oifigigh ceadúnaithe busanna príobháideacha an Údaráis Náisiúnta Iompair agus do na hoifigigh comhlíontais i ndáil le tacsaithe. Ar an ngné deiridh a bhain leis an tionscadal, bhí seisiúin oiliúna agus seisiúin pleanála maidir le cúrsaí comhionannais agus iléagsúlachta a chur ar fáil don lucht foirne agus bainistíochta i mBus Éireann.
- Tugadh cúnamh do Chlann Shíomóin Bhaile Átha Cliath **Athbhreithniú Comhionannais** a dhéanamh maidir le polasaithe agus nós imeachta san ionad oibre, Bhain an t-athbhreithniú le deis ar fhostaíocht, forbairt ghairme agus dul chun cinn sa saol oibre, bacanna roimh chomhionannas san ionad oibre agus an tionchar ar chúrsaí comhionannais ar fud na naoi bhforas a bhfuil cosaint ina leith faoi reachtaíocht an chomhionannais. Cruthaíodh Plean Gníomhaíochta Comhionannais de bhun an athbhreithnithe agus cuireadh oiliúint i gcúrsaí comhionannais ar fáil don lucht foirne.
- Rinne an Líonra Eorpach in aghaidh an Chiníochais in Éirinn (ENAR) ceannródaíocht maidir le tionscadal faoin teideal **“Face up to Racism!”** i gcomhar le SIPTU, an ceardchumann is mó in Éirinn agus Ionaid Comhdhála Chomhdháil na gCeardchumann. Chuir ENAR an úsáid as córas tuairiscíocht caighdeánach de chuid na hEorpa i gcás eachtra ciníochais a chur chun cinn i ngluaiseacht na gCeardchumann in Éirinn mar dheis monatóireachta maidir le ciníochas san ionad oibre ag ceardchumainn agus lorg an chiníochais i réimse níos ginearálta ná sin i measc an phobail. Tugadh sin i gcrích le bearta oiliúna, comharthaíocht, dearadh

agus dáileadh ar lámhleabhar agus pleananna gníomhaíochta in aghaidh an chiníochais.

- Chuir Aoisghníomhaíocht Éireann tionscadal faoin teideal **“Promoting Equality in Intercultural Workplaces”** i bhfeidhm lenar bhain oiliúint maidir le cúrsaí comhionannais a chur ar fáil don lucht foirne agus bainistíochta in árais cúraim, chomh maith le hathbhreithniú a dhéanamh ar pholasaithe comhionannais nó iad a chur i bhfeidhm.
- Is eagraíocht é WALK a chuidíonn le daoine atá faoi mhíchumas intleachta trí abhcóideachta a dhéanamh ar a son agus trí chlár breisoideachais agus breisoiliúna. Thug WALK faoi thionscadal d'fhonn ábhar constaice, réamhbhreithiúnais agus stiogma a bhíonn roimh dhaoine faoi mhíchumas a aithint agus iad ag féachaint le deis a fháil ar bhreisoideachas agus breisoiliúint príomhshrutha. Chuir WALK tuarascáil taighde ar fáil agus cuireadh **oiliúint agus pleanáil gníomhaíochta maidir le príomhshruthú comhionannais** ar fáil d'fhoireann na heagraíochta ar fad.
- Thug *Age & Opportunity*, eagraíocht náisiúnta a chuireann chun cinn ceart an uile dhuine a theacht in inmhe go hiomlán agus iad ag dul in aois, faoi **athbhreithniú comhionannais** ar pholasaithe na heagraíochta, cuireadh oiliúint i gcúrsaí comhionannais ar fáil agus tugadh Plean Gníomhaíochta Comhionannais chun cinn.
- Chuir Barrow Training and Consultancy, eagraíocht a chuireann breisoideachas agus oiliúint ar fáil maidir le fáilteachas, cúram sláinte, sláinte agus sábháilteacht, cúram linbh agus forbairt pobail, **ceardlanna feasachta maidir le cúrsaí comhionannais** ar fáil don lucht foirne agus don lucht bainistíochta chomh maith le comhairliúchán a dhéanamh le mic léinn, teagascóirí agus bainisteoirí faoi chúrsaí comhionannais, agus cuireadh Plean Gníomhaíochta Comhionannais le chéile de bhun obair an phróisis sin.
- Rinne Bord Oideachais agus Oiliúna Bhaile Átha Cliath agus Dhún Laoghaire cód cleachtais a fhorbairt i ndáil leis an bpolasaí iontrála maidir le hOideachas do Dhaoine Fásta agus Oideachas Pobail a chur i bhfeidhm. Bunaíodh freisin Grúpa Oibre Comhionannais a d'oibreodh le coláistí breisoideachais d'fhonn **Ráiteas faoi Pholasáí Iontrála agus Cód**

Cleachtais don uile Choláiste Breisoideachais a thabhairt chun cinn le béim faoi leith ar fhreastal réasúnta ar fhoghlaimeoirí atá faoi mhíchumas agus ar mhonatóireacht ar an deis a thugtar ar chúrsaí agus ar cheisteanna iontrála.

- D'oibrigh Boird Oideachais agus Oiliúna na hÉireann (ETBI), cumann ionadaíochta na mbord oideachais agus oiliúna a dtugann an tAire Oideachais agus Scileanna aitheantas dó, i gcomhar le Cumann Teanga Comharthaíochta na hÉireann (SLAI) chun **taighde, tuairisciúcht agus sonrú a dhéanamh ar riachtanais oiliúna agus creidiúnaithe theagascóirí Theanga Comharthaíochta na hÉireann (ISL)**. Eagraíodh roinnt cruinnithe comhairliúcháin le teagascóirí ISL, agus cuireadh moltaí ar fáil i dtuairisc taighde ar mhodhanna ina bhféadfaí na constaicí reatha a chur ar neamhní agus deis ar oiliúint chreidiúnaithe a chur ar fáil do theagascóirí ISL in earnáil an Bhreisoideachais.
- Chuir Comhlacht Leader in Oirthuaisceart Mhaigh Eo **oiliúint feasachta maidir le cúrsaí comhionannais** ar fáil don lucht foirne agus don lucht bainistíochta a oibríonn maidir le cláir éagsúla maidir leis an margadh saothair a chur ar fáil. Bunaíodh grúpa stiúrtha comhionannais a chuir plean gníomhaíochta comhionannais i dtoll a chéile de bhun athbhreithniú ó thaobh cúrsaí comhionannais ar lámhleabhar polasaithe agus nósanna imeachta an chomhlachta.
- Thug Bord Oideachais agus Oiliúna Chill Chainnigh agus Cheatharlach faoi mheasúnú maidir le riachtanais oiliúna i ndáil le cúrsaí comhionannais agus rinne an bord **clár oiliúna sainchóirithe maidir le cúrsaí comhionannais don lucht oideachais** a fhorbairt agus a chur ar fáil.
- Rinne Coláiste Dhúlaigh, Coláiste Breisoideachais i mBaile Átha Cliath, breisobair maidir le tionscadal príomhshruthaithe a chuaigh roimh an gceann seo, trí **athbhreithniú ó thaobh cúrsaí comhionannais a thabhairt ar cháipéisí polasaí** an Choláiste, dréacht de ráiteas faoi chúrsaí comhionannais, dréacht de ráiteas faoi chúrsaí rochtana agus dréacht de pholasaí maidir le comhionannas deiseanna a chur ar fáil. Cuireadh bonn treise faoin bpróiseas sin trí bhearta comhairliúcháin leis na

Ceannasaithe Ranna i ndáil le cur i bhfeidhm an pholasaí, oiliúint a threiseodh le cur i bhfeidhm an pholasaí agus Coiste Comhionannais a chur ar bun chun an obair a bhrú chun cinn.

Dualgas na hEarnála Poiblí

Leagtar de dhualgas ar chomhlachtaí poiblí faoin Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014 a gcuid feidhmeanna a dhéanamh ar bhealach trína gcuirtear idirdhealú ar neamhní, trína gcuirtear comhionannas deiseanna chun cinn agus trína gcosnaítear cearta an duine maidir leis na fostaithe agus leis na daoine den phobal a gcuireann an comhlacht poiblí seirbhís ar fáil dóibh. Tugtar 'dualgas na hearnála poiblí' ar an dualgas sin.

Ar cheann de róil an Choimisiúin faoi Acht na bliana 2014, tá cúnamh a thabhairt do chomhlachtaí poiblí maidir le dualgas seo na hearnála poiblí. Tá obair ar bun faoi láthair freisin maidir le hábhar treorach a chur ar fáil faoina dtagann i gceist leis an dualgas sin agus faoinar gá do chomhlacht poiblí a dhéanamh ionas go mbíonn an dualgas sin á chomhlíonadh. Sa chás gur léir comhlacht poiblí ag mainneachtain a leagtar d'fheidhmeanna air a dhéanamh i gcomhréir leis an dualgas poiblí seo, is féidir leis an gCoimisiún a iarraidh ar an gcomhlacht poiblí athbhreithniú a dhéanamh agus plean gníomhaíochta a chur i bhfeidhm.

Le linn na bliana tosaigh ag an gCoimisiún, tugadh faoi shaothar tábhachtach taighde d'fhoth measúnú a dhéanamh maidir le dualgas dearfach de chineálacha éagsúla a chur i bhfeidhm i ndlínsí éagsúla de chuid na Ríochta Aontaithe. Rinneadh anailís sa saothar sin, dar teideal **Public Sector Duty Implementation Models: Scoping Paper** (Martin Mitchell, Claire Bennett & Ruth Hudson - NatCen Social Research UK), ar an bpleanáil, ar an gcur i bhfeidhm agus ar an monatóireacht i ndáil le córais éagsúla maidir le dualgais comhionannais na hearnála poiblí i gceithre dhlinse na Ríochta Aontaithe agus sonraíodh ceisteanna éagsúla ba chóir don Choimisiún a thabhairt san áireamh agus an córas is fearr a d'oirfeadh in Éirinn á mheas.

Ba thionscnamh nua den suntas i rith na bliana 2015 cúrsa aon bhliain amháin páirtaimseartha don Dioplóma Gairmiúil i gCearta an Duine agus sa Chomhionannas a fhorbairt ag an gCoimisiún agus ag an bhForas Riaracháin.

Thug an Coláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath creidiúnú don Diplóma i rith na bliana 2015. Beidh bunléargas cuimsitheach á thabhairt ar an gcúrsa ar a thábhachtaí atá cearta an duine agus cúrsaí comhionannais sa tseirbhís phoiblí in Éirinn as seo amach.

Tosóidh an chéad dream mac léinn i mbun an chúrsa i mí Deireadh Fómhair 2016. Tá an cúrsa dírithe ar dhaoine atá ag obair sa státseirbhís agus sa riarachán poiblí, i ranna rialtais agus in údarais stáit. Beidh tábhacht leis an gcúrsa freisin i réimse níos forleithne ná sin, ag eagraíochtaí neamhrialtais, ag ceardchumainn agus ag lucht oiliúna.

Comhdhálacha agus Imeachtaí Eile

D'eagraigh an Coimisiún réimse ócáidí seolta, comhdhálacha agus seimineáir i rith na bliana 2015 chomh maith le theacht i láthair ag ócáidí eile de na cineálacha céanna. Is maith an deis ócáidí den sórt sin chun an caidreamh leanúnach leis an earnáil a chothú agus chun aitheantas a thabhairt don chion tairbhe atá á dhéanamh maidir le cearta an duine agus an comhionannas a chur chun cinn agus a chosaint. Luaitear samplaí anseo síos de roinnt de na himeachtaí príomhthábhachta a raibh an Coimisiún páirteach iontu le bliain anuas.

I mí Feabhra 2015, d'eagraigh an Coimisiún agus Comhairle Náisiúnta na mBan comhdháil ardleibhéil lae chun comóradh a dhéanamh ar **Beijing+20, A Woman's Place is in the World**. Tháinig níos mó ná 300 duine i láthair ag an gcomhdháil a cuireadh ar siúl i gCaisleán Bhaile Átha Cliath. Ar na cainteoirí ardleibhéil a bhí páirteach san ócáid, bhí Lakshmi Puri, Leas-Stiúrthóir Feidhmiúcháin Mná NA agus Máire Mhic Róibín, iar Príomh-Choimisinéir um Chearta an Duine agus iar-Uachtarán na hÉireann atá ina hUachtarán faoi láthair ar Fhondúireacht an Mary Robinson Foundation – Climate Justice.

I mí Márta 2015, d'eagraigh an Coimisiún taispeántas náisiúnta faoin teideal **Express Yourself! Young People Promoting Human Rights in Ireland** i Halla na Cathrach, Baile Átha Cliath. Tá cnuasach íomhánna sa taispeántas sin, arna gcur le chéile ag daltaí dara leibhéal san Oideachas Saoránach Sóisialta Polaitiúil (CSPE), ina ndírítear aird ar cheisteanna maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais atá ina ábhar spéise agus buartha ag na daltaí. Is é cuspóir

atá leis an taispeántas meon an té atá tugtha don tsaoránacht a chothú maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais i measc daltaí scoileanna dara leibhéal.

D'oibrigh an Coimisiún le hIonad Pavee an Lucht Siúil agus na Romach agus le Nasc – Ionad Cúnta na nInimisceach in Éirinn – maidir le taispeántas grianghrafadóireachta a chur ar siúl faoin teideal **Roma: One People – Many Lives**. Thug an taispeántas deis íomhánna dearfacha a chur ar taispeáint de dhaoine de mhuintir na Romach a bhfuil cónaí orthu in Éirinn agus cur i gcoinne an réamhbhreithiúnais agus an stiogma a bhraitheann lucht na Romach. Cuireadh an taispeántas ar siúl in 24 ionad ar fud na hÉireann idir mí na Nollag 2014 agus mí Aibreán 2015. Rinneadh trácht ar an taispeántas ar na meáin chumarsáide náisiúnta agus ar na meáin áitiúla.

Oideachas ar Chearta an Duine

Cuireann obair an Choimisiúin maidir le hoideachas faoi chearta an duine leis an mbeartaíocht a dhéanadh an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn, mar a bhíodh, i ndáil leis an gClár Domhanda maidir le hOideachas faoi Chearta an Duine a thabhairt chun cinn agus a chur i bhfeidhm. Rinne an Coimisiún go sonrach bearta breise a thabhairt i gcrích maidir le hoiliúint a chur ar oifigh príomhthábhachta i measc an Gharda Síochána, i scoileanna, sa chóras riaracháin áitiúil agus i gcomhlachtaí mórtábhachtacha san earnáil phoiblí.

Cuireadh clár oideachais maidir le cearta an duine ar fáil don Gharda Síochána agus do Sheirbhís Príosún na hÉireann idir mí na Samhna 2014 agus mí Bealtaine 2015.

Chuir an Coimisiún clár oideachais agus oiliúna maidir le cearta an duine ar fáil do mhúinteoirí dara leibhéal agus do lucht oiliúna múinteoirí i rith na bliana 2015 freisin. Rinneadh cúrsa píolótach **Forbairt Ghairme do Lucht Oiliúna Múinteoirí** maidir le cúrsaí comhionannais agus cearta an duine a thabhairt chun cinn chomh maith d'fhonn lucht oiliúna múinteoirí a chur ar an eolas faoi na scileanna agus na modhanna oibre trínar féidir ceisteanna na linne maidir le cúrsaí comhionannais agus cearta an duine a chur i láthair agus a scrúdú i mbun a gcuid teagaisc dóibh agus creat comhionannais agus cearta an duine a úsáid chun an modh oibre sa seomra ranga a thabhairt chun cinn.

Rinneadh, ag eascairt ón obair sin, acmhainní oiliúna a chur i dtoll a chéile agus dhá fhoilseachán a chur ar fáil:

- *Human Rights, Equality and Teacher Education: A supplement to 'Equality in Second Level Schools – a Handbook for Educators and Trainers*
- *Intercultural Training for Yellow Flag Schools – a two hour workshop for staff and teachers: Trainers Manual*

Tugtar tuairisc ar an bpróiseas a bhain leis an ábhar oiliúna a leagan amach agus a fhorbairt i dtuarascáil athbhreithnithe, faoin teideal *Embedding Equality and Human Rights in Schools and Initial Teacher Education – a Review*, a scríobh an Dr Mary Gannon agus Karen O'Shea maidir leis na cláir oiliúna do mhúinteoirí. Déantar anailís sa tuarascáil freisin ar na tuairimí measúnóireachta a thug na rannpháirtithe agus leagtar amach lón comhairle maidir leis an stiúir a chuirfí ar an obair sa réimse sin as seo amach.

Mar chuid den **Chlár Oideachais agus Oiliúna i gCearta an Duine**, cuireadh oiliúint ar fáil freisin do chomhairlí contae, don Údarás Náisiúnta um Chearta Fostaíochta, d'Aonad Imscrúdúcháin an Ombudsman agus do Choimisinéirí Eolais an Ombudsman.

Chuir an Coimisiún cúrsa cianfhoghlama ar fáil freisin faoin teideal *Delivering Equality in Public Services: An Introduction for Front Line Staff* agus bhí réimse eagraíochtaí éagsúla a thapaigh sin, ina measc An Garda Síochána, Bus Bhaile Átha Cliath, An Coláiste Ollscoile Baile Átha Cliath, Feidhmeannacht na Seirbhíse Sláinte agus na Coimisinéirí Ioncaim. Chomh maith le heagraíochtaí, rinne níos mó ná 900 duine aonair cóip den chúrsa a thapú dá stuaim féin trí láithreán gréasáin an Choimisiúin idir mí Bealtaine 2015 agus mí Deireadh Fómhair 2015.

Roinnt den ealaíon a bhí mar chuid den fheachtas náisiúnta 'Make Rights Real'.

Rannpháirtithe ag seisiún comhairliúcháin don óige, Meitheamh 2015.
Foireann IHREC i gceannas ar an bplé ag seisiún comhairliúcháin phoiblí i gCo. Corcaigh, Meán Fómhair 2015.

Cuid 5

Seirbhísí Corparáide

Réamhrá

Ó tharla go mba í an bhliain 2015 an chéad bhliain ag an gCoimisiún i mbun feidhmiúcháin, bhí cuid mhór d'obair mheitheal na Seirbhísí Corparáide dírithe ar chórais bhunúsacha a chur sa siúl as a n-eascródh forbairt na heagraíochta maidir le cúrsaí airgeadais, gnóthaí rialachais, acmhainní pearsanra agus teicneolaíocht an eolais agus na cumarsáide. Anuas air sin, rinne meitheal na Seirbhísí Corparáide maoirseacht ar cheannach an áitribh nua agus ar aistriú go dtí an t-ionad nua i 16-22 Sráid na Faiche, Baile Átha Cliath 7.

Le héifeacht ón 1 Eanáir 2015 bunaíodh an Coimisiún mar Chuntas Vóta a tharraingíonn an leithroinnt cistíochta go díreach ón bPámháistir Ginearálta. Tá dlíte ar an gCoimisiún Cuntais Leithreasa a ullmhú agus feidhmíonn Stiúrthóir an Choimisiúin, Sinéad Gibney, ina hOifigeach Cuntais. Agus na próisis agus na modhanna oibre maidir le bainistiú airgid á gcur ar bun ionas gur féidir leis an gCoimisiún a leagtar de shainchúram air faoin reachtaíocht a thabhairt i gcrích, ba é an chéad bheart oibre a bhí ar mheitheal na Seirbhísí Corparáide trí cinn de ráitis airgeadais a ullmhú i ndáil leis an mbliain 2014, ráitis airgeadais anuas go dtí an 31 Deireadh Fómhair 2014 maidir le gach aon cheann den dá sheanchomhlacht ar thángthas i gcomharbacht orthu agus ráitis airgeadais i ndáil leis an tréimhse ón 1 Samhain go dtí an 31 Nollaig 2014 maidir leis an gCoimisiún. Tá glactha faoin tráth seo le gach ceann de na ráitis airgeadais sin ag an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste. Tá Ráitis Airgeadais 2014 an Údaráis Chomhionannais agus Ráitis Airgeadais 2014 an Choimisiúin um Chearta an Duine in Éirinn leagtha os comhair Thithe an Oireachtais, tá an próiseas sin ar siúl maidir le Ráitis Airgeadais 2014 Choimisiúin na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas.

Agus na córais á gcur ar bun maidir le rialú airgeadais, chuir an Coimisiún béim ar luach an airgid a ghnóthú, athbhreithniú a dhéanamh maidir le héifeachtacht agus díriú ar thorthaí intomhaiste a thabhairt i gcrích maidir leis an gcaiteachas ar fad. Bhí buntábhacht leis na caighdeáin rialachais i ndáil le riarachán airgeadais poiblí agus bainistíocht

éifeachtúil buiséid agus an fheidhm airgeadais á forbairt a chinntíonn go dtagann an eagraíocht go hiomlán leis an sárchleachtas agus go mbítear gairmiúil i ndáil le cúrsaí airgid na heagraíochta a láimhseáil.

Ba ghné thábhachtach an earcaíocht d'obair mheitheal na Seirbhísí Corparáide ag eagraíocht nuabhunaithe agus rinneadh 16 ceapachán in imeacht na bliana 2015. Tugadh polasaithe agus gnáis oibre chun cinn i rith na bliana d'fhonn cuidiú le baill nua foirne arna dtabhairt isteach den chéad uair agus d'fhonn soiléire a chur ar fáil don lucht foirne reatha maidir le cuid mhór ceisteanna oibriúcháin agus polasaithe.

Cuireadh oiliúint ar fáil i rith na bliana 2015 maidir le réimsí éagsúla ar tugadh easpa chun suntais maidir leis na scileanna a bhí ar fáil ar fud an lucht foirne agus cuireadh deiseanna maidir le forbairt ghairmiúil straitéiseach ar fáil don lucht foirne ar fad, ina measc an deis tabhairt faoi Theastas i nDlí Chearta an Duine a ghnóthú ó Dhlí-Chumann na hÉireann agus deis Teastas Gairmiúil sa Cheartas Sóisialta a ghnóthú ó Scoil na Córa Sóisialta, Coláiste na hOllscoile, Baile Átha Cliath.

Cuireadh clár chothú foirne ar bun chomh maith d'fhonn feabhas ó thaobh meanman, ceannaireachta agus táirgeachta, aontú ar luachanna na foirne go himmheánach, agus sainsonrú soiléir ar aidhmeanna agus ar spriocanna. Shonraigh an Coimisiún gur geallsealbhóirí príomhthábhachta maidir leis an gcaidreamh leanúnach leis na fostaithe iad na ceardchumann CPSU, PSEU agus AHCPs agus eagraíodh cruinnithe go rialta leis na páirtithe sin d'fhonn cúrsaí acmhainní pearsanra a phlé.

Rialú Airgeadais

B'ionann leithroinnt airgid na bliana 2015 faoi vóta an Choimisiúin (Vóta 25) agus €6.33 milliún agus bhí €3.24 milliún de sin á chur i leith chaiteachas a bhaineann le cúrsaí pá, agus €3.09 milliún i leith chaiteachas neamhphá. Is ionann fuilleach na bliana 2015, a bhfuil i ndán go ngéillfí don Státchiste é, circa €2.45 milliún.

Mar a leagtar amach in Alt 27(1) an Achta fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014, tá de fhreagracht ar an gCoimisiún Cuntais Leithreasa a ullmhú agus a chinntiú gur den rialtacht gach idirbheart airgid. Ar na feidhmeanna trína gcuirtear bonn daingean faoin bhfreagracht a chomhlíonadh, tá údarú agus monatóireacht i ndáil le hiocaíochtaí maidir le hearraí agus seirbhísí, próisis tairisceana, oibriú an phárolla agus tuairisceáin mhíosúla a chur i dtoll a chéile don Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe. Eagraíodh ceardlanna maidir le cúrsaí soláthair, ar leibhéal na bainistíochta agus ar leibhéal na meithleacha araon, lena bhain oiliúint ar: riachtanais a shainsonrú; luachanna conartha agus costais fad ré feidhme a ríomh; tairiscintí a mheas; agus bainistíocht maidir le feidhmíocht soláthraithe.

Faoi réir ag Alt 27(2) an Achta fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas 2014, tá cuntais leithreasa i leith na bliana 2015 curtha faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena iniúchadh. Ó bhíonn an iniúcháireacht orthu sin tugtha chun críche, cuirtear na cuntais faoi bhráid an Aire a thabharfaidh, a luaithe is féidir ina dhiaidh sin, go leagtar cóipeanna díobh os comhair Tithe an Oireachtais.

D'fhostaigh an Coimisiún na comhlachtaí seo a leanas i rith na bliana 2015 maidir le seirbhísí cuntaisíochta éagsúla a chur ar fáil:

- DHKN Limited, Cuntasóirí Cairte
- Byrne & McCall, Cuntasóirí agus Comhairleoirí Cánach
- LHM Casey McGrath, Cuntasóirí Deimhnithe Cairte

Tá **Coiste Airgeadais** le téarmaí tagartha réamhaontaithe curtha ar bun ag an gCoimisiún d'fhonn soláthar do mhaoirseacht i ndáil leis an toradh airgeadais ar bhearta an choimisiúin, ina measc, próisis pleanála, buiséadaithe,

athbhreithnithe, eolais & tuairiscíochta. Tá **Coiste Iniúchta & Riosca** curtha ar bun ag an gCoimisiún le téarmaí tagartha réamhaontaithe ar a n-áirítear maoirseacht a dhéanamh ar an bhfeidhm maidir le hiniúchadh inmheánach agus athbhreithniú a dhéanamh ar an dréacht de na cuntais bhliantúla. Ceapadh Mazars Ireland mar iniúcháir inmheánach ag an gCoimisiún le héifeacht ón 25 Bealtaine 2015.

Ní mór don Choimisiún, maidir leis na caighdeáin rialachais chuí a shásamh, córais oiriúnacha a bheith ar bun ionas go gcinntítear go n-íoctar sonraisc dhlísteanacha taobh istigh de 15 lá óna dteacht faoi bhráid. Tá geallta ag an gCoimisiún tuairisc faoin ábhar seo a fhoilsiú gach ráithe ar an láithreán gréasáin.

Mar chuid de chlár oibre an Rialtais maidir le hathchóiriú na seirbhíse poiblí, chuir an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe (DPER) Ionad Comharsheirbhíse Párolla (PSSC) ar bun maidir le Seirbhísí Párolla a chur ar fáil. Ag tús na bliana 2015, bhí dhá ionad párolla i gceist don Choimisiún, ceann amháin i ndáil le baill foirne a tháinig tríd an Údarás Comhionannais agus an dara ceann i ndáil le hiarbhaill foirne de chuid an Choimisiúin um Chearta an Duine in Éirinn agus le baill nua-earcaithe foirne. Bhí cuntas ar cháin a bhain le cúrsaí párolla á thabhairt do na Coimisinéirí loncaim faoi dhá uimhir fostóra faoi leith (an Coimisiún um Chearta an Duine in Éirinn agus an tÚdarás Comhionannais). Fágann aistriú chúrsaí riaracháin maidir le gnóthaí párolla bhaill uile na foirne go dtí PSSC ón 19 Deireadh Fómhair 2015 amach gur fhéad an Coimisiún na córais a tháinig le hoidhreacht a thabhairt chun rialtachta agus na tuairisceáin ar fad chuig na Coimisinéirí loncaim a sheoladh faoin aon uimhir fostóra amháin. Chomh maith leis an riarachán ar chúrsaí párolla, ó aistríodh go dtí an tseirbhís nua, tá próiseáil á dhéanamh trí PSSC ar gach éileamh ar chostais taistil agus cothabhála a dhéanann baill den fhoireann.

Acmhainní Daonna

Tá leibhéal foirne ceadaithe (ECF-Creat Rialaithe Fostaíochta) don Choimisiún faoi láthair is ionann le 48 FTE (Coibhéis Fostaí Lánaimseartha), le ról an Príomh-Choimisinéara san áireamh. Tar éis tréimhse trom ó thaobh earcaíochta i rith na bliana 2015, bhí 33 ball foirne fostaithe ag an gCoimisiún

ar an 31 Nollaig 2015 (féach an tábla thíos). Tá, chomh maith leo sin, aon Phríomhoifigeach Cúnta amháin ar Shaoire Cúramóra faoi láthair, aon Ardoifigeach Feidhmiúcháin amháin ar shaoire máithreachais agus aon Oifigeach Cléireachais amháin ar iasacht ag an bPríomh-Oifig Staidrimh. Soirbhíodh i rith na bliana 2015 d'aistriú aon Oifigeach Feidhmiúcháin amháin go dtí an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

D'aistrigh an Coimisiún an lucht foirne ar fad go dtí córas PeoplePoint – Comharsheirbhísí HR & Pinsean ar an 27 Iúil 2015 agus tá gach duine den fhoireann ag déanamh próiseála ar ghnóthaí HR tríd an tseirbhís sin ó shin i leith.

Cuireadh **lámhleabhar don fhostaí** le chéile ina bhfuil eolas cuimsitheach a chuidíonn maidir le baill nua foirne a thabhairt isteach ar an bhfoireann agus atá ina fhoinse soiléire ag an lucht foirne reatha maidir le cuid mhór ceisteanna, nósanna imeachta agus polasaithe feidhmiúcháin.

Clár 4. Ceapacháin in 2015

Teideal	Grád	Meitheal	Líon
Ceannasaí Dlí & Eolais	Príomhoifigeach	Dlí & Eolas	1
Atur nae	Príomhoifigeach Cúnta	Dlí & Eolas	3
Oifigeach Dlí	Ardoifigeach Feidhmiúcháin	Dlí & Eolas	1
Ceannasaí Beartais & Eolais	Príomhoifigeach	Beartas & Athbhreithniú	1
Oifigeach Sinsearach Chearta an Duine & Comhionannais (Beartas & Athbhreithniú)	Príomhoifigeach Cúnta	Beartas & Athbhreithniú	1
Oifigeach Chearta an Duine & Comhionannais (Beartas & Athbhreithniú)	Ardoifigeach Feidhmiúcháin	Beartas & Athbhreithniú	2
Oifigeach Sinsearach Chearta an Duine & Comhionannais (Rannpháirtíocht agus For-Rochtain)	Príomhoifigeach Cúnta	Caidreamh Poiblí	1
Oifigeach Chearta an Duine & Comhionannais (Caidreamh Poiblí)	Ardoifigeach Feidhmiúcháin	Caidreamh Poiblí	2
Ceannasaí Seirbhísí Corparáide	Príomhoifigeach Cúnta	Seirbhísí Corparáide	1
Oifigeach Seirbhísí Corparáide (Airgeadas)	Ardoifigeach Feidhmiúcháin	Seirbhísí Corparáide	1
Rúnaí Príobháideach	Oifigeach Feidhmiúcháin	Seirbhísí Corparáide	1
Oifigeach Feidhmiúcháin (Seirbhísí Corparáide)	Oifigeach Feidhmiúcháin	Seirbhísí Corparáide	1

Clár 5. Líon na foirne de réir a ngrád

Grád	Ean 01 2015	Nol 31 2015	Ceadaithe (ECF)
Príomh-Choimisinéir (RC)	1	1	1
Stiúrthóir (PO)	1	1	1
PO	2	3	3
POC	6	7	9
AOF/OF	4	10	11
OF	5	5	13
OC	6	6	10
IOMLÁN	25	33	48

Nóta: ECF = leibhéal na foirne ceadaithe don Choimisiún faoin gCreat Rialaithe Fostaíochta

Thug an **Grúpa Oibre na foirne um Chearta an Duine agus Comhionannais**, (grúpa inmheánach ar a bhfuil ionadaithe foirne ar gach leibhéal agus ó na meithle ar fad) faoi bheartaíocht le cúnamh ó chomhairleoir seachtrach chun tástáil promhaidh a dhéanamh ar lámhleabhar an fhostaí ó thaobh cúrsaí chearta an duine agus cúrsaí comhionannais. Tabharfar faoi bheart comhairliúcháin breise leis an bhfoireann agus leis na ceardchumann maidir le hábhar an lámhleabhair i rith na bliana 2016 sula ndéanann an hoimisiún an lámhleabhar a aontú.

Cuireadh oiliúint ar fáil do gach duine den fhoireann i ndáil leis an **gCóras Bainistíochta agus Forbartha Feidhmíochta** a thiocfaidh i bhfeidhm go hiomlán i rith na bliana 2016.

I rith R4 na bliana 2015, rinneadh athbhreithniú ar leibhéal na bainistíochta ar an struchtúr eagrúcháin agus tá struchtúr nua curtha i bhfeidhm don bhliain 2016 trína bhféachtar le bainistíocht níos éifeachtaí agus níos seasmhaí ar dhaoine a thabhairt i bhfeidhm ar fud na heagraíochta.

Áras Oifige

Aontaíodh léas 20 bliain maidir le 16-22 Sráid na Faiche agus ghlac an Coimisiún seilbh ar an áitreabh nua i mí Meitheamh 2015. Géilleadh an léas a bhí go dtí sin aige maidir le Teach Jervis. Tá an Coimisiún buíoch d'Oifig na nOibreacha Poiblí as an gcúnamh maidir leis an áitreabh nua seo a aimsiú. Beidh an t-áras nua á fheistiú i rith na bliana 2016.

An tAcht um Shaoráil Faisnéise 2014

Leanann an Coimisiún de na dualgais maidir le hiarratais ar Shaoráil Faisnéise a fhreagairt. Tháinig 8 gcinn d'iarratais maidir le Saoráil Faisnéise i rith na bliana 2015. Aontaíodh an fhaisnéis a ghéilleadh i gcás sé cinn de na hiarratais, roinnt den fhaisnéis a ghéilleadh i gcás aon iarratas amháin agus tarraingíodh siar an t-iarratas eile.

An tAcht um Brústocaireacht a Rialáil 2015

Nuair a tháinig an tAcht um Brústocaireacht a Rialáil i bhfeidhm ar 1 Meán Fómhair 2015, bunaíodh clár brústocaireachta atá ar fáil go poiblí.

Tá an Coimisiún díolmhaithe faoin Acht mar gheall go mbaineann a chuid cumarsáide le hoifigigh poiblí sainithe nó le fostaithe sa tseirbhís poiblí. D'fhoill leas a bhaint as an díolúine seo, b'éigean don Choimisiún na critéir uile a chomhlíonadh i gCód Trédhearcachta na Roinne Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

Forléargas ar Chaitheamh Fuinnimh I Rith Na Bliana 2015

Tá ceangailte ar gach comhlacht san earnáil poiblí, i gcomhréir leis an Ionstraim Reachtúil 426 den bhliain 2014, tuairisc a thabhairt gach bliain ar an bhfuinneamh a ídítear agus ar na bearta uile a dhéantar d'fhoill an méid a ídítear a laghdú.

Is sliocht an t-eolas thíos as tuairisc fuinnimh an Choimisiúin. Léirítear ann an t-ídiú fuinnimh a ghabh sa bhliain 2015 le teas agus solas a chur ar fáil sna hoifigí in Áras Jervis (Ean – Meith) agus i Sráid na Faiche (Meith – Nol). Ídíodh 137,403 kWh fuinnimh i rith na bliana 2015 arbh fuinneamh ón ngreille ar fad é.

Clár 6. Caitheamh fuinnimh i rith na bliana 2015

An Cineál Fuinnimh	An Leibhéal Ídithe
Leictreachas	137,403 kWh
Breosla Iontaise	0 kWh
Breosla In-athnuaite	0 kWh

Gníomhaíocht an Choimisiúin agus na bhFochoistí

Ceithre cinn d'fho-choistí a bhí ar bun ag an gCoimisiún, ó bunaíodh é, a thug tuairisc don Choimisiún de réir na dtéarmaí tagartha agus na dtreoirilínte rialachais arna leagan amach ag an gCoimisiún. Seo a leanas na fochoistí sin:

- An Coiste Iniúchta agus Riosca
- An Coiste Airgeadais
- Coiste Cásoibre Dlí
- An Coiste maidir le hAthbhreithniú Reachtaíochta

Déanann comhaltaí an Choiste fónamh ar cheann amháin nó níos mó ná sin de na coistí. I gcás an Choiste Iniúchta & Riosca, tá an tUasal Michael Tyndall ceaptha ag an gCoimisiún ina chathaoirleach seachtrach.

Tugtar briseadh síos iomlán ar an tinreamh ar chruinnithe an Choimisiúin agus ar chruinnithe na bhfochoistí, agus ar na táillí agus costais ina leith sin, in Aguisín leis an tuarascáil seo.

BARRIERS?

RIGHTS

enum... I don't know...

POVERTY

solidarity

IHREC

G & V
SECTOR

Human Rights? ? ?
Equality? ? ?

SERVICE

Cuid 6

An Coimisiún agus na Meáin Chumarsáide

Bhí plé ag an gCoimisiún leis na meáin chumarsáide maidir le réimse leathan ceisteanna faoi chearta an duine agus cúrsaí comhionannais i rith na bliana 2015, ina measc an tionchar leanúnach atá go fóill ag clár déine na hÉireann ar dhreamanna daoine sobhuailte. Tugtar cuntas thíos ar roinnt de na ceisteanna ba thábhachtaí a raibh plé ag an gCoimisiún leis na meáin chumarsáide i ndáil leo i rith na bliana 2015:

– **Tionchar na Déine**

Rinneadh trácht go forleathan sna meáin chumarsáide náisiúnta ar theachtaireacht an Príomh-Choimisinéara chuig Coiste na NA maidir le Cearta Eacnamaíocha, Sóisialta agus Cultúrtha i mí Meitheamh 2015 inar luadh gur ábhar buartha an tionchar éagothrom atá ag an athchóiriú airgeadais ar dhreamanna imeallacha.

– **Ligean Isteach i Scoileanna**

Leanann an Coimisiún den mhonatóireacht maidir leis an ábhar buartha ó thaobh cúrsaí comhionannais a mheastar a bheith ag baint le Bille Oideachais an Rialtais (Ligean isteach i Scoileanna) tar éis Tuairim de chuid an Príomh-Choimisinéara a foilsíodh ar pháipéar nuachtatabhachtach inar leagadh amach an t-ábhar buartha a bhaineann le gnéithe éagsúla den Bhille.

– **An Reifreann maidir le Comhionannas Pósta**

Rinneadh trácht go forleathan sna meáin chumarsáide ar shuirbhé náisiúnta an Choimisiúin maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais, go háirithe mar gheall ar a theacht díreach roimh agus tar éis an Reifreann maidir le Comhionannas Pósta a bheith ar siúl. Lig an straitéis sin don Choimisiún monatóireacht agus tuairiscíocht a dhéanamh ar athrú maidir le meon an phobail nuair a d'éirigh leis an reifreann chomh maith le dearcadh níos moltaí maidir le hÉirinn mar thír ceannródaíochta i ndáil le cearta an duine.

– **Coiste an Oireachtais maidir le Cur i bhFeidhm Chomhaontú Aoine an Chéasta**

Tugadh tuairisc mhion ar an Irish Times ar chur i láthair a rinne an dá Choimisiún – ó Thuaidh agus ó Dheas – le Coiste an Oireachtais maidir le Cur i bhFeidhm Chomhaontú Aoine an Chéasta ag cur i gcoinne aisghairm ionchais an Human Rights Act sa Bhreatain.

– **Cásanna dlí agus Amicus Curiae**

Tarraingíodh aird sna meáin chumarsáide ag amanna éagsúla i rith na bliana ar ról an Choimisiúin mar amicus curiae (cara na Cúirte), go háirithe i gcás suntasach maidir le duine ar líomhnaíodh gurbh íospartach í maidir le gáinneáil. Ba é breith na hArd-Chúirte nach leordhóthanach faoi dhlí an AE, d'fhonn gáinneáil ar dhaoine a chomhrac, an scéim riaracháin atá ar bun ag an Stát maidir le híospartaigh a chosaint i gcásanna gáinneála.

– **Soláthar Díreach**

Foilsíodh tuairimí an Choimisiúin maidir leis an mBille um Chosaint Idirnáisiúnta 2015 agus na moltaí maidir le hathrú ar an gcóras don Soláthar Díreach. D'eascair an seasamh seo ó pháipéar beartais an Choimisiúin maidir le soláthar díreach a foilsíodh ag deireadh 2014. Rinneadh trácht ar na meáin chumarsáide ar ráiteas de chuid an Príomh-Choimisinéara nach mór don Roinn Dlí agus Cirt aird a thabhairt ar ghnéithe de na hionaid soláthar díreach, ina measc rialacha tí arb é breith na hArd-Chúirte gur cur isteach iad ar an saol príobháideach agus ar shaol an teaghlaigh, chomh maith le heasnamh i ndáil le nós imeachta gearáin neamhspleách a bheith ar fáil.

– **Cearta an Dídeanaí**

Cuireadh in iúl go poiblí gurb é ab áil leis an gCoimisiún go gcosnódh Éire cearta an dídeanaí, go seachnófaí bás dhaoine agus go bhfeabhsófaí an cúnamh a bhíonn ar fáil do dhaoine le linn an phróisis maidir le tearmann a iarraidh. Tráchtadh ar na meáin chumarsáide ar ráiteas an Choimisiúin faoi chlár an Rialtais maidir le athlonnú 4,000 duine a bheith ina dheis luathphróiseáil a dhéanamh maidir le gach duine a bhfuil soláthar díreach á dhéanamh ina leith ar feadh breis agus 5 bhliana, faoi mar a mholtar i dTuarascáil an Ghrúpa Oibre maidir le Soláthar Díreach.

– **Cearta Atáirgthe**

Rinneadh trácht ar na meáin chumarsáide náisiúnta ar aontú an Choimisiúin leis an moladh i dtuarascáil na Náisiún Aontaithe faoin gCúnant Idirnáisiúnta ICESCR gur cheart reifreann a chur ar siúl in Éirinn faoi ghinmhilleadh agus dul i ngleic le dlíthe sriantacha faoi shláinte gnéis agus faoi shláinte atáirgthe. Luadh sa tráchttaireacht gurbh athrú

suntasach ó thaobh polasaí a bhí i seasamh an Choimisiúin agus gurbh é an seasamh ba threise go dtí sin é maidir leis an Ochtú Leasú agus le cearta faoi Airteagal 12 sa Chúnant ICESCR.

– **Comhairliúchán Poiblí ar fud na Tíre maidir le Cearta an Duine agus leis an gComhionannas**

Rinneadh trácht go forleathan ar stáisiún raidió áitiúla agus ar na nuachtáin áitiúla ar bheart comhairliúcháin poiblí a reáchtáladh in ocht gcinn d'ionaid réigiúnacha: Baile Átha Cliath, Corcaigh, Port Láirge, Luimneach, Gaillimh, Longfort, Sligeach, Leitir Ceanainn, agus ag an gComórtas Náisiúnta Treabhdóireachta i gContae Laoise.

– **An Lucht Siúil**

Thagair an Coimisiún do cheart an Lucht Siúil ar chóiríocht atá sábháilte, cuí agus cóiriúil ó thaobh cultúir i dtuairiscí a ndearnadh trácht orthu ar na meáin chumarsáide. Tharraing bás tragóideach dhaoine de theaghlach den lucht siúil ag láithreán stad éigeandála ar Bhóthar Ghleann na Muc i gCarraig Mhaighin, deisceart Chontae Bhaile Átha Cliath béim ar theip an Stáit agus na n-údarás áitiúil i ndáil leis an réimse seo. Rinneadh trácht ar na meáin chumarsáide ar ráiteas an Príomh-Choimisinéara nach raibh i gceist go ndéanfaí áit bhuan cóiríochta de láithreáin bhunúsacha éigeandála ach gurbh shin mar a bhí an cas ag teaghlach go leor den Lucht Siúil. I ndáil le cearta an Lucht Siúil, tagraíodh i dtuairiscí na meán cumarsáide freisin do litir ón Príomh-Choimisinéir chuig bainisteoirí sinsearach na húdaráis áitiúla ar fad inar díródh aird ar an dualgas nua a leagtar ar an earnáil phoiblí faoi alt 42 den Acht fá Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas, 2014.

– **Ibrahim Halawa**

Rinneadh trácht ar na meáin chumarsáide ar Ibrahim Halawa, Éireannach 20 bliain d'aois a bheith á choinneáil san Éigipt le breis agus dhá bhliain. Luadh sna tuairiscí freisin gur ábhar buartha ag an gCoimisiún na cúinsí maidir lena ghabháil agus a choinneáil ina mhionaoiseach dó, a laghad a bhí triail chóir ar fáil aige ná de cheart aige, agus a cheart ar shaoirse ó chéastóireacht agus ó ide mhídhaonna agus táireach.

Tugtar liosta mionsonraithe, arna lua de réir ord ama, de ráitis agus de eisiúintí an Choimisiúin in Aguisín 9 leis an tuarascáil seo.

Súil chun cinn 2016

Is léir ón gcuntas seo ar na mórábhair buartha a raibh aird orthu ar fud an réimse poiblí i rith na bliana 2015 a dtagann de thoradh agus de thionchar ar shaothar an Choimisiúin i ndáil le snáitheanna éagsúla de chúrsaí comhionannais agus chearta an duine sa Stát. Leanfaidh an Coimisiún d'aird a tharraingt ar na ceisteanna sin agus ar cheisteanna eile de réir mar a thagann chun cinn i rith na bliana 2016, trí fheidhmiú de réir an tsainordaithe mar chomhlacht neamhspleách faoin reachtaíocht a bhfuil de chúram air cearta an duine agus an comhionannas a chur chun cinn agus a chosaint sa Stát.

Tugtar liosta mionsonraithe, arna lua de réir ord ama, de ráitis agus de eisiúintí an Choimisiúin san Aguisín leis an tuarascáil seo.

Fotheidil don leathanach thall

(Ar deiseal ón taobh clé)

'State body advises legal changes on school entry' *Irish Times*. Carl O'Brien (18 Samhain 2015)

'Human Rights commission offers citizens a say on its future strategy' *Laois Nationalist* (22 Meán Fómhair 2015)

'Logan warning over UK Human Rights Act repeal' *Irish Times*. Stephen Collins (24 Meitheamh 2015)

'Marriage vote boosts perception of human rights' *Irish Times*. Carl O'Brien (30 Iúil 2015)

'Ban school's admission rules based on religion: watchdog' *Irish Examiner* (19 Samhain 2015)

'Aspects of direct provision centres "must be addressed"' *Irish Examiner*. Cormac O'Keeffe (6 Iúil 2015)

'Marriage poll helps our image on equality' *Irish Examiner*. Dan Buckley (30 Iúil 2015)

State body advises legal changes on school entry

End to discrimination against unbaptised
and minority faith children recommended

Marriage poll helps our image on equality

■ More people view State as leader
in human rights after marriage vote

OPINION

Human rights commission offers citizens a say on its future strategy

Logan warning over UK Human Rights Act repeal

Marriage vote boosts perception of human rights

Ban schools' admission rules
based on religion: watchdog

Aspects of direct provision
centres 'must be addressed'

Cuid 7

Dualgas na hEarnála Poiblí

Tuarascáil an Choimisiúin maidir le Dualgas na hEarnála Poiblí 2015

Is dualgas a leagtar ar chomhlachtaí poiblí atá i nDualgas na hEarnála Poiblí go mbeadh aird ar an ngá atá le hidirdhealú a chur ar neamhní, an comhionannas a chur chun cinn agus cearta an duine a chosaint i mbun ghnáthobair na comhlachta.

Tá dlite ar an gcomhlacht poiblí, mar chuid de phlean straitéise an chomhlachta, tuairisc a thabhairt ar na ceisteanna maidir le cearta an duine agus le cúrsaí comhionannais a mheastar a bhaineann le hábhar fheidhmeanna na heagraíochta agus na bearta atá i gceist a dhéanamh chun tabhairt faoi na ceisteanna sin a leagan amach. Éilítear ansin ar an gcomhlacht poiblí tuairisc a thabhairt don phobal i dtuarascáil bhliantúil na heagraíochta ar chora nua ina leith sin agus ar a bhfuil bainte amach.

Ar aon dul le gach comhlacht poiblí eile, leagtar an dualgas seo ar Choimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas. Ní nach ionann le comhlachtaí poiblí eile, is é a leagtar de shainordú go sonrach ar an gCoimisiún faoin reachtaíocht oibriú maidir le cúrsaí comhionannais agus le cearta an duine.

Dualgas na hEarnála Poiblí a chur i bhfeidhm i rith na bliana 2015

Ba í an bhliain 2015 an chéad bhliain iomlán i mbun feidhme ag an gCoimisiún. Díríodh, dá réir sin, beartaíocht na heagraíochta i rith na bliana 2015 ar ullmhúchán maidir le dualgas na hearnála poiblí a chomhlíonadh trí na gnáis oibre agus na córais inmheánacha a chur ar bun trína sásaítear na riachtanais maidir leis an dualgas. Tapaíodh an deis freisin ceisteanna maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais a bheith ina ndlúthchuid den fhorbairt ar an gcéad phlean straitéise de chuid an Choimisiúin.

Buaicphointí na Bliana 2015

Maidir le soláthar seirbhíse: Tugadh faoi bheart cuimsitheach comhairliúcháin poiblí náisiúnta i ndáil leis an ráiteas straitéise.

Maidir le ceapadh polasaithe: Bunaíodh grúpa oibre inmheánach de chuid na foirne ionas go bhfuil cearta an duine agus cúrsaí comhionannais ina ndlúthchuid de pholasaithe agus de chlár oibre na heagraíochta.

Mar fhostaithe: Rinneadh athbhreithniú maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais ar an dréacht inmheánach lámhleabhar don fhostaí.

Bearta a rinneadh maidir le dualgas na hearnála poiblí

Tugtar cuntas anseo síos ar na bearta tosaigh a rinneadh ag ullmhú le dualgas na hearnála poiblí a chomhlíonadh i rith na bliana 2015.

Beart 1. Measúnú Tosaigh

Tugadh faoi mheasúnacht a dhéanamh i rith na bliana 2015 ar cheisteanna chearta an duine agus comhionannais a bhaineann le hábhar fheidhmeanna na heagraíochta, na seirbhísí a chuirtear ar fáil agus ról an fhostóra.

Tá réimse leathan feidhmeanna sonracha a leagtar ar an gCoimisiún faoin reachtaíocht. Is féidir iad a rangú de réir fheidhmeanna dlí, polasaí, obair thaighde agus caidreamh poiblí. Ar na réimsí a bhfuil tábhacht faoi leith leo maidir le dualgas na hearnála poiblí, tá siad seo a leanas:

- Earcaíocht, fostaíocht agus soláthar maidir leis na bearta inmheánacha;
- imeachtaí in ainm an Choimisiúin féin, fiosrúchán agus cúnamh dlí, maidir leis na feidhmeanna dlí;
- cúnamh agus tuairiscíocht maidir leis na bearta taighde;
- eolas agus oiliúint a chur ar fáil maidir leis an bhfeidhm caidrimh poiblí;
- agus tuairimí faoin reachtaíocht agus bearta comhairliúcháin maidir leis an obair ar chúrsaí beartais.

Beart 2. Pleanáil Straitéiseach

Bhí tábhachta lárnach leis an measúnacht tosaigh ar na ceisteanna maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais a bhaineann le feidhmeanna na heagraíochta i ndáil leis an bpleanáil straitéiseach a rinneadh i rith na bliana 2015.

- Le linn na gcéimeanna uile a bhain leis an Ráiteas Straitéise 2016–2018 a leagan amach (comhairliúchán, pleanáil agus dáileadh), cuireadh chuig an obair ar bhealach ina raibh tús áite á thabhairt do na prionsabail maidir le cearta an duine agus an comhionannas, rannpháirtíocht, caidreamh díreach agus áisiúlacht.
- Ba ghné thábhachtach d'obair na bliana 2015 maidir leis an bpleanáil straitéiseach an fhorbairt ar luachanna agus ar mhisean na heagraíochta ar cheisteanna maidir le cearta an duine agus an comhionannas faoi mar a sonraíodh ón measúnacht tosaigh a thabhairt san áireamh.

Beart 3. Comhairliúchán Agus Rannpháirtíocht

I rith na bliana 2015, rinneadh comhairliúchán go forleathan le fostaithe, bainisteoirí, ceardchumann, daoine aonair agus pobail faoin bplean straitéiseach a thabhairt chun cinn agus faoi chlár oibre faoi leith.

- Ba thionscnamh mórshuntais sa bhliain 2015 an beart comhairliúcháin náisiúnta faoin teideal 'Have Your Say' a lean ar feadh tréimhse cúig mhí d'fhonn lón eolais a chur ar fáil maidir leis an gcéad phlean straitéise de chuid an Choimisiúin a leagan amach. Bhí de chuspóir againn a chinntiú go mbeadh tuairimí réimse leathan geallsealbhóirí ar fud na tíre, daoine agus dreamanna san áireamh atá i mbaol idirdhealú a dhéanamh ina n-aghaidh nó cearta dá gcuid a sháru, á dtabhairt i gceist leis an Ráiteas Straitéise 2016–2018 agus i gclár oibre na heagraíochta dá réir sin. Trí mhodh oibre World Café a úsáid chomh maith le roghanna éagsúla chun aighneachtaí a chur faoi bhráid, leagadh an próiseas comhairliúcháin amach ionas go mbeadh sé chomh cuimsitheach, ilghnéitheach agus áisiúil agus ab fhéidir.
- Tugadh freisin faoi chaidreamh comhairliúcháin ar feadh na bliana leis an lucht foirne maidir le luachanna eagraíochta a thabhairt chun cinn, pleanáil gnó agus dréacht inmheánach an lámhleabhair don fhostaí.

- Bhí cruinniú aonair bliantúil ag an Stiúrthóir le gach duine den fhoireann faoi agus rinne an Stiúrthóir comhairliúchán leis an bhfoireann sular tugadh faoi athstruchtúrú ar mheithleacha agus ar fheidhmeanna ar fud na heagraíochta.

Beart 4. Oiliúint Agus Cothú Cumais

Le linn an chéim seo den ullmhúchán maidir le dualgas na hearnála poiblí a chomhlíonadh, shocraigh an Coimisiún gur chuspóir de chuid na heagraíochta díriú ar oiliúint agus ar chothú cumais maidir le gach duine de bhaill na foirne i rith na bliana 2015.

- Tugadh cúnamh do dhaoine den fhoireann i rith na bliana 2015 tabhairt faoi bhreis staidéir ar réimsí de chearta an duine agus den comhionannas mar chuid den fhorbairt ghairmiúil ar an mball foirne agus de réir chuspóirí na heagraíochta. Ar na nithe ba shuntasáí, bhí bearta páirtnéireachta a cuireadh ar bun le Dlí-Chumann na hÉireann agus le Scoil Léann an Chomhionannais sa Choláiste Ollscoile, Baile Átha Cliath ionas gur féidir le daoine den fhoireann tabhairt faoi dhioplóma gairmiúil a chuireann ar a n-acmhainn eolas maith a bheith acu ar na prionsabail maidir le cearta an duine agus leis an gcomhionannas i mbun a gcuid oibre dóibh.
- Cuireadh laethanta feasachta na NA agus tionscnaimh náisiúnta maidir leis an gcomhionannas agus leis an gceartas sóisialta chun cinn ar leibhéal na meithleacha agus ar leibhéal na heagraíochta.
- Tugadh cuireadh isteach i rith na bliana 2015 do chainteoirí seachtracha a bhfuil réimse leathan saineolais acu ar chearta an duine agus ar chúrsaí comhionannais d'fhonn cur le tuiscint mheithleacha an Choimisiúin ar réimsí sonracha agus lón eolais a ghnóthú ó thaithí na n-aoichainteoirí ar an láthair.
- Eagraíodh sraith cainteanna eile le cainteoirí inmheánacha d'fhonn seans a thabhairt do bhaill den fhoireann a gcuid saineolais féin a chur ar fáil do dhaoine eile agus foghlaim ó bhaill foirne éagsúla faoi réimsí mórtábhachtacha maidir le cearta an duine agus an comhionannas.

Beart 5. Grúpaí Oibre/ Coistí/ Baill Foirne Príomhthábhachta

- Cuireadh Grúpa Oibre Pholasaithe Chearta an Duine agus Comhionannais ar bun, le hionadaithe an lucht foirne ar fud na heagraíochta ar fad, d'fhoill cabhrú le dlúthchuid d'obair uile an Choimisiúin a dhéanamh as prionsabail chearta an duine agus an chomhionannais.
- Ba é an Grúpa Oibre a rinne an cheannródaíocht leis an measúnú tosaigh a ghabh le beart 1 maidir le Dualgas na hEarnála Poiblí a chur i bhfeidhm. Is ón measúnacht tosaigh sin a d'eascair clár oibre an Ghrúpa Oibre i rith na bliana 2015. Tugtar sonraí faoi thoradh saothair an Ghrúpa Oibre faoi Bheart 6.
- Tá an lucht ceannaireachta tugtha go mór do chearta an duine agus don chomhionannas san eagraíocht mar is léir ón gcur chuige seasta comhairliúcháin a dhéanamh leis an bhfoireann maidir le polasaithe a cheapadh agus le prionsabail chearta an duine agus an chomhionannais a bheith ina ndlúthchuid de phleananna tionscadail.

Beart 6. Polasaithe, Clár Agus Gnáis

Mar gheall ar a leagtar de shainordú ar an gCoimisiún, bíonn cearta an duine agus cúrsaí comhionannais i gceist i gcónaí le hábhar na hoibre ach, ina ainneoin sin, féachtar go feasach le bheith tugtha do phrionsabail chearta an duine agus an chomhionannais i ndéanamh na hoibre dúinn agus ag cur ina bun.

- Pléitear le ceisteanna chearta an duine agus comhionannais mar bhuanábhar ar chlár chruinnithe an lucht bainistíochta sinsearach agus is dlúthchuid de gach plan tionscadail iad.
- Thug Grúpa Oibre inmheánach an Choimisiúin maidir le Polasaithe Chearta an Duine agus Chúrsaí Comhionannais faoi phromhadh maidir le cúrsaí comhionannais agus chearta an duine ar lámhleabhar na bhfostaithe, beart lenar bhain anailís a dhéanamh ar pholasaithe agus ar chlár ó thaobh chearta an duine agus chúrsaí comhionannais de agus na polasaithe agus na gnáis reatha a bhaineann go mór le hábhar a thabhairt chun suntais.

- Maidir le cúrsaí oibriúcháin go himmheánach, oibríodh chun cultúr rannpháirtíochta agus measa a chothú agus chun dínit agus leas na foirne a chosaint.
- I mbun na beartaíochta i ndáil le cúrsaí soláthair agus le hearcaíocht i rith na bliana 2015, rinneadh gnáis oibre a leagan amach agus a thabhairt i bhfeidhm atá cóir follasach.
- Thosaigh Grúpa Oibre inmheánach an Choimisiúin maidir le Polasaithe Chearta an Duine agus Chúrsaí Comhionannais an obair ar pholasáí Chearta an Duine agus Comhionannais maidir le soláthar seirbhíse.
- Tosaíodh ar an obair maidir le polasaithe agus gnáis faoi leith a leagan amach ionas go gcinntítear go dtugtar an áisiúlacht agus an freastal réasúnta do dhaoine faoi mhíchumas san áireamh le linn obair na heagraíochta a dhéanamh agus caidreamh a dhéanamh le daoine den phobal nó le heagraíochtaí eile.
- Ba léir ar obair na bliana 2015 maidir le heolas a chur ar fáil go rabhthas tugtha don áisiúlacht agus don phrofáil maidir le Béarla de ghnáthchineál.
- Mar chuid den dúthracht maidir le toradh na hoibre a bheith áisiúil ag pobal na hÉireann, ritheadh feachtas feasachta faoin teideal Make Rights Real ó mhí Deireadh Fómhair go mí na Nollag 2015, le scéalta bunaithe ar an saol dáiríre ag daoine agus le foclaíocht a bheadh intuigthe.

Beart 7. Pleanáil Gníomhaíochta

Ag eascairt as an measúnacht tosaigh ar na ceisteanna maidir le cearta an duine agus cúrsaí comhionannais is mó a bhaineann le feidhmeanna an Choimisiúin, bhí ar ár gcumas pleananna gníomhaíochta a thabhairt chun cinn maidir le réimsí príomhthábhachta, bearta agus freagrachtaí sonracha a lua leo, agus tosú ar an gcur i bhfeidhm i rith na bliana 2015.

- Thosaigh an Grúpa Oibre inmheánach maidir le Polasaithe Chearta an Duine agus Chúrsaí Comhionannais ag obair i rith na bliana 2015 ar phlean gníomhaíochta d'fhoill a chinntiú go mbíonn áisiúlacht don uile dhuine, freastal réasúnta agus seicliostaí cúrsaí míchumais i gceist maidir le himeachtaí agus maidir le soláthar seirbhísí.

- Agus an phleanáil gníomhaíochta á tabhairt chun críche againn, tugadh bearta maidir le gníomhartha dearfacha agus cur chuige bunaithe ar chearta san áireamh i ndáil le soláthar seirbhíse. Rinneadh, maidir le cúrsaí áisiúlachta go háirithe, buiséad faoi leith a chur ar bun i ndáil le seirbhísí idirtheangaireachta agus freastal réasúnta.

Beart 8. Tiomsú Sonraí, Monatóireacht Agus Tuiriscíocht

Mar chéim réamhbheartaithe den phleanáil gníomhaíochta againn, tá socraithe againn go gcoinnítear tuairisc ar na tionscnaimh maidir le cearta an duine agus le cúrsaí comhionannais agus ar a dtugtar i gcrích ina leith d'fhonn a gcur in iúl sa tuarascáil bhliantúil seo agus i dtuarascálacha na mblianta amach romhainn.

- Leanadh de shonraí a thiomsú de réir téamaí éagsúla faoi ábhar fhiosruithe dhaoine den phobal seirbhís eolais an Choimisiúin ionas go dtiocfadh an obair faoi anáil an eolais sin agus d'fhonn a chinntiú gur féidir a bheith luathfhreagrach agus tábhachtach maidir le ceisteanna ar féidir leis an gCoimisiún a bheith ina chrann seasta ina leith.
- Le linn na hoibre maidir leis an ráiteas straitéise a chur le chéile i rith na bliana 2015, cuireadh tacar táscairí feidhmíochta le chéile i ndáil le réimse gníomhaíochta an Choimisiúin ionas gur féidir monatóireacht agus tomhas a dhéanamh ar an tionchar a bhíonn ag an bplean oibre don tréimhse 2016-2018 ar chearta an duine agus ar chúrsaí comhionannais.

YOUTH
main voice

about RESPONSIBILITY
(even the older people!)

presentation
Commission

AWARENESS
RAISING!

religious
acceptance

LGBTQ
on
curriculum

promote
COMMUNITY
to combat
ECONOMIC

COLLECTIVE
ACTIVISM!

education rules
generation
too big finding

Aguisíní

Aguisín 1 – Comhaltaí an Choimisiúin

Emily Logan

Is í Emily Logan Príomh-Choimisinéir an Choimisiúin. Rinne sí fónamh ar feadh na ndéich mbliana anuas go dtí gur ceapadh í mar Ombudsman na Leanaí, ag déanamh tuairiscíochta díreach chun an Oireachtais.

Teresa Blake BL

Is Abhcóide Sinsearach í Teresa Blake atá ag cleachtadh dlí ag Barra na hÉireann ó 1995 i réimsí cosanta leanaí, leasa, inimirce agus tearmainn, oideachas agus míchumas. Is Cathaoirleach í Teresa ar Bhinse an Choimisiúin ar Mheabhairshláinte.

Frank Conaty

Is Cuntasóir Cairte é Frank Conaty agus is iarchathaoirleach é ar Chónaidhm Náisiúnta na dTuismitheoirí agus na Sibliní. Is léachtóir é leis an J.E. Cairnes School of Business & Economics in OÉ Gaillimh agus is ball cleamhnaithe é den Ionad um Dlí Míchumais agus Polasaí in OÉ, Gaillimh.

Heydi Foster-Breslin

Is í Heydi Foster-Breslin Príomhoifigeach Feidhmiúcháin Misean Cara, eagraíocht forbartha creidimh bunaithe. Is Stiúrthóir Neamhfheidhmiúcháin í ar Dóchas, Cumann Eagraíochtaí Forbartha Neamhrialtasacha na hÉireann agus is Cathaoirleach í ar Common Purpose Ireland.

Liam Herrick

Tá Liam Herrick ina Chomhairleoir ag Uachtarán na hÉireann, Micheál D. Ó hUiginn.

David Joyce BL

Tá David Joyce ina abhcóide agus bhí sé tráth ina oifigeach polasaí dlí le Gluaiseacht an Lucht Siúil.

Mark Kelly

Is dlíodóir le dlí chearta an duine idirnáisiúnta é Mark Kelly agus é ina Stiúrthóir Feidhmiúcháin ar Chomhairle na hÉireann um Chearta an Duine, agus ina bhall de Choiste Chomhairle na hEorpa i gcoinne an Chéasta. Is Saineolaí Sinsearach Dlí é ar son na hÉireann le gréasán taighde idirdhisciplíneach de chuid Ghníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha (FRANET).

Sunniva McDonagh SC

Is Abhcóide Sinsearach í Sunniva McDonagh. Cleachtann sí i réimse an dlí riaracháin, dlí inimirce agus cearta bunúsacha. Is iar-Chathaoirleach í ar Bhinse Achomhairc do Dhídeanaithe, Cathaoirleach ar Bhinse an Choimisiúin ar Mheabhairshláinte agus Comhalta den Bhord Achomhairc Seirbhísí Maoine.

An tOllamh Siobhán Mullally

Tá an tOllamh Siobhán Mullally ina hOllamh le Dlí agus ina Stiúrthóir ar an Ionad um Dlí Coiriúil agus Cearta an Duine i gColáiste na hOllscoile, Corcaigh. Is Comhalta í den Chúirt Bhuan Eadrána, an Háig, agus is í an chéad Leas-Uachtarán í ar Ghrúpa Saineolaithe Chomhairle na hEorpa maidir le Gníomhaíocht in aghaidh Gáinneáil ar Dhaoine.

Dr Mary Murphy

Is Léachtóir í an Dr Mary Murphy le Polaitíocht agus Sochaí na hÉireann in Ollscoil na hÉireann, Má Nuad, agus is comhalta í de chuid Foras Eolaíochtaí Sóisialta na hollscoile sin. Anuas air sin, tá sí gníomhach i ngrúpaí agus coistí éagsúla ceartas sóisialta..

Dr Fidèle Mutwarasibo

Is socheolaí í an Dr Fidèle Mutwarasibo; duine de bhunaitheoirí Africa Centre; iar-chomhalta boird ag We the Citizens; agus Bainisteoir Comhdhlúite tráth leis an gComhairle um Inimircigh na hÉireann.

An tOllamh Ray Murphy

Tá an tOllamh Ray Murphy ina Ollamh le Dlí in Ionad na hÉireann do Chearta an Duine, Ollscoil na hÉireann, Gaillimh.

Orlagh O'Farrell

Is Chomhairleoir Neamhspleách í Orlagh O'Farrell maidir le cúrsaí comhionannais, dlí na fostaíochta agus idirdhealú. Tá sí ina comhalta den Community Legal Resource Network agus den Equality and Rights Alliance.

Betty Purcell

Is iriseoir, údar agus craoltóir í Betty Purcell. Is ball bunaidh í ar Aontas Mhná na hÉireann, ball feidhmiúcháin ar Chumann Oibrithe na hÉireann agus is feachtasóir í ar chúrsaí sóisialta agus dlí.

Kieran Rose

Tá Kieran Rose ina Chathaoirleach ar Líonra Comhionannais na nDaoine Aoracha agus Leisbiacha (GLEN) agus ina Oifigeach Sinsearach leis na hOifigí Caidrimh Idirnáisiúnta agus Taighde i gComhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath.

Aguisín 2 – Tinreamh Chomhaltaí an Choimisiúin

Tinreamh

Comhaltaí an Choimisiúin	Tinreamh	
	Gnáthchruinnithe	Neamhghnách
Emily Logan Uasal	9/9	3/3
Teresa Blake Uasal	9/9	3/3
Frank Conaty Uasal	9/9	2/3
Heydi Foster-Breslin Uasal	8/9	1/3
Liam Herrick Uasal	9/9	2/3
David Joyce Uasal	7/9	2/3
Mark Kelly Uasal	7/9	3/3
Sunniva McDonagh Uasal	6/9	1/3
An tOllamh Siobhán	7/9	2/3
An Dr Mary Murphy	5/9	1/3
An tOllamh Ray Murphy	6/9	2/3
An Dr Fidèle Mutwarasibo	7/9	3/3
Orlagh O' Farrell Uasal	5/9	1/3
Betty Purcell Uasal	7/9	2/3
Kieran Rose Uasal	9/9	3/3

Aguisín 3 – Fochoistí an Choimisiúin

Bhí ceithre chinn d'fhochoistí oibre ag an gCoimisiún sa tréimshe tuairiscithe seo:

- An Coiste Airgeadais
- Coiste Cásoibre Dlí
- An Coiste Iniúchta agus Riosca
- An Coiste maidir le hAthbhreithniú Reachtaíochta

Oibríonn gach ceann de na fochoistí faoi théarmaí tagartha réamhaontaithe agus cuirtear tuairiscí le moltaí faoi bhráid an Choimisiúin.

An Coiste Iniúchta & Riosca	Tinreamh
Michael Tyndall (Cathaoirleach Seachtrach) (tháinig ar an gCoiste i mí Eanáir 2015)	3/4
Frank Conaty	5/5
Teresa Blake	4/5
Siobhán Mullally (tháinig ar an gCoiste i mí Bealtaine 2015)	0/2
Heydi Foster-Breslin	3/5
Mark Kelly (Cathaoirleach gníomhach go hEanáir 2015; d'fhág sé an Coiste i mí na Bealtaine 2015)	3/3
Ray Murphy (d'fhág sé an Coiste i mí na Bealtaine 2015)	3/3
An Coiste maidir le hAthbhreithniú Reachtaíochta	
Emily Logan (Cathaoirleach)	1/1
Siobhán Mullally	1/1
Sunniva McDonagh (d'fhág sí an coiste i mí na Samhna 2015)	1/1
Teresa Blake	1/1
Orlagh O'Farrell	1/1
Mark Kelly	1/1
<i>Nóta: Bhí feidhm shainiúil ag an gCoiste chun tosaíochtaí a mholadh maidir le Clár Reachtaíochta an Rialtais agus dá bhrí sin níor tháinig siad le chéile ach uair amháin sa bhliain 2015</i>	

An Coiste Airgeadais	
Frank Conaty (Cathaoirleach)	5/5
Ray Murphy	5/5
Mark Kelly	3/5
Sinéad Gibney (Ball Foirne)	4/4
Kevin De Barra (Ball Foirne)	3/4
Teresa Blake (d'fhág sí an Coiste i mí na Bealtaine 2015)	3/5
Heydi Foster-Breslin (d'fhág sí an Coiste i mí na Bealtaine 2015)	2/3
Coiste Cásoibre Dlí	
Sunniva McDonagh (Cathaoirleach)	4/5
Emily Logan	5/5
Siobhán Mullally	4/5
Teresa Blake	5/5
David Joyce (tháinig ar an gCoiste i mí na Samhna 2015)	0/1
Liam Herrick (tháinig ar an gCoiste i mí Iúil 2015)	2/2
Orlagh O'Farrell (d'fhág sí an coiste i mí Iúil 2015)	1/2
Sinéad Lucey (Ball Foirne) (d'fhág sí an coiste i mí Mheán Fómhair)	3/3
Michael O'Neill (Ball Foirne) (tháinig ar an gCoiste i mí Meán Fómhair 2015)	2/2

Aguisín 4 – Baill Foirne an Choimisiúin

Ainm	Grád	Tabhair ar aird
Stiúrthóir		
Sinéad Gibney	PO	
Dlí agus Faisnéis		
Des Hogan	PO	D'fhág sé foireann an Choimisiúin i mí na Nollag 2014
Michael O'Neill	PO	Ceaptha an 20.07.15
Sinead Lucey	POC	
Gwendolen Morgan	POC	Ceaptha an 16.11.15
Móirín Moynihan	POC	Ceaptha an 09.11.15
Maria Mullan	POC	
Sinéad Fitzpatrick	POC	
Gerard Finn	AOF	
Barra Lysaght	AOF	Ceaptha an 21.09.15
Caitriona Mason	OF	
Maryse Jennings	OC	
Philomena Guerin	OC	
Dennis O'Rourke	OC	
Karine Petrasuc	OC	
Caidreamh For-Rochtain		
Laurence Bond	PO	
Carole Sullivan	POC	
Fidelma Joyce	POC	Ar saoire fadtéarmach ón 23.10.15
Deirdre Toomey	OF	
Stefania Minervino	OF	
Abdul Wahab Al Dakar	AOF	Ceaptha an 02.11.15
Sorcha Lowry	AOF	Ceaptha an 09.11.15
Mella Walsh	OF	
Geraldine Crowley	OC	
Laura Brady	OF	
Beartas agus Athbhreithniú		
Ruth Gallagher	PO	Ceaptha 17.08.15
Róisín Hennessy	POC	
Walter Jayawardene	POC	Ceaptha 02.11.15
Cathal Kelly	OF	
Siobhán McNamara	AOF	Ceaptha 09.11.15
Karen McLaughlin	AOF	Ceaptha 02.11.15
Seirbhísí Corparáide		
Kevin De Barra	POC	Ceaptha 24.02.15
Geraldine Behan	AOF	
Muireann Ní Thuairisg	OF	Ceaptha 31.08.15
Niamh Corcoran	OF	Ceaptha 07.12.15
David Carolan	OF	Athimlonnaithe ón 01.07.15
John Ryan	OC	Ar iasacht ón 31.08.15

Aguisín 5 – Rannpháirtocht ar Choistí Idirnáisiúnta

- Coiste Comhairleach an Choimisiúin Eorpaigh maidir le Comhionannas Deiseanna ag Mná agus ag Fir
- Fóram na hInstitiúide Eorpaí um Chomhionannas Inscne
- Grúpa Comhairleach Líonra Eorpach na hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine (ENNHRI) maidir le Tionscadal Dhaoine Scothaosta
- Grúpa Oibre ESR ENNHRI
- Grúpa Oibre Díl ENNHRI
- Saotharlann Luachála Líonra Eorpach na hInstitiúidí Comhionannais (Equinet)
- Grúpa Oibre Equinet maidir le Comhionannas Inscne
- Grúpa Oibre Equinet maidir le Ceapadh Beartais
- Gníomhaireacht an Aontais Eorpaigh um Chearta Bunúsacha (FRA) comhalta a ainmniú ar an gcóras rialachais
- Grúpa Oibre an Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta (ICC) maidir le hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine maidir le Dul in Aois
- Grúpa Oibre an Choiste Comhordaithe Idirnáisiúnta (ICC) maidir le hInstitiúidí Náisiúnta do Chearta an Duine maidir le Gnó agus Cearta an Duine

Aguisín 6 – Prionsabail Maidir le Stádas na nInstitiúidí Náisiúnta (Prionsabail Pháras)

Arna nglacadh le rún 48/134 den Chomhthionól Ginearálta, an 20 Nollaig 1993

Inniúlacht agus freagrachtaí

1. Beidh institiúid náisiúnta dílsithe le hinniúlachtaí chun cearta an duine a chothú agus a chosaint.
2. Tabharfar sainordú chomh leathan agus is féidir d'institiúid náisiúnta, a leagfar amach go soiléir i dtéacs bunreachtúil nó reachtach, ina sonrófar leagan amach na hinstitiúide agus a réimse inniúlachta.
3. Beidh na freagrachtaí seo a leanas, i measc nithe eile, ar institiúidí náisiúnta:
 - (a) Tuairimí, moltaí, tograí agus tuarascálacha maidir le haon ní a bhaineann le cothú agus cosaint chearta an duine a chur faoi bhráid an Rialtais, na Parlaiminte agus aon fhorais inniúil eile ar bhonn comhairle ar iarratas ó na húdaráis lena mbaineann nó trína cumhacht chun ní a éisteacht gan tarchur níos airde a fheidhmiú; féadfaidh an institiúid náisiúnta a chinneadh iad a phoiblíú; bainfidh na tuairimí, moltaí agus tuarascálacha sin, chomh maith le haon sainphribhléid den institiúid náisiúnta, leis na réimsí seo a leanas:
 - (i) Aon fhorálacha reachtacha nó riaracháin, chomh maith le forálacha a bhaineann le heagraíochtaí breithiúnacha, a bhfuil sé mar aidhm acu cosaint chearta an duine a chaomhnú agus a leathnú; sa chái sin, imscrúdóidh an institiúid náisiúnta na forálacha reachtúla agus riaracháin atá i bhfeidhm, chomh maith le billí agus tograí, agus déanfaidh moltaí de réir mar is cuí léi d'fhonn a chinntiú go gcloíonn na forálacha sin le bunphrionsabail cearta an duine; molfaidh sí, más gá, reachtaíocht nua a ghlacadh, reachtaíocht atá i bhfeidhm a leasú agus bearta riaracháin a ghlacadh nó a leasú;
 - (ii) Aon sárú ar chearta an duine a chinneann sí a ghlacadh ar láimh;
 - (iii) Tuarascálacha a ullmhú ar an staid náisiúnta i leith chearta an duine i gcoitinne, agus ar shaincheisteanna faoi leith;
 - (iv) Aird an Rialtais a dhíriú ar chúinsí in aon pháirt den tír ina sáraítear cearta an duine agus tograí a dhéanamh le haghaidh tionscnaimh chun deireadh a chur le cúinsí den chineál sin agus, nuair is gá, tuairim a nochtadh maidir le seasaimh agus freagairtí an Rialtais;
 - (b) Comhchuibhiú reachtaíochta, rialachán agus cleachtas náisiúnta leis na hionstraimí idirnáisiúnta um chearta an duine a bhfuil an Stát ina pháirtí iontu a chothú agus a chinntiú, agus a bhforfheidhmiú éifeachtach;
 - (c) Daingniú na n-ionstraimí thuasluaite nó a n-aontachas a spreagadh, agus a bhforfheidhmiú a chinntiú;
 - (d) Ionchur a bheith aici sna tuarascálacha a bhfuil sé ceangailte ar an Stát iad a chur faoi bhráid fhoras agus choistí na Náisiún Aontaithe, agus faoi bhráid institiúidí réigiúnacha, de bhun a n-oibleagáidí conarthacha agus, nuair is gá, tuairim a nochtadh ar an ábhar, agus aird chuí á tabhairt ar a neamhspleáchas;
 - (e) Comhoibriú leis na Náisiúin Aontaithe agus aon eagraíocht eile i gcóras na Náisiún Aontaithe, institiúidí réigiúnacha agus institiúidí náisiúnta tíortha eile atá inniúil i réimsí chosaint agus chothú chearta an duine;
 - (f) Cuidiú le cláir a cheapadh chun cearta an duine a mhúineadh agus chun taighde a dhéanamh ar an gcéanna agus páirt a ghlacadh i bhfeidhmiú na gclár sin i scoileanna, ollscoileanna agus i measc lucht gairme;
 - (g) Cearta an duine agus iarrachtaí chun gach cineál leithcheala a chomhrac, leithcheal chiníoch go háirithe, a phoiblíú trí fheasacht an phobail a ardú, go háirithe le faisnéis agus leis an oideachas agus trí úsáid a bhaint as gach brainse den phreas.

Comhdhéanamh agus ráthaíochtaí neamhspleáchais agus iolrachais

1. Déanfar comhdhéanamh na hinstitiúide náisiúnta agus ceapadh a comhaltaí, cibé acu le toghchán nó ar shlí eile, a bhunú de réir nós imeachta a cheadaíonn go gcinntítear gach ráthaíocht is gá chun ionadaíocht iolrach na bhfórsaí sóisialta (sa tsochaí shibhialta) a bhaineann le cosaint agus cothú chearta an duine, go háirithe le cumhachtaí a cheadóidh comhair éifeachtach a bhunú le hionadaithe na bpáirtithe seo a leanas, nó trí a leithéid d'ionadaithe a bheith i láthair:
 - (a) Eagraíochtaí neamhrialtasacha atá freagrach as cearta an duine agus iarrachtaí chun an leithcheal ciníoch a chomhrac, ceardchumainn, eagraíochtaí sóisialta agus gairmiúla atá comhbhách, mar shampla, cumainn aturnaetha, dochtúirí, iriseoirí agus eolaithe ardchéime;
 - (b) Treochtaí sa smaointeoireacht fhealsúnta nó reiligiúnach;
 - (c) Ollscoileanna agus saineolaithe cáilithe;
 - (d) An pharlaimint;
 - (e) Ranna rialtais (má chuirtear iad seo san áireamh, is i gcáil chomhairleach amháin ba cheart dá n-ionadaithe a bheith rannpháirteach sna breithniúcháin).
2. Beidh bonneagar ag an institiúid náisiúnta a oireann dá gníomhaíochtaí a stiúradh go réidh, maoiniú leordhóthanach go háirithe. Ba cheart go mbeadh sé mar chuspóir leis an maoiniú sin a chur ar chumas di foireann agus áitreabh dá cuid féin a bheith aici, le bheith neamhspleách ar an Rialtas agus gan a bheith faoi réir ag rialú airgeadais a d'fhéadfadh tionchar a bheith aige ar a neamhspleáchas.
3. D'fhonn sainordú seasmhach a chinntiú do chomhaltaí na hinstitiúide náisiúnta, nach féidir mórán neamhspleáchais iarbhír a bheith ann ina éagmais, déanfar a gceapachán a chur i gcrích le hacht oifigiúil a dhéanfaidh aga sonrach an tsainordaithe a shuíomh. Féadfaidh an sainordú sin a bheith in-athnuaite, ar choinníoll go cinntítear iolrachas chomhaltas na hinstitiúide.

Modhanna oibriúcháin

Laistigh de chreat a cuid feidhmíochta, déanfaidh an institiúid náisiúnta:

- (a) Breithniú gan srianadh ar aon cheisteanna a thagann laistigh dá hinniúlacht, cibé acu a chuirtear faoi bhráid an Rialtais iad nó go nglacann sé leo gan tarchur chuig údarás níos airde, ar thogra a comhaltaí nó aon achainí;
- (b) Aon duine a éisteacht agus aon fhaisnéis agus aon doiciméid a fháil is gá chun measúnóireacht a dhéanamh ar imthosca a thagann laistigh dá hinniúlacht;
- (c) Páirt dhíreach a ghlacadh sa tuairimíocht phoiblí nó in irisí agus nuachtáin, go háirithe chun a tuairimí agus a moltaí a phoiblíú;
- (d) Cruinnithe a thionól ar bhonn rialta agus cibé uair is gá i láthair a cuid baill uile tar éis dóibh dul i gcúram go cuí;
- (e) Meithleacha a bhunú as measc a comhaltaí mar is gá, agus rannóga áitiúla nó réigiúnacha a chur ar bun chun cuidiú léi a feidhmeanna a chomhlíonadh;
- (f) Comhairleoireacht a chothabháil leis na forais eile, dlínseach nó eile, atá freagrach as cearta an duine a chothú agus a chosaint (go háirithe ombudsmain, eadránaithe agus institiúidí comhchosúla);
- (g) I bhfianaise an ról bhunúil atá ag na heagraíochtaí neamhrialtasacha in obair na n-institiúidí náisiúnta a leathnú, caidreamh a fhorbairt leis na heagraíochtaí neamhrialtasacha atá tiomanta do chearta an duine a chothú agus a chosaint, don fhorbairt eacnamúil agus shóisialta, don chiníochas a chomhrac, do chosaint a thabhairt do ghrúpaí leochaileacha (leanaí, oibrithe imirceacha, dídeanacha, daoine faoi mhíchumas coirp agus meabhrach go háirithe) nó do réimsí speisialaithe.

Prionsabail bhreise a bhaineann le stádas coimisiún a bhfuil inniúlacht shamhaildhlinseach acu

Féadfaidh institiúid náisiúnta a bheith údaraithe chun gearáin agus achainíocha a éisteacht agus a bhreithniú a bhaineann le himthosca ar leith. Féadfaidh daoine aonair, a n-ionadaithe, tríú páirtithe, eagraíochtaí neamhrialtasacha, comhlachais de cheardchumainn nó aon eagraíochtaí ionadaíocha eile cásanna a thabhair os a comhair. In imthosca den sórt sin, agus gan dochar do na prionsabail a thugtar thuas maidir le cumhachtaí eile na gcoimisiún, féadfaidh na feidhmeanna a chuirtear ar a n-iontaoibh a bheith bunaithe ar na prionsabail seo a leanas:

- (a) Comhréiteach cairdiúil a lorg tríd an athmhuintearas nó, laistigh de na teorainneacha a fhorordaítear le dlí, trí chomhaontuithe ceangailteacha nó, nuair is gá, ar bhonn rúndachta;
- (b) A chearta nó a cearta a chur in iúl don pháirtí a chomhdaigh an achainí, go háirithe na réitithe atá ar fáil dó nó di, agus éascú don duine sin teacht orthu;
- (c) Aon ghearáin nó achainíochta a éisteacht nó iad a tharchur chuig aon údarás inniúil eile laistigh de na teorainneacha a fhorordaítear le dlí;
- (d) Moltaí a dhéanamh chuig na húdaráis inniúla, go háirithe trí leasuithe nó athchóirithe ar na dlíthe, na rialacháin agus na cleachtais riaracháin a mholadh, go háirithe más iad a chruthaigh na deacrachtaí atá ag na daoine a chomhdaíonn na hachainí d'fhonn a gcearta a dhearbhu.

Aguisín 7 – Fiosruithe a nDearna Seirbhís Eolais Phoiblí an Choimisiúin Próiseáil Orthu

A.	Líon iomlán na bhfiosruithe ó dhaoine den phobal a ndearnadh próiseáil orthu	2173
B.	Fiosrúchán ón bpobal de réir an réimse feidhme	
	Fógraíocht Ildirdhealaitheach	25
	Na hAchtanna um Chomhionannas Fostaíochta	459
	Na hAchtanna um Stádas Comhionann	491
	Cearta an Duine	398
	An tAcht Deochanna Meisciúla	12
	Cur faoi bhráid sheirbhís eolais nó sheirbhís cúláraigh eile	788
	Iomlán	2173
C.	Ceisteanna maidir le Cúrsaí Comhionannais	
	Aois	140
	Stádas Sibhialta	25
	Míchumas	264
	Stádas Teaghlaigh	82
	Inscne	112
	Gan lua	266
	Cine	140
	Creideamh	40
	Claonadh Gnéis	31
	An Lucht Siúil	26
	Íospairt	4
	Iomlán	1130

Aguisín 8 – Foilseacháin an Choimisiúin

IHREC Observations on the Garda Síochána (Amendment No 3) Bill 2014, Samhain 2014

IHREC Policy Statement on Direct Provision, Samhain 2014

Policy Statement on Access to Civil Marriage, Feabhra 2015

Observations on the Children and Family Relationships Bill 2015, 30 Márta 2015

Oral Statement by Chief Commissioner of the Irish Human Rights and Equality Commission (National Human Rights Institution) to the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, Meitheamh 2015

Ireland and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Meitheamh 2015

IHREC Briefing for Joint Committee on the Implementation of the Belfast/Good Friday Agreement, 25 Meitheamh 2015

IHREC Recommendations on the General Scheme of the International Protection Bill 2015, Meitheamh 2015

IHREC Awareness and Attitudes Research 2015, Iúil 2015

IHREC Submission to UN Human Rights Committee on Ireland's One Year Follow-up Report to its Fourth Periodic Review under ICCPR, Meán Fómhair 2015

IHREC Submission to the Second Universal Periodic Review Cycle for Ireland, Meán Fómhair 2015

Human Rights Explained: a Guide to Human Rights Law, Deireadh Fómhair 2015

Your Equal Status Rights Explained: a Guide to the Equal Status Acts 2000-2012, Deireadh Fómhair 2015

Your Employment Equality Rights Explained: a Guide to the Employment Equality Acts 1998-2011, Deireadh Fómhair 2015

IHREC Submission to UN Committee on the Elimination of all forms of Discrimination against Women, List of Issues Prior

to Reporting on Ireland's Combined 6th and 7th Report under CEDAW, Deireadh Fómhair 2015

Ireland and the United Nations Convention on the Rights of the Child: Report by the Irish Human Rights and Equality Commission to the UN Committee on the Rights of the Child on Ireland's Combined Third and Fourth Periodic Reports, Mí na Nollag 2015

IHREC Observations on the Education (Admission to Schools) Bill 2015, Mí na Samhna 2015

Human Rights, Equality and Teacher Education, Mí na Nollag 2015

Intercultural Training for Yellow Flag Schools: A two hour workshop for staff and teachers, Mí na Nollag 2015

Aguisín 9 – Ráitis agus Eisiúntí an Choimisiúin sna Meáin Chumarsáide

Establishment Day of the Irish Human Rights and Equality Commission, 1 Samhain 2014

IHREC calls on Government to enact legislation to secure the rights of children & parents, 7 Samhain 2014

IHREC calls on Government to reconsider ex-gratia Symphysiotomy Payment Scheme, 11 Samhain 2014

IHREC publishes its recommendations to Government on the Garda Síochána (Amendment no.3) Bill 2014, 19 Samhain 2014

IHREC appears as amicus curiae in the High Court in extradition proceedings, 25 Samhain 2014

Human Rights Day Message: Holding State to Account over Direct Provision, 10 Nollaig 2014

IHREC requests meeting with Minister Lynch to discuss the observance of human rights standards for people with intellectual disabilities in the care of the State. 10 Nollaig 2014

IHREC publishes Policy Statement on System of Direct Provision, 10 Nollaig 2014

IHREC response to publication of the Terms of Reference of the Commission of Investigation into Mother and Baby Homes and Certain Related Matters, 9 Eanáir 2015

IHREC appears as amicus curiae in trafficking case (P v GNIB, DPP, Ireland & AG) which begins hearing in High Court today, 20 Eanáir 2015

IHREC appears as amicus curiae in case concerning prisoner's rights, 4 Feabhra 2015

IHREC publishes policy statement on access to civil marriage, 12 Feabhra 2015

A Woman's Place is in the World! Conference, 20 February 2015, 16 Feabhra 2015

Important decision of the High Court in case concerning prisoner's rights, 18 Feabhra 2015

IHREC calls for admission to schools legislation to address equity of access following Supreme Court, 24 Feabhra 2015

Express Yourself!, 24 Feabhra 2015

IHREC reiterates its call to further safeguard the rights of Transgender and Intersex people, 10 Márta 2015

IHREC calls for immediate action to protect victims of human trafficking following High Court Judgment, 15 Aibreán 2015

NHRI Capacity Development Partnership Project, 20 Bealtaine 2015

High Court judgment brings clarity to use of solitary confinement, 28 Bealtaine 2015

IHREC launch submission to UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 4 Meitheamh 2015

IHREC settles important case concerning lone parent's access to job activation measures, 11 Meitheamh 2015

IHREC endorses UN Committee recommendations to protect and promote economic, social and cultural rights in Ireland, 22 Meitheamh 2015

IHREC and NIHRC express concerns over UK Government proposals to repeal the Human Rights Act 1998, 25 Meitheamh 2015

IHREC Recommendations on the General Scheme of the International Protection Bill, 30 Meitheamh 2015

Equality Review in the Higher Education Sector, 30 Meitheamh 2015

IHREC recommendations on International Protection Bill 2015 and Direct Provision, 5 Iúil 2015

IHREC recommends changes to Equal Status Acts following High Court decision on maternity benefit, 8 Iúil 2015

Marriage Equality Referendum changes perception of Ireland as a leader in Europe on human rights and equality, 30 Iúil 2015

Commission notes Court of Appeal decision in case concerning prisoner's rights, 31 Iúil 2015

IHREC joins European network call for an urgent EU-wide response to refugee crisis, 15 Meán Fómhair 2015

Irish Human Rights and Equality Commission continues nationwide public consultation on protecting human rights, 30 Meán Fómhair 2015.

IHREC publish Submission to UN Human Rights Council, 1 Deireadh Fómhair 2015

Statement by the Irish Human Rights and Equality Commission in response to recent tragedies at a temporary Traveller halting site at the Glenamuck Road in South Dublin, 23 Deireadh Fómhair 2015

Statement on human trafficking and exploitation of migrant workers in the fishing industry, 4 Samhain 2015

Statement on Ireland's signature of Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women (Istanbul Convention), 5 Samhain 2015

IHREC submits views and recommendations on the Education (Admission to Schools) Bill 2015, 18 Samhain 2015

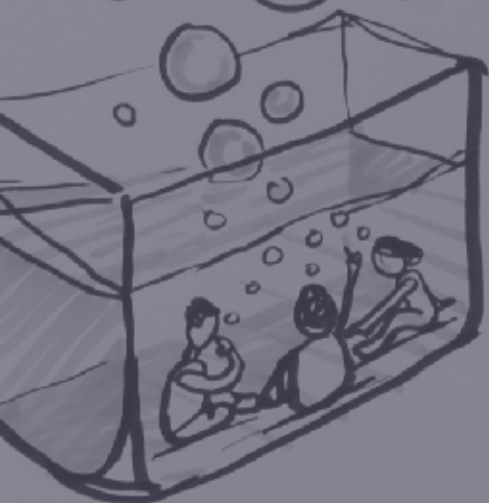
The Irish Human and Equality Commission welcomes "A" status accreditation, 25 Samhain 2015

Irish Human Rights and Equality Commission publishes report on Ireland's compliance with UN Convention on the Rights of the Child, 18 Nollaig 2015

Irish Human Rights and Equality Commission Statement concerning Ibrahim Halawa, 18 Nollaig 2015

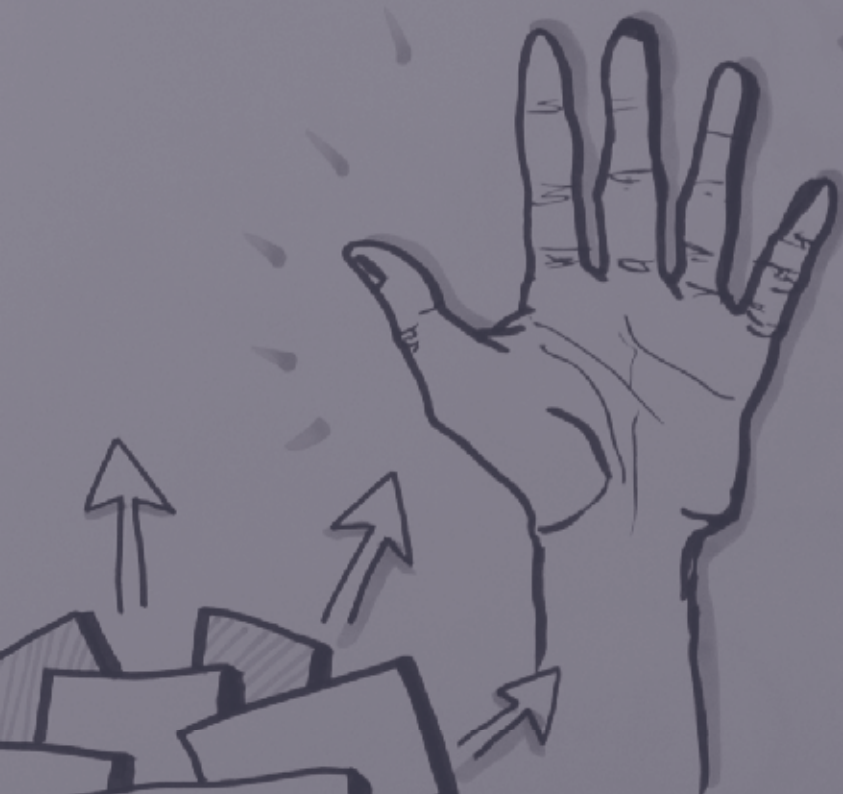

WAYS we can DELIVER?

influence

COMPLIANCE

making
RIGHTS
real

Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus
Comhionannas, 16–22 Sráid na Faiche, Baile Átha Cliath 7,
D07 CR20

Arna fhoilsiú ag Coimisiún na hÉireann um Chearta an
Duine agus Comhionannas, Meitheamh 2016

ISBN: 978-0-9930197-9-1

*Bailíodh na híomhánna atá in úsáid sa cháipéis seo le linn
Chomhairliúcháin Phoiblí ar an Ráiteas Straitéise a cuireadh i
gcrích in 2015. Ealaíontóir: Eimear McNally*